

udenrigs

Kampen om
Det Hvide Hus

Scenarier efter valget

*Skræmmende
dagsorden for
den ny præsident*

*Vicepræsidenten:
Fru Magtfuld eller
Hr. Overflødig*

Tale til europæerne *Barack Obama*

Konsekvenser af krigen i Georgien:

Hvem er de kaukasiske folk

Ruslands forhold til Vesten

Hvad vil Moskvas høge

EU's magtesløshed

3 · 2008

Verdenshavet og Frederiksholms Kanal:

Varm luft over Danmark **2**

Noter i marginen: Folkets røst *Klaus Carsten Pedersen* **4**

TEMA

USA's skelsættende valg *Michael Ehrenreich* **7**

Den næste præsident *Richard Holbrooke* **15**

Krige i arv *Anders Jerichow* **36**

Vicepræsidentposten i amerikansk politik *Mads Fuglede* **43**

Tale til berlinerne *Barack Obama* **52**

BAGGRUND

Bjørnen og Tornerose *Søren Theisen & Jana Sommerlund* **59**

Rusland og Vesten efter krigen i Georgien *Mette Skak* **75**

Moskvas høge *Claus Mathiesen* **89**

Dokument: Den kaukasiske lakmusprøve **96**

Ukraine mellem Rusland og Nato *Jurij Jekhanurov* **100**

Magtesløshedens politik *Mads Qvortrup* **106**

Danmarks stemme: Tredje kvartal 2008

Michael Seidelin og Anders Jerichow **115**

USA's overraskende valg

Hvem ville have troet, at USA's valg skulle stå mellem en ældre republikansk outsider i Kongressen med erfaring fra en vietnamesisk krigsfangelejr og en sort stjernejurist og senator med erfaring fra græsrodsarbejde i Chicagos slum?

Hvem ville have troet, at den republikanske outsider efter kun ét møde skulle vælge en ukendt ung politiker og mor til fem – fra Alaska – som sin vicepræsidentkandidat? Og hvem ville have troet, at den unge sorte demokrat ville tage og kunne få en af Kongressens mest erfarne udenrigsspecialister som sin kandidat til vicepræsident?

Når USA vælger – så vælges der. Amerikanerne har forbløffet ved at forkaste Giuliani og Hillary og en stribe andre politiske sværvægttere. Tilbage står to overraskende, men topkvalificerede kandidater til posten som USA's præsident og reelt verdens mest magtfulde job – John McCain og Barack Obama.

Andre stater kan vælge, om de vil engagere sig internationalt. For USA er der – som verdens økonomiske gigant, verdens stærkeste militære magt, verdens mest beslutningsdygtige demokrati – ikke noget raffle om. Det høres og mærkes, når USA bevæger sig på den internationale scene.

Det er i dette efterår godt nok en

supermagt i svær økonomisk krise, som søger ny præsident og nye løsninger. Demokraterne Obama & Biden kan roligt bryde med Bushs politik de seneste otte år. Men også republikanerne McCain & Palin er nødt til at gå op imod den upopulære elite i dét Washington, som deres eget parti ellers har tegnet i de otte år.

Den ny præsident vil arve to stærkt problematiske og upopulære krige. Han skal kalkulere med at stå over for et atomvåbenkapløb i Mellemøsten, når eller hvis Iran skaffer sig Bomben. Han vil stå over for internationale krav om amerikansk tilslutning til en ny klimaaftale i København – og han vil stå over for gigantiske problemer med at komme fri af afhængigheden af totalitære arabiske oliestater. I krise udadtil, men også indadtil.

Et drømmejob? Ikke særlig godt betalt, men i hvert fald et job, der kun er ét af. Et job, hvor det ikke er for sjov, hvis telefonen ringer klokken tre om morgenen. Et job med ansvar for krig og fred. Et job med indbygget forventning om afgørende beslutninger for verdens fremtid. Et job, hvor andre tager opvasken, men hvor det altid er præsidenten, der sidder for bordenden.

Redaktionen

Varmluft over Danmark

Verdens befolkning vokser med cirka 75 millioner om året.

Om 3-4 år er der 7 milliarder mennesker på jorden mod 2,5 milliarder i 1950. Og omkring 2025 vil der med stor sandsynlighed være 8 milliarder mennesker på kloden.

Hvor mange flere, der kommer til i de følgende år, afhænger af fertiliteten. Hvis den nuværende fertilitet forbliver konstant i alle lande, vil verdens samlede befolkning være tæt på 12 milliarder i 2050 og mere end 40 milliarder ved udgangen af dette århundrede. Den overvejende del af stigningen vil komme fra Afrika, Mellemøsten og det sydlige Asien.

FN's nyeste fremskrivning til 2050 forventer dog kun 9,2 milliarder mennesker, idet fertiliteten forudsættes at falde.

Men selv hvis alle lande på en eller anden måde øjeblikkeligt kom ned på en fertilitet på to børn pr. kvinde fra nu af og forblev der, vil folketallet i verden alligevel stige til over 8 milliarder i 2050. Det har Joseph Chamie, der er tidligere leder af FN's afdeling for befolkningsprognoser, beregnet.

I disse måneder og år gøres der fra dansk side en kæmpeindsats for at forberede enighed på næste års

klimatekstmøde i København om en aftale om begrænsning af det globale udslip af drivhusgasser for tiden efter Kyoto-aftalens udløb i 2012.

Det er meget vanskelige forhandlinger. Ikke mindst hvad angår udviklingslandene, som har stærkt stigende emissioner. De insisterer på at industrialisere deres økonomier og forbedre levestanden for deres befolkninger lige som industrilandene har gjort – ved brug af store mængder kul og olie. Med det resultat, at de har et udslip per capita, som er fire-fem gange større end udviklingslandenes.

Uanset hvad industrilandene kan enes om af begrænsninger, forventer alle med indsigt i forhandlingerne, at udviklingslandenes emissioner derfor vil fortsætte med at stige mange år endnu.

Det forunderlige er, at klimaforhandlerne ikke søger at inddrage befolkningsudviklingen i forhandlingsprocessen. Omfanget af emissioner af klimagasser afhænger af antallet af mennesker på jorden. Jo flere mennesker i udviklingslandene, der i fremtiden vil søge at opnå en levestandard, der nærmer sig den vestlige, jo større vil emissionerne blive med de teknologier, der i dag

er til rådighed. Derfor er det vigtigt at prøve at begrænse befolkningsvæksten, som allerede i mange lande har skabt klimaforandringer.

Skove fældes for at skaffe brænde eller dyrkbar jord, så ørkner breder sig, mens regnen andre steder uhindret hurtigt skyller ned ad bjergsiderne og overfylder floderne og skaber store oversvømmelser. Menneskeskabt klimaændring, men ikke en konsekvens af global opvarmning.

Kineserne bruger som argument i klimaforhandlingerne, at de allerede har gjort en stor indsats for at begrænse CO₂-emissionerne gennem et-barns-politikken, uden hvilken Kinas folketal i dag ville være 300 millioner større, eller ca. 1,6 milliarder. Hvorfor ikke tage dem på ordet, og opfordre andre udviklingslande til en *deal*.

Industrilandene skal gøre mere for at reducere CO₂-udslippet, og de fleste udviklingslande mere for at nedbringe fertiliteten. Noget for noget. Så meget mere som udviklingslandenes menes at blive ramt hårdest af klimaændringer.

Når FN's befolkningsekspertes samtidig peger på, at der er et stort udækket behov for familieplanlægningsmidler for omkring 200 millioner par – plus de ugifte, som ikke

tælles med – i blandt andet Afrika, og når mange undersøgelser har vist, at kvinderne ønsker færre børn, end de rent faktisk får, må det undre, at spørgsmålet ikke allerede er på dagsordenen i klimaforhandlingerne. Alene i Afrika vil befolkningstallet blive fordoblet fra 968 i 2007 til 1998 millioner i 2050 ifølge FN's seneste fremskrivning.

Det er en oplagt problematik for Danmark at tage op. Den danske Afrika-kommission havde været en lejlighed til det, men man er nøjedes med at tale om behovet for 10-15 millioner nye arbejdspladser hvert år for at imødegå den store ungdomsarbejdsløshed.

Familieplanlægning handler ikke om – miskrediteret – befolkningskontrol, men om at tilbyde prævention til dem, der ønsker den, men af forskellige grunde, især økonomiske, ikke har adgang til den.

Samtidig med at tage emnet op i klimaforhandlingerne kunne Danmark gøre sig til forbillede og øge bistanden til familieplanlægning og seksuel og reproduktiv sundhed ud over de cirka 400 millioner kroner, som Danida beder om på finansloven for 2009.

Navigator

Folkets røst

Så skete det igen. Den 12. juni forkastede et knebent flertal af de irske vælgere en EU-traktat. Nejstemmerne udgjorde 53 pct. mod jastemmernes 47 pct. – af de afgivne stemmer. Men kun 53 pct. af vælgerne havde rejst sig fra sofaen og stemt. Det betyder, at ratifikationen af Lissabontraktaten, resultatet af 27 regeringers forberedelser, forhandlinger og kompromisvilje, blev stoppet af blot 28 pct. af de irske vælgere.

De 28 pct. ville ikke have været nok i Danmark, hvor der skal mindst 30 pct. af de stemmeberettigede til at vælte et regeringsforslag ved en folkeafstemning. Men resultatet var dog mindre grotesk end resultatet af den (første) irske folkeafstemning om Nice-traktaten den 7. juni 2001. Den blev forkastet af 19 pct., som udgjorde et knebent flertal af de kun 35 pct. afgivne stemmer.

På den baggrund er det på sin plads at spørge, hvorfor så få irere stemmer, og hvorfor et knebent flertal af disse få stemmer nej. Og det er netop hvad det irske udenrigsministerium har ladet et analyseinstitut spørge 2.101 irske vælgere om den sidste uge i juli.

Resultatet af undersøgelsen blev

offentliggjort den 10. september, og her er i al korthed nogle af de væsentligste konklusioner.

Som årsag til at de ikke har stemt, nævner 46 pct. mangel på information, eller at sagen er for indviklet, mens 10 pct. nævner manglende interesse. Som årsag til at stemme nej nævner 45 pct. af nejsigerne manglende information, viden eller forståelse. Sammenlagt siger altså 39 pct. af vælgerne, at informationen har været for dårlig, eller at sagen er for indviklet, eller at den ikke interesserer dem. Af disse 39 pct. valgte så to tredjedele at blive hjemme og en tredjedel at stemme nej.

Til de 39 pct. kan man måske lægge de 10 pct. som stemte ja, fordi andre rådede dem til det (22 pct. af jasigerne). Omkring halvdelen af vælgerne har altså taget stilling uden konkret viden, forståelse eller interesse. Kun 26 pct. af nejsigerne nævner specifikt Lissabontraktaten, herunder fx en frygt for, at Irland tvinges til at hæve virksomhedsskatten, at Irlands neutralitet vil blive anfægtet og irske mænd blive værnepligtige i en EU-hær, at Irland vil blive tvunget til at slække på sin abortlovgivning, og at Irland vil miste indflydelse ved ikke at have en perma-

nent kommissær. 16 pct. mener, at Irland i EU vil miste magt, uafhængighed og identitet. Og endelig er der 20 pct. af nejsigerne, som bare ikke bryder sig om afstemningsprocessen og/eller regeringen og/eller politikerne.

Det ser altså ud til, at kun 7 pct. af de irske vælgere har stemt nej på grund af specifik modstand mod Lisabon-traktaten, nemlig 26 pct. af de 28 pct. af vælgerne, som stemte nej. Og modstanden bunder til en vis grad i manglende forståelse af, hvad traktaten indebærer.

Hvad stiller man op i den situation? Vi repeterer lige den bredere baggrund i Irland. Før det blev medlem af EF i 1973 samtidig med Storbritannien og Danmark, var det et af Europas fattigste lande, dybt afhængigt af Storbritannien og med yderst begrænset indflydelse.

Siden da har Irland i nettooverførsler fra EU modtaget ca. 450 mia. kr., og Irlands BNP pr. capita er steget fra godt 60 pct. af gennemsnittet i EF til godt 140 pct. af gennemsnittet i EU, kun overgået af Luxembourg. Irland har rejst sig politisk, har haft betydelig indflydelse i EF/EU og rystet komplekserne over for Storbritannien af sig, og irske og britiske regeringer samarbejder gnidningsfrit, fx om løsninger på de nordirske problemer. Alt sammen fuldkommen utænkeligt for 35 år siden. Det kan mange ældre vælgere godt huske, men mange unge kan ikke.

Irland er dog et af de allermest EU-positive medlemslande. Selv blandt nejsigerne og sofavælgerne mener næsten to tredjedele, at EU-medlemskabet er godt for Irland. Det samme mener 91 pct. af jasigerne, og et ja blev anbefalet af både regeringen og oppositionen (minus det gamle IRA-parti Sinn Fein), af ledende fagforeningsfolk, forretningsfolk og akademikere. Der skulle altså være noget at bygge på, når de irske vælgere på et eller andet tidspunkt bliver bedt om at tage stilling igen.

Men det bliver op ad bakke. Det er svært at skabe forståelse for en reform af, hvordan EU fungerer, hvis vælgerne ikke aner, hvordan beslutningerne træffes og føres ud i livet i dag. Men især de unge har ikke megen appetit på mere information, og kun yderst få siger, at de vil bruge tid og kræfter på at sætte sig ind i detaljerne. Undersøgelsen konkluderer, at information om EU skal være virkelig enkel, klar og let tilgængelig. Dokumenter med bare en smule tæt og svær tekst vil ikke generere megen begejstring.

Inden vi i Danmark skrider til folkeafstemning(-er) om de undtagelser, der ser ud til at skulle sætte os længere og længere ud på et sidespor med mere og mere reduceret indflydelse på forhold, der angår os, vil det nok være nyttigt for danske politikere at studere den irske undersøgelse nærmere, trods forskellene mellem vore to lande.

NOTER I MARGINEN

Vi bør også fortsætte debatten om, hvor demokratisk det egentlig er at en traktat, der er forhandlet frem som det bedst opnåelige kompromis mellem 27 demokratisk valgte regeringer, kunne væltes af 28 pct. af de irske vælgere, hvoraf tilsyneladende kun de 7 pct. havde noget konkret imod traktaten.

Der er mange gode grunde til, at vi ikke har direkte, men repræsentativt demokrati. Blandt de vigtigste er, at rigtig mange vælgere ved folkeafstemninger om komplicerede spørgsmål ikke forstår, hvad der stemmes om og derfor stemmer nej eller stemmer om noget helt andet eller bliver væk.

En vej frem er at begrænse antallet af folkeafstemninger så meget, som det enkelte lands forfatning giver mulighed for. En anden er at gøre spørgsmålet, der skal stemmes om, så enkelt som overhovedet muligt.

En tredje vej kunne være at stramme kravet til vælgerne. Der bør simpelthen kræves mere til at stoppe et forslag fremsat af en demokratisk valgt regering bakket op af et flertal i parlamentet. Den irske forfatning kræver blot deltagelse af en tredjedel af vælgerne og et flertal for nej. Det vil sige, at 17 pct. nejstemmer kan være nok. Den danske grundlov kræver dog som nævnt, at nejstemmerne skal udgøre mindst 30 pct. af de stemmeberettigede.

Men ville det ikke være rimeligt at stramme kravet til 50 pct.? Hvis vælgerne virkelig mener det alvorligt, må de op af sofaen og hen og stemme imod. Ellers bør regeringens forslag stå ved magt.

Klaus Carsten Pedersen er direktør i Det Udenrigspolitiske Selskab.

USA's skelsættende valg

Michael Ehrenreich

Med den amerikanske valgkamp på vej ind i slutfasen trækkes forskellen mellem de to kandidater mere tydeligt op. Der står meget på spil for både demokraterne og republikanerne

De amerikanske vælgere bliver stillet over for to klare alternativer, når valgdagen oprinder den 4. november. Man skal mange år tilbage for at finde en tilsvarende situation, hvor forskellene mellem de to præsidentkandidater har været så store som i år. Men det er alligevel ikke den vigtigste grund til, at 2008-valget bliver skelsættende. Uanset udfaldet bliver resultatet historisk, alene på grund af holdopstillingen på begge sider.

Valgets historiske natur er naturligvis tydeligst på den demokratiske side. Vinder Barack Obama, vil han blive USA's første sorte præsident, og dermed kulminerer en udvikling, der begyndte med borgerretskampene i 1950'erne og 1960'erne. En præsident Obama i Det Hvide Hus vil være et meget synligt og meget dramatisk bevis på, hvor meget USA har flyttet sig i det forløbne halve århundrede.

Men også republikanerne er klar

til at skrive historie. Vinder John McCain, får amerikanerne med Sarah Palin for første gang en kvindelig vicepræsident. Det vil i givet fald ske 24 år efter, at demokraten Geraldine Ferraro blev den første kvindelige vicepræsidentkandidat. Og det vil ske i det selv samme valgår, hvor Hillary Rodham Clinton var tæt på at sikre sig det demokratiske partis nominering.

Mindre kendt er det, at de to kandidater i år begge har en usædvanlig baggrund for at blive præsident. Man skal helt tilbage til valget af demokraten John F. Kennedy i 1960 for at finde en præsident, der kom direkte fra Senatet. Det mest almindelige springbræt til Det Hvide Hus er posten som guvernør – eksemplificeret ved Jimmy Carter, Ronald Reagan, Bill Clinton og George W. Bush. Men denne gang står valget mellem to senatorer, så også på dette punkt vil der ske noget nyt.

Kapløbet om præsidentposten har været i gang siden 2006, og efter primærvalgene og nomineringerne af de to partiers præsident- og vicepræsidentkandidater vil USA og resten af verden blive vidner til nogle intense uger, hvor forskellene mellem kandidaterne vil blive trukket skarpt op.

I indenrigspolitikken er afstanden tydeligst på velfærdsområdet. Det er her, man klarest ser den ideologiske forskel med klassiske træk fra henholdsvis det demokratiske og det republikanske parti.

Obama står for en klar omfordelingspolitik via skatterne, som han vil hæve for rige amerikanere. Staten skal bruges aktivistisk til at flytte midler fra rige til fattige og til at sikre basisydelser på en række områder, hvor – som han siger – det enkelte menneske eller den enkelte virksomhed ikke slår til. Det drejer sig fx om uddannelse, social forsyning, infrastruktur, miljøbeskyttelse og forskning.

McCain var oprindeligt modstander af den nuværende præsident Bushs skattelettelser. Nu vil han gøre dem permanente og udvide dem ved at sænke ejendoms- og erhvervsskatterne. På sigt ser han helst disse skatter helt fjernet som det mest synlige udtryk for, at senatoren fra Arizona bestemt ikke er fordelingspolitiker.

Uanset valgets udfald er der altså ikke udsigt til, at ét af USA's mest presserende strukturelle økonomi-

ske problemer, det enorme budgetunderskud, vil blive udbedret foreløbig. McCains udvidede skattelettelser vil forøge underskuddet, og Obamas løfter om en udvidelse af velfærdsprogrammerne kombineret med skattelettelser for middelklassen trækker i samme retning.

I værdipolitikken er forskellene ligeledes tydelige. Obama støtter retten til abort og ægteskaber mellem homoseksuelle. Han går ind for dødsstraffen, men han er kritisk over for den række tilfælde, hvor uskyldige er blevet idømt dødsstraf, og han ønsker retsbehandlinger forbedret. McCain har værdipolitisk skiftet holdning flere gange. Han er nu imod abort og homoseksuelle ægteskaber, om end det er tydeligt, at det især på sidstnævnte område kun er halvhjertet. Hvad angår dødsstraf er han tilhænger af, at retten til at bruge den udvides til nye områder, og at appelretten indskrænkes.

Klimapolitisk lægger begge kandidater op til et brud med den nuværende regerings tilbageholdende linje. På det demokratiske partikonvent i Denver udstedte Obama et vidtrækkende løfte om at gøre USA uafhængig af olie fra Mellemøsten i løbet af kun ti år. Det skal gøres med energibesparelser og massive investeringer i nye energiformer. Løftet har kun få chancer for at blive indfriet – for nu at udtrykke det nænsomt – men det siger noget om ambitionsniveauet i den amerikani-

ske klimadebat, der for alvor rykker i øjeblikket. Også McCain står for en markant klimapolitik, bl.a. med grænser for udledning af drivhusgasser.

Udenrigspolitikken

Udenrigspolitisk vil USA ligeledes ændre kurs uanset valgets udfald, særligt i forhold til den nuværende præsidents første embedsperiode. Begge kandidater understreger behovet for at udbygge og forstærke supermagtens udenrigs- og sikkerhedspolitiske alliancer med andre lande, men ellers er der ikke mangligheder på det udenrigspolitiske område.

Obama lægger op til en forsigtig udenrigspolitisk linje, der formentlig vil blive endnu mere forsigtig på grund af manglende erfaring på dette område. Hans udenrigspolitiske program er holdt i meget overordnede vendinger, men generelt fremhæver han behovet for dialog, også med USA's modstandere, og han siger, at han vil foretrække at arbejde via multilaterale institutioner frem for at lade USA handle alene.

McCain står for en tydeligere og frem for alt mere offensiv udenrigspolitisk kurs. Han har stor erfaring på området, baseret på hans mangeårige arbejde med internationale spørgsmål, ikke mindst via formandsposten i Senatets forsvarsudvalg. Sammenlignet med sin modkandidat er han en 'høg' for nu at bruge en gammel og noget forslidt kliché.

Der er mange nuancer i McCains udenrigspolitik, men det ligger fast, at regeringerne i Moskva og Beijing – for slet ikke at tale om mullaherne i Teheran – må forvente en mere håndfast amerikansk udenrigspolitik i tilfælde af en republikansk valgsejr sammenlignet med Obama.

Konkret er forskellen mellem kandidaterne i udenrigspolitikken mest tydelig i forholdet til Irak-krigen. McCain var en stærk tilhænger af invasionen i 2003, han var en ivrig fortaler for de militære forstærkninger af USA's engagement, og han har svoret at ville beholde de amerikanske soldater i landet, indtil krigen er vundet. Obama har været modstander af krigen fra starten, og han vil trække tropperne tilbage senest 16 måneder efter, at han er kommet til magten.

Tidsplanen er formentlig urealistisk, og i løbet af valgkampen er Obama da også blevet noget mere fleksibel. Men det hører til ét af valgkampens store paradokser, at troppeforstærkningen, som han var meget imod, og som McCain støttede stærkt, alt andet lige vil give hans politik om tilbagetrækning større muligheder for at kunne realiseres i kraft af den forbedrede sikkerhedssituation i Irak.

For så vidt en særlig gren af udenrigspolitikken, nemlig handelsområdet, er der en meget tydelig forskel mellem de to mænd. McCain hylder frihandel som princip, helt i overensstemmelse med det republikan-

ske partis tradition. Obama er langt mere kritisk over for frihandel – man fristes næsten til at sige ligeledes i bedste overensstemmelse med traditionen for demokratiske præsidentkandidater. Under valgkampen har han været så tæt på at forlange genåbning af indgåede handelsaftaler, at det har vakt bekymring i mange udenlandske hovedstæder.

Pragmatisme

De to kandidaters politik er ovenfor kun skildret i overskriftsform, og det er der to grunde til. For det første er det snarere reglen end undtagelsen, at der er forskel på valgkampens løfter og vinderens praktiske politik efter valget, når regeringsansvaret indfinder sig. Eksempelvis er det lidet sandsynligt, at Barack Obamas frihandelskritiske linje fra primærvalgkampen vil blive udmøntet. For det andet er ingen af de to kandidater hårde ideologer. Snarere tværtimod.

Specielt Obama har gennem sin hidtidige karriere bevist, at pragmatisme udgør et vigtigt element i hans politiske virke. Både som lokalpolitiker i Chicago, som regional politiker i delstaten Illinois, som medlem af Senatet i Washington og som præsidentkandidat har han justeret sin politik, hvis omstændighederne krævede det. Hertil kommer, at hans personlige stil er forsonlig snarere end konfrontatorisk og konsensus-søgende snarere end ideologisk.

McCain har en kerne af politiske

holdninger, som han står fast på. Men også han har gennem sine mange år i Kongressen vist, at han lægger mere vægt på at finde løsninger frem for at holde fanen så højt, at benene slipper jorden. Han er bredt respekteret i begge partier for sin vilje til at skabe tværpolitiske løsninger, og han er i det hele taget langt fra nogen typisk repræsentant for det republikanske parti, hvilket gør ham uforudsigelig og svær at sætte i bås. Også han er mere pragmatiker end ideolog.

Personlighed og livshistorie

Men amerikanske valgkampe drejer sig om andet end politik. Kandidaternes personlighed og deres baggrund spiller en meget vigtig rolle, og på dette punkt byder begge mænd sig til med markante personlige livshistorier.

Mest oplagt gælder dette for McCain. Han var pilot under Vietnamkrigen, blev skudt ned, taget til fange af nordvietnameserne og udsat for hård tortur, inden han blev tilbudt løsladelse, fordi nordvietnameserne fandt ud af, at han var søn af en admiral. Løsladelsen skulle bruges til propagandaformål og udstille en svag moral hos modstanderen. Han nægtede imidlertid, medmindre andre amerikanske piloter, der var taget til fange inden han selv, også fik lov til at rejse hjem. Resultatet blev, at han sad indespærret i mere end fem år.

Årene som krigsfange og specielt afslaget på at blive løsladt giver ham som politiker en særlig integritet og en ekstraordinær høj troværdighed. Der er i USA en generel fornemmelse af, at man her har at gøre med en hædersmand, der lægger vægt på begreber som ære, loyalitet og patriotisme.

Hans ry for hæderlighed og fairness understøttes af hans lange politiske karriere, hvor McCain altid har bekæmpet korrupsion, magtmisbrug og vellevned. Hans arbejde på disse områder er bredt anerkendt. Også af hans politiske modstandere.

Den bemærkelsesværdige fortid og hans politiske generalieblad kombineres i personen John McCain med ægte folkelighed, en betydelig udstråling og en veludviklet evne til at håndtere pressefolk. Alt i alt er der tale om en meget stærk cocktail.

Med hensyn til livshistorie halter Obama ikke langt bagefter. Hele verden kender efterhånden historien om hans hvide mor fra Kansas og hans sorte far fra Kenya. Han voksede op på Hawaii og gik i en periode i skole i Indonesien. Han blev uddannet som jurist på Harvard, og han endte i Chicago, hvor han begyndte sin politiske karriere i bydelen South Side, der uden at fornærme nogen bedst kan beskrives som et rigtigt rabarberkvarter.

Det er også det største byområde i USA befolket af sorte. På et tidspunkt, hvor det kun er 50 år siden, at den sorte befolkning blev åben-

lyst diskrimineret mange steder i USA, har Obama og hans kampagnefolk meget effektivt formået at væve hans etniske tilhørsforhold sammen med hans centrale overordnede budskaber om 'håb' og 'forandring'. Han er jo selv et omvandrende eksempel på begge dele.

Med sin profil har han derfor stærk appel til traditionelle grupper i det demokratiske parti og blandt mange midtvelgere, som er trætte af de sidste 30 års polarisering i amerikansk politik og i samfundet generelt. Der er hos disse grupper en opfattelse af, at USA kun kan bevare sin nuværende globale position, hvis den kommende præsident formår at samle landet om nogle fælles mål.

Hos partiets elitære tilhængere – på universiteterne og i salonerne i Washington, New York, Boston og San Francisco – er man tillige opmærksomme på én ting mere, nemlig at en præsident Obama i kraft af sin etnicitet med ét slag vil kunne forbedre USA's internationale image, der til denne gruppes store fortrydelse er blevet forringet gennem de senere år.

Sagt lidt firkantet er der en forhåbning om, at den tiltagende anti-amerikanisme mange steder i udlandet vil kunne bremses i hvert fald for en tid, hvis amerikanerne formår at placere noget så grundlæggende nyt for ikke at sige grænseoverskridende som en sort mand i Det Hvide Hus.

Folketal og folkelighed

En anden af Obamas store styrker, der allerede er velkendt, er hans evne til at inspirere og få folk med sig. Han trives bedst ved at tale til meget store forsamlinger, hvor hans oratoriske talenter kan folde sig helt ud. En tredje – knapt så velbeskrevet – styrke er hans evne til at skabe en slagkraftig organisation og få den til at trække på samme hammel.

Hans sejr over den i udgangspunktet frygtindgydende Clinton-valgmaskine vil blive stående som en af de helt store bedrifter i amerikanske primærvalgkampe, og den har i demokratiske kredse skabt betydelige forventninger til, hvor meget en præsident Obama i spidsen for et handlekraftigt hold i Det Hvide Hus vil kunne præstere, hvis han vinder valget.

Blandt hans styrker hører også evnen til at læse folkestemningen. Da Obama lancerede sin valgkamp i efteråret 2006, havde Hillary Clinton forlængst etableret sig som den førende demokratiske kandidat, og hun forekom dengang nærmest uovervindelig. Obama fornemmede imidlertid de amerikanske vælgeres tørst efter grundlæggende forandringer og et brud med de gængse måder at føre politik på.

Da Clinton-familien gjorde samme iagttagelse, var det allerede for sent, og den unge senator fra Illinois var rykket forbi.

Obamas relativt unge alder – han

er 47 år gammel – er både en styrke og en svaghed, og det samme gælder hans status som nytilkommen på den landspolitiske scene. På plussiden tæller, at han alene i kraft af sin alder repræsenterer en fundamental fornyelse, og eftersom han kun har været medlem af Senatet i fire år, er han stort set uplettet af det politiske Washington-miljø, der ofte betragtes med betydelig foragt ude i landet.

Men både hans alder og status som ny politiker vil også af mange blive anset som svagheder, der forstærker hinanden, når de kombineres i én og samme person. Han er reelt helt uden politisk erfaring på det niveau, der kræves på præsidentposten. Selvom han kun har været senator i få år, er det alligevel bemærkelsesværdigt, at han ikke har været involveret i lovgivning af større betydning. Ingen love vedtaget i Kongressens førstekammer bærer hans navn.

Der blev ved udpegningen af hans vicepræsidentkandidat, den 65-årige Joseph Biden, dvælet meget ved, at Biden skal kompensere for Obamas manglende udenrigspolitiske erfaring og dermed gøre ham mindre sårbar på et område, der hører til McCains stærkeste. Og det er da også rigtigt, at Biden selv har gjort udenrigspolitikken til sit speciale. Men hans opgave skal formentlig ses endnu bredere. Efter 35 år i Senatet skal Joe Biden kompensere for sin chefs generelt manglende politiske erfaring, såvel indenrigs- som uden-

rigspolitisk. Det gælder selvfølgelig først og fremmest under valgkampen, men også efter en eventuel valgsejr vil en ung præsident Obama få brug for råd fra en gammel rotte, som kender Kongressen ud og ind.

En anden svaghed er den elitære atmosfære, der hviler over Obama. Han har ikke den basale folkelighed, som den nuværende præsident formåede at udstråle forud for sin første valgsejr i år 2000, og som McCain besidder grundlæggende. Folkelighed er en meget vigtig faktor i amerikansk politik, og mange vælgere føler ganske enkelt ikke, at de kender den demokratiske kandidat.

Bush spøger i baggrunden

McCains væsentligste svaghed i valgkampen er hans partitilhørsforhold, eftersom den nuværende præsident vedvarende skraber bunden i meningsmålingerne. Han har undervejs i valgkampen forsøgt at balance mellem på den ene side at tage afstand fra Bushs linje på en række områder og på den anden side understrege sin loyalitet over for republikanske kerneområder. Det er en meget vanskelig balancegang, fordi en alt for kritisk kurs over for den nuværende regering kun vil øge mistænksomheden på partiets højrefløj mod 'fribytteren McCain' og gøre det endnu vanskeligere for ham at holde sammen på den republikanske base.

Det er i denne forbindelse vigtigt

at minde om den lave valgdeltagelse ved præsidentvalg – mellem 50 og 60 pct. – som en betydningsfuld faktor. Der er ingen risiko for, at disse kernevælgere vil skifte side. Men de kan blive hjemme på valgdagen, hvis de ikke føler sig trygge ved partiets kandidat.

En anden svaghed for McCain er hans alder. Han fyldte 72 år i efter-sommeren, og vinder han, bliver han den ældste præsident, der nogensinde er indsat i embedet. Der er i USA generelt en større respekt for ældre erhvervsaktive end mange steder i Europa, men der kan alligevel blandt mange amerikanere spores en bekymring for hans høje alder i lyset af det pres, der altid hviler på præsidenten.

Blandt hans svagheder hører også et iltet temperament, der er kendt viden om. Mange politiske kolleger og embedsmænd er blevet overfuset af McCain, og han lægger ikke selv skjul på, at han kan være hurtig på aftrækkeren.

En anden svaghed, som han ligeledes selv erkender, er hans manglende viden om økonomi. Hans mangeårige fokus på udenrigs- og sikkerhedspolitik har haft sin pris, og det kan blive et handicap i valgkampen i en situation, hvor økonomien i kraft af det igangværende tilbageslag er blevet det vigtigste emne for mange vælgere.

Der står meget på spil for begge partier på valgdagen, og derfor vil valgkampens kulmination forment-

lig blive ligeså intens og ligeså indædt som ved tidligere valg. Vil Obamas racemæssige tilhørsforhold blive ét af de kort, som republikanerne vil forsøge at spille? Det vil ikke ske direkte, og McCain vil under ingen omstændigheder forsøge sig ad denne vej.

Men republikanske undergrupper, uden forbindelse med McCains kampagneorganisation og uden for kandidatens kontrol, vil formentlig gøre et forsøg på at puste til nogle amerikaneres utryghed ved udsigten til en sort politiker på præsidentposten. Også demokratiske grupper vil ligeledes markere sig i valgkampen, om end deres tema ikke forekommer tilsvarende oplagt.

På den lange bane frygter republikanerne, at en Obama-sejr vil blive indledningen til en demokratisk dominans i amerikansk landspolitik, der kan strække sig over en halv snes år eller mere og sammenlignes med republikanernes greb om USA gennem det meste af 1980'erne under Ronald Reagan og George Bush. Frygten er ikke uden grund, eftersom demokraterne ved midtvejsvalget for to år siden genvandt flertallet i begge Kongressens kamre

og ved dette års kongresvalg, der holdes i tilknytning til præsidentvalget, står til at styrke begge flertal.

De politiske vinde blæser med andre ord i det demokratiske partis retning.

Omvendt vil et nederlag til Obama, der altså i givet fald vil finde sted trods en gunstig udgangsposition, kaste partiet ud i en selvransagelse, der bliver både blodig og langvarig. Demokratiske politikere og aktivister har god grund til at frygte konsekvenserne af et nederlag, eller som de hvisker lavmælt til hinanden i disse uger: Formår partiets kandidat i en situation med økonomisk tilbagegang, en nation i krig og en upopulær præsident ikke at vinde over en modkandidat, der har rundet folkepensionsalderen, er der noget grundlæggende galt.

Det er vist egentlig ment som en vittighed. Men gøres den til virkelighed, bliver det alt andet end morsomt for USA's demokrater.

Michael Ehrenreich er medredaktør på Kristeligt Dagblad og udenrigspolitisk kommentator. Han er tidligere udlandskorrespondent i Washington.

Den næste præsident

Richard Holbrooke

Den frie verdens kommende leder vil skulle beherske en skræmmende dagsorden

Amerikas næste præsident kommer til at overtage ledelsen af en nation, der stadig er verdens stærkeste, en rig nation, som fortsat giver løfter om en stærk dynamik, og hvis befolkning bliver stadig mere mangfoldig. En nation, der før har kunnet, og som igen må kunne inspirere, mobilisere og lede verden.

Men samtidig vil den næste præsident på sin tiltrædelsesdag også overtage et vanskeligere sæt af internationale problemer end nogen af sine forgængere, i al fald siden Anden Verdenskrigs slutning. Under disse omstændigheder vil hans kerneudfordring være intet mindre end at genskabe en sans for nationens højere formål og styrke efter en periode med forvildelse, nedgang og katastrofale fejltagelser.

Han vil blive nødt til at udvikle en ny politik inden for den bredest tænkelige spændvidde af udfordringer, indenrigs- som udenrigspolitiske. Han vil blive nødt til at genopbygge konstruktive arbejdsrelationer med venner og allierede. Han må

genoplive en vaklende økonomi, tæmme et budget, der er overskyldt af rødt blæk, reducere energiafhængigheden og tage hul på et helt nyt kapitel, når det gælder det i sandhed eksistentielle spørgsmål om klimaforandringer, ligesom han må sætte ind imod den voksende fare for atomvåbenspredning, forbedre det nationale forsvar imod globale terrorister og samtidig øge presset på al-Qaeda, navnlig i Pakistan, og, selvfølgelig, stå i spidsen for to krige på samme tid.

For at gøre fremskridt på en så frygtindgydende agenda må præsidenten beherske og kontrollere det uhæmmet voksende og besværlige forbundsstatslige bureaukrati, der altid søger at modstå forandringer og til tider er dysfunktionelt. Han vil også blive nødt til at ændre forholdet mellem den udøvende og den lovgivende magt efter års uforsonlige politiske slagsmål.

På næsten alle områder vil støtte fra Kongressen blive afgørende for hans succes.

Lige så afgørende er det at sikre støtte fra offentligheden, hvilket vil kræve, at den næste præsident, mere effektivt end sine forgængere, forstår at mobilisere hjælp fra den private sektor, den akademiske verden, ngo'er og civilsamfundet som helhed.

Et ekstraordinært job

At være præsident for De Forenede Stater er det mest ekstraordinære job, der nogensinde er udtænkt. Det er en position, som er blevet genstand for håb og for drømme – og til tider for frygt, frustration og vrede – hos menneskers verden over. Forventninger om, at præsidenten kan løse ethvert problem er åbenlyst urealistiske, og ikke desto mindre er sådanne forventninger en virkelighed, han vil være nødt til at forholde sig til.

En succesrig præsident må kunne definere meningsfulde, og dog gennemførlige mål, lægge dem klart frem for nationen og verden og realisere dem i kraft af lederevner, som vil blive afprøvet imod et pres, som ingen, der ikke har bestredet dette job, vil kunne forestille sig.

En reaktiv og passiv ledelsesstil vil ikke blive nogen succes, ligesom præsidenten må afholde sig fra at love løsninger, han ikke kan levere. Og fra at handle med konsekvent ringeagt for, hvad Uafhængigheds-erklæringen betegner som "en anstændig respekt for menneskehe-

dens anskuelser". Skønt ikke alle de politikområder, som den nye præsident overtager ansvaret for, vil kræve forandringer, vil alle væsentlige blandt dem kræve omhyggelige genovervejelser. I mange tilfælde vil nye politikker og nye folk, som er loyale over for præsidenten og i stand til at mobilisere det permanente bureaukrati, være nødvendige.

Men en omfattende national sikkerhedspolitik er mere end en samling af individuelle positioner. En sammenhængende vision for De Forenede Staters rolle i verden må bygge på dets vedvarende nationale interesser, dets værdier og en realistisk vurdering af dets evner og prioriteringer.

End ikke verdens mest magtfulde nation kan forme enhver begivenhed og udvikling i henhold til egne præferencer. Den tid, da et enkelt ord såsom 'inddæmning' kunne definere amerikansk udenrigspolitik, vil ikke komme tilbage til denne verden med mange spillere og mange, mange problemområder.

Alligevel er der behov for at definere et bredt overgribende koncept om De Forenede Staters nationale interesser. (Bush-æraens fokus på 'den globale krig mod terror' var på en gang for snæver og for bred.)

For at gengive De Forenede Stater dets rette rolle som verdensleder, er der to svaghedsområder, som må udbedres: den indenlandske økonomi og De Forenede Staters ry i verden. Skønt økonomien i reglen be-

handles som et indenrigspolitisk politikområde, er en genoplivelse af den af lige så afgørende betydning for nationens langsigtede sikkerhed, som det er at holde USA's militære styrke ubestridelig. Dette vil kræve mere end et cyklisk opsving.

For at reparere økonomien på længere sigt vil en ny national politik om energi og klimaforandringer være altafgørende. Og at genoprette respekten for amerikanske værdier og ledelse er essentielt – ikke kun fordi det er dejligt at være populær, men fordi respekt er en forhåndsbetingungelse for legitimt lederskab og vedvarende indflydelse.

Præsidenten bør sætte ind over for begge disse problemer så tidligt som muligt for at styrke sin hånd, når han skal løfte presserende strategiske udfordringer, herunder dem, der vedrører de fem nabolande, som befinder sig i centrum af den kritiske halvmåne, som direkte truer De Forenede Staters nationale sikkerhed – Tyrkiet, Irak, Iran, Afghanistan, Pakistan.

Nogle få hurtige initiativer, som fuldt og helt ligger inden for hans beføjelser, vil kunne give øjeblikkelig effekt. Det mest tungtvejende af disse udspil vil være at udstede et utvetydigt og officielt forbud imod tortur og lukke interneringscentret ved Guantánamo Bay på Cuba, som nu rummer 260 fanger.

Fordi Bush-regeringen nøjedes med kun at straffe dem, som befandt sig længst nede i kommando-

kæden i Abu Ghraib, har skaden på De Forenede Staters renommé været enorm og vedvarende – De Forenede Staters fjender slår fortsat mønt heraf. Præsidentielle direktiver, der gør klart, at den amerikanske regering ikke kan tolerere eller bifalde tortur er nødvendige for at sætte et klart skel mellem den nye regering og denne belastende arv fra dens forgængere.

Hvad Guantánamo angår, indvender Bush-regeringens apologeter (foruden flere advokater), at det kan blive vanskeligt at lukke stedet. Nuvel, mange ting i livet er vanskelige. Guantánamo må ikke også blive den næste præsidents møllesten om halsen.

At lukke lejren, uanset hvor vanskeligt det så måtte være, er ikke blot ønskeværdigt – det er bydende nødvendigt.

En ny faktor

Historien står aldrig stille. Alligevel findes der et mønster, som kommer ret tæt på at være en historisk lovmæssighed: I det lange løb har store nationers opkomst, storhed og fald i første række været afhængig af graden af deres økonomiske styrke. Rom, det kejserlige Kina, Venedig, Frankrig, Nederlandene, Portugal, Storbritannien – alle havde deres storhedstid, og international tilbagegang fulgte ubønhørligt i kølvandet på deres økonomiske nedture.

Fra sidste halvdel af 1800-tallet var

intet så vigtigt for De Forenede Staters opkomst som landets spektakulære økonomiske vækst. Denne vækst blev i bogstaveligste forstand næret af billig, hjemmeudvunden olie. De Forenede Stater overvandt altid sine periodiske økonomiske nedture, selv Den Store Depression. Det er derfor forståeligt, hvis amerikanerne, der af natur er optimister, uden videre går ud fra, at nationens aktuelle økonomiske vanskeligheder blot er endnu et midlertidigt cyklisk tilbageslag.

Men en ny faktor er dukket op, som ikke ligner noget USA nogensinde tidligere har stået overfor. Med en råoliepris der er fire gange højere end, hvad den var for fire år siden, er amerikanerne vidne til – eller rettere: bidrager de til – historiens største overførsel af velstand fra en gruppe af nationer til en anden. Politikere og pressen sætter forståeligt fokus på det hjemlige pres, der er frembragt af den høje pris på olie – ‘smerten ved benzinpumpen’. Men de store langsigtede geostrategiske implikationer af denne velstandsoverførsel, der indtil videre har været stort set negligeret, vil også kræve den næste præsidents opmærksomhed.

Følgende betragtning fra den ansete olieekspert Daniel Yergin kan være instruktiv: De Forenede Stater konsumerer over 20 millioner ton olie om dagen, hvoraf 12 millioner er importeret. Baseret på priser fra første halvdel af 2008, betyder

dette, at USA overfører omkring 1,3 milliarder dollar til de olieproducerende lande hver eneste dag – det bliver på et år til 475 milliarder dollar (målt ud fra den seneste pris på 140 dollar per tønde råolie er beløbet langt højere).

De andre større forbrugere, herunder Kina, EU, Indien og Japan sender stadig større andele af deres rigdom til de olieproducerende lande, hvad der giver en samlet årlig overførsel på et godt stykke over 2,2 billioner dollar. Og tallene stiger med fortsat hast.

Lad os antage, at de høje oliepriser fortsætter i lad os sige yderligere et årti – et dystert, men ikke urealistisk scenario i lyset af den lange omstillingsfase, det vil kræve at vænne forbrugernationerne af med deres kostbare vane.

Nogle af disse producentnationer har politiske agendaer, der afviger meget fra De Forenede Staters, Europas og Japans. Grupper af olierige nationer med målsætninger, der står i modsætning til De Forenede Stater og dets europæiske allierede vil blive mere almindelige og handle med større drist. Flere penge vil komme til rådighed til at finansiere farlige, ikke-statslige aktører, som søger at ødelægge Israel eller destabilisere dele af Afrika eller Latinamerika. Eller angribe De Forenede Stater.

Der findes allerede et velkendt eksempel på dette, selv om det ikke ser ud til at Vesten har lært noget af det: Saudi-Arabien som, skønt det

længe har samarbejdet med Washington om at forøge sit olie-output og holde priserne inden for et acceptabelt niveau, på samme tid har tilladt milliarder af (demonstrativt ikke-statslige) dollar at indgå i opbyggelsen af ekstremistiske religiøse skoler og til finansiering af terroristorganisationer, herunder al-Qaeda.

Der vil blive flere tilfælde af lignende komplicerede dobbeltspil i fremtiden: Tvivler nogen på, at den aktuelle selvhævdelse på den internationale scene fra fx Irans, Ruslands og Venezuelas side kommer fra de økonomiske muskler, der ledsager deres voksende petrodollarreserver? (Venezuela bruger nu fem gange så meget som De Forenede Stater på at yde bistandshjælp til resten af Latinamerika.)

Klimaforandringerne

Samtidig har problemet med klimaforandringer nået et niveau, som i mange forskeres øjne truer planeten. Mange hylder den antagelse, at der kun er et årti tilbage at handle i for at undgå et katastrofalt vendepunkt, som i modsat fald vil indtræde et eller andet tidspunkt omkring midten af århundredet.

Selv da tidligere vicepræsident Al Gore rejste kloden rundt for at råbe vagt i gevær, spildte Bush-regeringen syv et halvt år uerstattelige år ved at nægte at forholde sig til problemet.

Der var ikke megen forståelse for

den akut nødvendige handlekraft i denne regering eller blandt dens allierede i Kongressen. De var imod næsten alt andet end frivillige energispare-foranstaltninger – lige indtil priserne ved benzinpumpen nåede 4 dollar per gallon (ca. 5,50 kr. per liter, red.).

Det var først i slutningen af 2007 og efter et enormt politisk pres, at Bush-regeringen omsider indvilgede i den første skærpelse af standarderne for brændstof-effektivitet i 32 år. (På dette tidspunkt havde Gore, pas-sende nok, vundet Nobel-prisen). Så, på G8-topmødet i 2008, gik George W. Bush med til en vagt formuleret og dybest set meningsløs målsætning om at 'stræbe efter' at reducere kulstofudledningerne.

Over tid vil stærkere energisparetiltag sammen med investeringer i nye teknologier utvivlsomt blive taget i anvendelse. Men hvis olie- og gaspriserne falder fra deres nuværende boblelignende niveau, vil forbruget vokse på ny. På den anden side: Hvis priserne forbliver på et højt niveau, vil forbruget falde, men så vil De Forenede Stater og dets nærmeste allierede fortsætte med at bløde petrodollars.

Uanset hvordan det måtte gå, vil kloden i fraværet af en effektiv energipolitik lide under den fortsatte opvarmning.

Tørke og hungersnød vil blive værre i nogle af Jordens fattigste regioner, fødevarerpriserne vil fortsætte med at stige og hele folkegrupper

vil forlade områder, der ikke længe er dyrkbare. Gletsjere og iskapper vil smelte hurtigere, havenes vandstand vil stige og flere dyre- og plantearter vil uddø.

Bush-regeringens forsømmelse af disse spørgsmål overstiger langt det forbløffende – den er, på sin egen måde, lige så chokerende som regeringens præstationer i Afghanistan og Irak.

De to præsidentkandidater, senator Barack Obama (Demokrat, Illinois) og senator John McCain (Republikaner, Arizona) siger begge, at de tager klimaforandringerne alvorligt. Men en undersøgelse af deres positioner i spørgsmålet afslører betydningsfulde forskelle.

Obama har en langt mere omfattende plan med ambitiøse målsætninger om emissionsreduktioner og en markedsbaseret mekanisme, som samler bred støtte blandt økonomer af både venstre- og højreobservans, ligesom Obamas plan rummer væsentligt større investeringer end McCains plan om nye teknologier, som kan hjælpe til at fremme disse mål.

McCain lægger vægt på at fjerne miljørestriktioner på olieboringer i amerikanske naturreservater og territorialfarvande. Dette er næppe en brugbar langsigtet løsning, for selv om der måtte blive fundet nye felter, vil de ikke få nogen effekt på energiforsyningen i mindst et årti og vil intet udrette til gavn for energibesparelse eller indsatsen imod klimaforandringer.

Behov for konsensus

Bestræbelserne på at udvikle effektive politikker til imødegåelse af energi- og klimaforandringer vil kræve en national konsensus om situationens alvor og en handlingsplan, der pålægger alle parter kompromiser og ofre – ofre, som normalt forbindes med krig – alt sammen uden at undergrave den økonomiske vækst.

Som advarsel om, hvor galt det kan gå, er det værd at erindre om præsident Jimmy Carters lidenskabelige, men mislykkede forsøg på at samle nationen i en tv-tale i bedste sendetid i april 1977. Iført en cardigan, der skulle afstedkomme talrige drillerier, udtalte han, at hans energi-uafhængighedsprojekt ville blive “det moralske modstykke til krig” (*moral equivalent of war*). Da en eller anden påpegede, at forbogstaverne i det udtryk lød *meow* (mjav), havde medierne en fantastisk dag og ignorerede indholdet af Carters forslag. En sand national debat blev udskudt i 30 år.

En af Ronald Reagans første handlinger som præsident var at fjerne de solpaneler, Carter havde ladet installere på taget af Det Hvide Hus.

Energiafhængighedens og klimaændringers dobbelt udfordring giver mulighed for et gennembrud i forholdet mellem de to største nationer i verden i dag, som tillige er verdens værste forurenere. Tilsammen producerer Kina og USA næsten 50 procent af verdens kulstof-emissio-

ner. I de seneste år har Kina overhalet USA som verdens største forurener. I 2007 stammede to tredjedele af den samlede vækst i den globale udledning af drivhusgasser fra Kina, ifølge nederlandske *Environmental Association*, som desuden anslår, at Kina nu udsender 14 procent flere klima-opvarmende gasser end USA gør.

Opgør man det på per capita-basis, er der dog stadig en afgrund til forskel, som enhver kineser ivrigt vil påpege: USA producerer 19.4 tons kuldioxid per person om året, Kina (5.1 tons) halter ikke blot langt efter USA, men også efter Rusland (11.8 tons) og de vesteuropæiske lande (8.6 tons). Indien befinder sig langt nede på listen med blot 1.8 tons per capita.

Bestræbelserne for at formulere en ny international traktat om klima-forandringer, der skal erstatte Kyoto-protokollen ved dens udløb i 2012, står alle steder i stampe. En ny aftale skal angiveligt være færdig og klar til at blive underskrevet i København i slutningen af 2009. Om dette vil ske, må anses for tvivlsomt.

Da hverken Kina eller USA spiller nogen ledende rolle i forhandlingerne, advarer mange medlemmer af Kongressen om, at der ikke er større muligheder for, at Senatet vil ratificere en København-aftale næste år, end der var for at det ville godkende Kyoto-protokollen i 1990'erne (med andre ord: ingen) – medmindre da, at som minimum Brasili-

en, Kina, Indien og Indonesien skulle blive enige at definere grænser for deres kulstofemissioner. Og uden Kina og USA, vil værdien af en sådan traktat, skønt reel nok, trods alt være begrænset.

Uløselig hårdknude

Vi står over for en tilsyneladende uløselig hårdknude: De store vækstøkonomier vil ikke gå med til en traktat, der indeholder meningsfulde grænser for deres emissioner. Og det amerikanske senat ikke vil ratificere en aftale, der ikke omfatter de samme vækstøkonomier.

Der er imidlertid en anden tilgang, der bør overvejes uden dermed at opgive København-procesen, nemlig at indgå separataftaler, hvor nationer gruppevis går sammen om at håndtere specifikke dele af det overordnede problem. I sådan en samling af aftaler, vil der være større muligheder for et reelt amerikansk-kinesisk samarbejde.

Frem for alt vil disse to nationer kunne indgå bilaterale aftaler om fælles projekter inden for energibesparelse og udvikling af ny klimaskånsom teknologi. Målsætningerne, som begge parter kan have gavn af at indfri, vil være en højere energieffektivitet og en reduktion i kulstofemissioner i begge lande.

Japan, verdens mest effektive energi-forbruger – og en uundværlig allieret for USA – kunne også deltage i sådanne arrangementer. Ja-

pan har meget at lære begge nationer og har allerede bilaterale aftaler om teknologi-udveksling med Kina.) Fra kulfiltre og anden ren kul-teknologi til sol-og vindenergi er der et stort uudnyttet potentiale i fælles projekter og teknologideling – men endnu ingen institutionaliserede amerikansk-kinesiske rammer, der kan hjælpe dem frem.

På en rejse til Kina for nylig foreslog jeg sådanne bilaterale aftaler over for højtstående kinesiske embedsmænd, der da også udviste interesse og vilje til uofficielt at overveje ideen gennem ikke-statslige kanaler. Deres bekymring som de udtrykte helt åbenhjertigt, var at enhver energiplan, som Vesten måtte foreslå, kunne blive opfattet som et nyt kneb for at bremse Kinas økonomiske vækst.

Uanset om denne frygt har hold i virkeligheden eller ikke, så er den dybfølt og deles også af Indien og de andre nye store vækstøkonomier, hvilket der er brug for at forstå og tage højde for.

Men måske er mulighedernes vindue allerede ved at åbne lidt på klem: Wang Qishan, Kinas magtfulde vicepremierminister, der har ansvar for handel og finanser, opfordrede for nylig offentligt til at oprette fælles forskningslaboratorier for vedvarende energi og forureningsreducerende teknologier. "Et stærkere samarbejde mellem de to lande inden for energi og miljø," skrev han i *Financial Times* den 16. juni, "vil

gøre det muligt for Kina at indrette sig mere hensigtsmæssigt på energi- og miljømæssige udfordringer og også skabe store forretningsmuligheder og nydelige afkast for de amerikanske investorer."

Skønt holdt i en forsigtig sprogbrug er dette et uventet og velkomment signal fra en af Kinas øverste embedsmænd. Den næste regering bør ikke ignorere det. En energisk opfølgning af dette udspil vil ikke blot have relevans for indsatsen mod et af verdens mest presserende problemer. Det vil også åbne en ny dør for et samarbejde inden for verdens vigtigste bilaterale forbindelse.

Ligheder og forskelle

I betragtning af den udbredte utilfredshed blandt amerikanerne med nationens nuværende tilstand er det næppe overraskende, at både Obama og McCain har søgt at fremhæve de forandringer, de hver især vil gennemføre. Begge har givet udtryk for, at de ville lægge større vægt på Afghanistan, der i første omgang var en succeshistorie for Bush-regeringen, men siden dramatisk har udviklet sig til det værre som følge af forsummelser og en forkert og dårlig ledelse.

Begge kandidater har lovet at styrke De Forenede Staters forhold til dets NATO-allierede. Begge har udtrykt bekymring – om end i meget forskellige formuleringer – over Ruslands seneste adfærd, navnlig i

Georgien. (McCain er dog gået for vidt med meget konfrontatoriske udtalelser, herunder en opfordring til at smide Rusland ud af G8-gruppen af højt industrialiserede lande – et skridt, han sikkert udmærket ved, aldrig ville blive godkendt af de øvrige seks G8-medlemmer og i sig selv en dårlig idé.)

Begge har lovet at genopbygge de væbnede styrker og bedre pleje til de sårede fra Afghanistan og Irak. Begge har forpligtet sig til at støtte og forsvare Israel. (Selv om begge har sagt, at de ville lukke interneringslejren på Guantánamo og forbyde tortur, viste der sig alligevel en signifikant forskel i en nylig senatsafstemning: Obama støttede, og McCain stemte imod at indføre lovbefalede krav om at pålægge CIA de samme forhørsregler, som gælder for militæret og som er fastslået i *US Army Field Manual*.)

Det er forskellene mellem Obama og McCain, der er virkelig afslørende og giver en vigtig indsigt i de to mænds værdier, personlige stil og i deres stærkt divergerende holdninger til diplomatiets rolle og i væsensforskellige visioner for USA. Uanset om det gælder klimaforandringer, energipolitik, Afrika, Cuba, eller Iran, er Obamas udspil fremadrettede. Han er fortaler for at tilpasse gamle og stillestående politikker til nye og skiftende forhold. Han understreger behovet for diplomati som den bedste metode til at øge USA's magt og indflydelse.

Når det gælder handelspolitik, beskylder McCain måske nok Obama for neoprotektionisme. Men realiteten er snarere den, at Obama argumenterer for bedre handelsaftaler, der inddrager hensyn til elementer som arbejds løn og miljønormer – forbedringer, som vil kunne give sådanne aftaler større indenlandsk støtte.

Demokratiernes forbund

I modsætning hertil er McCains dristigste forslag hverken nyt eller originalt: Hans vage *League of Democracies* lyder fx som en udbygning af organisationen Demokratiernes Fællesskab, som blev skabt af den tidligere udenrigsminister Madeleine Albright, og som stadig findes, men stort set er blevet ignoreret af Bush-regeringen.

Selv om McCain hævder, at hans forbund "ikke skal erstatte de Forenede Nationer" så foreslår han udtrykkeligt, at dette skal kunne tage kollektive skridt, når FN ikke kan eller vil. "Den nye Demokratiernes Forbund," sagde han sidste år, "... skal kunne handle, hvor FN ikke handler for at mindske menneskelig lidelse i områder som Darfur og lægge samordnet pres på tyranner i Burma og Zimbabwe, med eller uden Moskvas og Beijings godkendelse."

McCain kalder dette for "den sandeste form for realisme". Uanset hvad McCain siger, vil hans 'for-

bund' i modsætning til det forum, som Albright skabte, af alle parter blive udlagt som et forsøg på at skabe en rival til FN.

De seneste samtaler jeg har ført med højtstående embedsmænd i flere af verdens førende demokratier, har bekræftet mig i, at end ikke USA's nærmeste allierede – endsige verdens største demokrati, Indien – vil støtte en ny organisation med et sådant mandat.

FN's rolle

FN er blevet undermineret og underfinansieret gennem de sidste otte år, hvilket ofte har gjort det svagere og mere modtageligt over for antiamerikanske holdninger. FN er så afgjort en institution med store mangler. Men den spiller en vigtig rolle i De Forenede Staters udenrigspolitik, og kan, hvis den anvendes på rette vis, fremme USA's nationale interesser og spille en mere effektiv rolle i fredsbevarende operationer i sådanne vanskelige områder som Sudan. Men FN kan kun være så stærk som dets største bidragyder (som også er et stiftende medlem), USA, ønsker FN skal være.

Obama vil forbedre og reformere organisationen på en måde, som vil tjene USA's interesser og begynde med at anmode Kongressen om at betale de restancer, der er vokset endnu engang, under Bush, til over 1 milliard dollar (en amerikansk gæld af samme størrelse blev afbe-

talt efter en aftale, der blev indgået i Clinton-regeringens sidste år). At oprette en helt ny organisation i stedet for at gøre en fornyet indsats for en seriøs FN-reform vil modarbejde de selv samme målsætninger, som McCain siger, at han vil fremme.

I sin tale om nuklear spredning på University of Denver den 27. maj sagde McCain, at han vil genoverveje sin årelange modstand mod Traktaten om Atomprøvestop, hvis en genforhandling kan "overvinde de mangler, der forhindrer den i at træde i kraft" – en vag og løst formuleret forhåndsbetingelse.

Obama, derimod, har erklæret sig som helhjertet tilhænger af denne vigtige traktat. Tilsvarende har Obama tilsluttet sig det mål om at eliminere alle atomvåben, som blev skitseret i en nu berømt artikel af tidligere udenrigsminister George Shultz, tidligere forsvarsminister William Perry, tidligere udenrigsminister Henry Kissinger, og tidligere senator Sam Nunn. McCain har demonstrativt nægtet at gøre dette.

Ser man på disse og andre forskelle, er det klart, at de amerikanske vælgere har fået tilbudt to forskellige opfattelser af De Forenede Staters rolle i verden og to forskellige holdninger til diplomati. I de fleste spørgsmål, med den vigtige undtagelse af klimaændringer, enten støtter McCain Bush-regeringen eller står for en hårdere linje end denne. (For eksempel gav han udtryk for dyb skepsis omkring den delvise af-

tale, som præsident Bush offentliggjorde sidst i juni om et stop for Nordkoreas atomvåbenudvikling.)

Selv om McCain foretrækker at betegne sig selv som en 'realist', eller i senere udtalelser: en 'realistisk idealist', er det, når man anlægger et bredt perspektiv på hans holdninger umuligt at se bort fra de mange slående paralleller imellem ham og de såkaldte neokonservative (hvoraf mange er højlydt erklærede og åbenlyse støtter af hans kandidatur).

Uenigheden om Irak ...

Selvfølge har ingen af holdningsforskellene mellem Obama og McCain en tilnærmelsesvis så stor betydning som deres uenighed om Irak og Iran. De Forenede Staters politik over for disse to lande vil mere end noget andet politikområde forme synet på den nye præsident, ja i visse henseender kan det amerikanske præsidentvalg udlægges som en folkeafstemning om Irak.

Når McCain siger, at USA er i Irak for at vinde, så mener han det – ganske uanset hvilke omkostninger krigen måtte få og hvor længe den måtte vare. Intet andet emne engagerer ham så dybt eller følelsesmæssigt, og hans følelser udspringer ikke af politiske kalkulationer, men af dyb personlig overbevisning. Som han ser det, er den seneste nedgang i de amerikanske og irakiske tabstal beviset på, at USA er ved at vinde krigen.

I skrivende stund har han dog endnu ikke signaleret, at den meget velkomne forbedring af situationen kan føre til betydelige troppetilbageføringer i 2009 ud over den allerede bebudede tilbagekaldelse af de ekstrastykker, som blevet indsat under 'Optrapningen' (*the surge*). Han har gentagne gange gjort det klart, at han hellere vil lade de amerikanske tropper blive i Irak på ubestemt tid frem for at løbe de risici, han mener, vil være forbundet med store reduktioner. Risiciene og omkostningerne ved den fortsatte udstationering har han aldrig villet erkende.

Derimod mener Obama, at en militær sejr, som Bush og McCain forstår den, ikke er mulig – en vurdering, der deles af den amerikanske militærledelse i Irak. Det er hans opfattelse, at det vil få uacceptable omkostninger for USA at skulle forpligte sig tidsubegrænset til at fortsætte en krig, der aldrig skulle have været startet. Obama konkluderer, at det af hensyn til USA's overordnede interesse er nødvendigt at begynde at trække amerikanske landbaserede kamptropper tilbage i et støt, men, understreger han, 'forsigtigt' tempo.

Dette vil, forudser han, lægge langt større pres på de irakiske politikere for at nå de kompromiser, der er nødvendige for at stabilisere landet, end hvis man blot lader tropperne blive der. Idet han fremhæver diplomatiets som en uundværlig be-

standdel i USA's magt, har Obama ligeledes opfordret til en omfattende indsats for at inddrage alle Iraks naboer i en regional diplomatisk og politisk indsats for at stabilisere landet.

McCain hævder heroverfor, at hans modstanders holdning (som han og hans tilhængere fejlagtigt fremstiller som en 'forhastet tilbagetrækning') vil høste nederlag på tærsklen til sejr, opmuntre USA's fjender, og svække nationen.

Men han angiver ingen exit-strategi, ikke nogen klar definition på en opnåelig sejr og ingen plan til at fremme politisk forsoning i Irak. Hans politik er ikke meget andet end en opfordring til at fortsætte krigen på grund af de risici, der er forbundet med at forsøge at bringe den til ophør.

En sådan negativt defineret målsætning er ikke nogen tilstrækkelig begrundelse for at sætte endnu flere amerikanske liv på spil.

Nogle af McCains modstandere har undertiden forvansket hans holdning på et centralt punkt: Han har aldrig sagt, at USA måske kan blive nødt til at kæmpe i Irak i hundrede år. Men hvad han sagde, var lige så urealistisk og meget afslørende for hans tankegang. Med henvisning til Sydkorea, hvor 28.500 amerikanske soldater stadig står 55 år efter våbenhvileaftalen, erklærede McCain, at han var parat til at holde de amerikanske tropper i Irak i mindst lige så lang tid, hvis ikke længere,

selv i hundrede år om fornødent.

En tilstedeværelse over så mange årtier, selv under fredelige forhold, er utænkelig i den fremmedfjendske og voldelige stemning i Mellemøsten. I sidste instans definerer McCain alle andre spørgsmål i forhold til Irak. "Resultatet af Irak-krigen," skrev han i denne publikation (Foreign Affairs, red.) i slutningen af sidste år, "vil berøre enhver af vore borgere i de kommende år." Det kan godt holde stik, men måske ikke på den måde, han tænker sig.

Obama vender McCains centrale argument på hovedet. "Moradset i Irak," skrev han, også i dette tidsskrift (Foreign Affairs, red.), "har gjort det umådeligt sværere at konfrontere og sætte ind mod de mange andre problemer i regionen – og har gjort mange af disse problemer betydeligt farligere."

På samme måde som McCain, der talte for krigen, endnu før den begyndte, har Obama været konsekvent hele vejen: Han var imod krigen fra starten. Han kendes selvfølgelig på sin hensigt om at indlede tilbagetrækning af kamptropper så hurtigt som muligt. Men fordi han anerkender vanskelighederne ved en tilbagetrækningsoperation, har han også sagt (uden at pressen har taget videre notits af det), at der er behov for at være yderst forsigtig på hvert et trin af denne proces.

Obama har sagt, at han vil forholde sig fleksibel med hensyn til, om der skal opretholdes en eller anden

reststyrke og følges en nøjagtig tidsplan. "Denne omgruppering," skrev han, "vil kunne suspenderes midlertidigt, hvis Iraks regering ikke overholder de sikkerhedsmæssige, politiske og økonomiske retningslinjer, som den har forpligtet sig til. Men vi må erkende, at det i sidste ende kun er de irakiske ledere, der kan bringe reel fred og stabilitet til deres land."

Han tilføjede: "Den bedste chance, vi har for at efterlade Irak som et bedre sted, består i at presse de stridende parter [sunnierne og shiitterne] til at finde en varig politisk løsning. Og den eneste effektive måde, hvorpå dette pres kan udøves, er ved at begynde en gradvis tilbagetrækning af amerikanske styrker."

Tvisten mellem den irakiske regering og Bush-regeringen om en Aftale om Styrkernes Stilling (*Status of Forces Agreement*) kan belyse dette spørgsmål. Da Iraks premierminister insisterede på en tidsplan for USA's tilbagetrækning (og foreslog en tre til femårig justerbar tidsramme), gjorde både den nuværende regering og McCain indsigelse.

Hvorfor? Bush har ofte sagt, at USA ville forlade Irak, når dets tilstedeværelse ikke længere var ønsket. Nu gør han ophævelser imod en rimelig anmodning fra en suveræn stat, hvilket kun ser ud til at underbygge anklagen om, at USA søger en permanent tilstedeværelse i Irak.

Obama, derimod, kalder det irakiske signal for "en kæmpechance..."

for at begynde en gradvis omgruppering af vore kamptropper." I juli var der forlydender fremme om, at Bush-regeringen muligvis ville trække en til tre af de kampbrigader, der stadig var i Irak efter optrapningen, tilbage. Hvis dette har på noget sig, vil begge kandidater kunne hævde, at de havde ret; Obama kunne med rimelighed sige, at dette var hvad han havde opfordret til hele tiden, og McCain kunne sige, at dette viste berettigelsen af hans støtte til optrapningen.

... og om Iran

I hjertet af USA's geostrategiske udfordring ligger fem lande med tilstødende grænser: USA's NATO-allierede Tyrkiet, Irak, Iran, Afghanistan og Pakistan. I den kritiske halvmåne har mangel på sammenhæng præget amerikansk politik siden 2003.

Dette femnationers område falder ind under tre forskellige regionale afdelinger i det amerikanske udenrigsministerium. Washington prædiker forskellige politikker om demokrati i nabolandene, hvilket forvirrer alle: Pres på Israel og palæstenserne, for eksempel, for at lade terrororganisationen Hamas stille op ved det palæstinensiske valg i 2006 med katastrofale resultater til følge, men frafald til at fremme demokratiet i Egypten.

Der er ikke meget koordinering og integration af politikkerne i forhold til Afghanistan og Pakistan,

selv om de to lande nu udgør en samlet krigsskueplads. Ingen samlet forståelsesramme ud over det vage begreb om 'den globale krig mod terror' – defineret på den måde, som måtte passe regeringens kort-sigtede behov – har styret den amerikanske strategi. Forbindelserne til alle fem lande er blevet forværret.

Enhver seriøs politik vil nødvendigvis, at De Forenede Stater beskæftiger sig med alle landene i denne region, herunder også Israel og Det Palæstinensiske Selvstyre, Libanon, Syrien og Saudi-Arabien. Dette indbefatter beklageligvis den meget ubehagelige realitet, der befinder sig midt i denne region: Iran.

Obama og McCain er enige om at bestræbelsen på at hindre Iran i at blive atomvåbenstat skal være en højt prioriteret målsætning. Begge vil stramme sanktionerne. Ingen af dem vil tage truslen om brug af magt fra bordet. Men derudover afviger deres betoning og sprogbrug betydeligt.

Obama har gentagne gange givet udtryk for, at han er parat til at tage direkte kontakt til Iran, uanset på hvilket niveau han måtte finde det konstruktivt og ikke kun om nukleare spørgsmål, men også om Afghanistan, Irak og Irans støtte til terrororganisationer, herunder Hamas og Hizbollah (som Iran har udstyret med titusinder af raketter rettet direkte mod Israels midte).

McCain er ikke blot imod sådanne direkte samtaler, men har som

bekendt også sagt, at det eneste, der er værre end en krig med Iran, ville være et nukleært Iran. Obamas ligefremme tilgang er blevet mødt med alarmerende udbrud fra McCain og hans tilhængere, som om bare selve tanken om at tale med sine fjender i sig selv var et tegn på svaghed, der lod antyde et nyt München 1938.

Denne holdning er i strid med årtiers amerikansk diplomati over for fjender, hvor amerikanske ledere, bakket op af styrke og magt, har kunnet indgå aftaler uden derved at svække USA's nationale sikkerhed. Diplomati er ikke det samme som eftergivenhedspolitik. Winston Churchill vidste dette og Dwight Eisenhower vidste det såvel som John F. Kennedy, Ronald Reagan og George H.W. Bush.

Holdningen til dialog

Denne særegne forskel mellem Obama, på den ene side og George W. Bush og McCain på den anden giver en vigtig indsigt i de bagvedliggende filosofier og værdier hos de to kandidater.

Selv om McCain og hans rådgivere nogle gange har overvejet mulighederne for at distancere sig fra Bush, er hans holdning til Iran (som hans holdning til Irak) hårdere end Bush-regeringens. Dette er, kan man roligt gå ud fra, McCains virkelige opfattelse, som han til tider udtrykker i et skarpt og humoristisk sprog ("Bomb, bomb, bomb, bomb, bomb

Iran,” sang han engang på et vælgermøde).

Føjer man hertil hans kritik af Bush-regeringens linje over for Nordkorea og hans opfordring til at smide Rusland ud af G-8, tyder hans holdning på en dyb og instinktiv uvilje mod at tale med sine fjender, der måske hidrører fra en bekymring for, at en sådan dialog kan opfattes som svaghed. Den viser også en iboende skepsis over for diplomati som et frontlinjevåben i USA's nationale sikkerhedsarsenal.

Selv om både Bush og McCain angriber Obama som svag, er Obamas holdning i virkeligheden tættere på den traditionelle grundholdning hos næsten alle, der nogensinde har praktiseret eller studeret diplomati eller udenrigspolitik. Selv trofaste McCain-republikanere som James Baker, Robert Gates (før han blev forsvarsminister), Henry Kissinger, og Brent Scowcroft har erklæret sig uenige med McCain i dennes holdning til Iran og Rusland.

Naturligvis er der ingen sikkerhed for, at alvorlige samtaler er mulige med Irans reelle magtcenter, den øverste leder ayatollah Ali Khomeini og hans inderkreds. Derfor er det, før man begiver sig ud på det diplomatiske spor, vigtigt at have en klar idé om, hvad der bør gøres, hvis forhandlingerne enten bliver afvist eller ikke gør fremskridt.

Kontakter bør begynde gennem private og yderst fortrolige kanaler med henblik på at afgøre, om der er

grundlag for at gå videre. Den kommunikation, der for tiden er kommet i stand på lavt niveau mellem den amerikanske og iranske ambassade i Bagdad, er nok begrænset i omfang og hidtil ufrugtbar, men kan alligevel gøre det muligt at indlede sonderinger uden større risiko for at skulle indgå kompromiser, ligesom flere igangværende private 'to-spors'-bestræbelser også vil kunne vise sig nyttige.

Model Nixon

Den model, man først kommer til at tænke på, er ikke overraskende den, som præsident Richard Nixon og hans nationale sikkerhedsrådgiver, Kissinger, tog i brug for at indlede en dialog med Kina i 1971, efter 22 års afbrudte kontakter.

Nixons beslutning om at tale med et af de mest undertrykkende regimer i verden, på højden af kulturrevolutionens sindssyge, kom på et tidspunkt, da Beijings behandling af sin egen befolkning helt sikkert var værre end Teherans i dag. Kina støttede tillige de guerillastyrker, der kæmpede mod de amerikanske tropper i Sydøstasien.

Men Nixon og Kissinger talte med Mao Zedong – og ændrede verden. (Den fremgangsmåde, der ikke bør efterlignes, er Reagans tilbud i 1987, da han på højdepunktet af Iran-Contra-dramaet i hemmelighed sendte sin nationale sikkerhedsrådgiver, Robert McFarlane, af sted til

Teheran med en chokoladecake dekoreret med glasur i en form, der forestillede en nøgle.)

Vil en indsats for dialog med Iran skabe resultater? Kan den reducere den iranske regerings åbenlyse Israel-fjendtlige aktiviteter, der udgør en eksistentiel trussel mod den jødiske stat? Vil den kunne stoppe det iranske atomprogram? Er der tilstrækkeligt fælles grundlag til at indtage Iran i et regionalt projekt til at stabilisere Irak og Afghanistan?

Ingen af disse spørgsmål kan besvares på forhånd, men de fleste videnskabsmænd og eksperter mener, at der er tilstrækkeligt med sammenfaldende interesser til at muligheden er værd at undersøge, sådan som Obama (og alle de andre kandidater til Demokraternes nomineringsvalg) har foreslået. Kombineret med truslen om skrappe sanktioner – og uden at tage en mulig magt-anvendelse af bordet – vil denne gulderod og pisk-fremgangsmåde hverken truer sikkerheden, Israel eller USA.

Og den vil uanset dens udfald kunne styrke USA's position i verden andre steder, især i forhold til andre muslimske stater

Hvis Teheran afviser en mulighed for at føre meningsfulde samtaler med Washington, vil det øge sin egen isolation og sætte sig selv under større internationalt pres, mens USA vil forbedre sin egen stilling.

Naturligvis vil denne kurs, når den først er indledt, kræve justerin-

ger hen ad vejen. Diplomati er ligesom jazz – en improvisation over et tema. Lad forsøget blive afprøvet næste år som en del af en ny udenrigspolitik, så at diplomati, som gennemføres med fasthed og bakkes op af USA's magt i overensstemmelse med amerikanske værdier kan gendtage sin traditionelle plads i USA's nationale sikkerhedspolitik.

En sådan fremgangsmåde over for Iran, kombineret med tilbagetrækning af de amerikanske kampenheder i Irak, ville have en væsentlig yderligere fordel: Den vil øge værdien af, at USA vender tilbage til sin rolle som en seriøs og aktiv fredsmager i forholdet mellem israelere og palæstinenserne.

Som med så mange andre spørgsmål har Bush-regeringen spildt de fleste af sine otte år ved at forsøme denne konflikt, som den først i slutningen af 2007 begyndte at engagere sig i med 'Annapolis-procesen', som blev iværksat af udenrigsminister Condoleezza Rice. Denne indsats vil i bedste fald, før Bush-regeringens tid løber ud, ikke føre til andet end en løs rammeaftale.

Den næste præsident må engagere sig personligt i dette spørgsmål, som alle præsidenter fra Nixon til Bill Clinton tidligere har gjort det.

Den anden krig

Selv om både Obama og McCain er enige om betydningen af 'den anden krig' – den, der udkæmpes i Af-

ghanistan – er dette ikke nok i sig selv. Den nuværende amerikanske politik i Afghanistan er en fiasko.

De amerikanske vælgere burde have hørt mere om, hvad de to kandidater vil gøre ved det. For McCain må spørgsmålet være, hvorfra de ekstra ressourcer, der er nødvendige, skal komme, hvis han vil fortsætte krigen i Irak. Obama har allerede givet tilsagn om mindst 10.000 flere soldater.

Siden den amerikansk ledede koalitions første succes med at fordrive Taleban fra byerne er den grundlæggende amerikanske plan om en tidsramme i Afghanistan igen og igen blevet forpurret af begivenheder, som ikke var forudsete, og af en politik, der var uhensigtsmæssig.

I det seneste år er katastrofen kun blevet afværget med indsættelse af supplerende britiske, canadiske, franske og amerikanske tropper. Den rette kurs nu vil ikke ligge i en enorm forøgelse af antallet af NATO-styrker, selv om yderligere styrker vil være nødvendige i den sydlige og østlige dele af landet.

Taleban kan ikke vinde i Afghanistan. Deres terrortaktikker og minderne om 'de sorte år' afskrækker de fleste afghanere.

Men ved at fortsætte krigen uden at tabe og ved at forblive i live og skabe vedvarende problemer kan Taleban nå vigtige mål: De kan hindre centralregeringen i at få succes, binde et stort antal af NATO-tropper og tiltrække 'jihadier' fra hele

verden til en fjern, men sælsomt romantisk front.

Stillet over for denne udfordring har centralregeringen vist, at den ganske enkelt ikke selv kan varetage jobbet. I mellemtiden udretter det internationale samfund og en stor og ukoordineret blanding af ikke-statslige organisationer, internationale organisationer og bilaterale organisationer en mængde godt, men undergraver paradoksalt nok undertiden deres egne mål ved at skabe en stadig dybere afhængighed af, at udlændinge yder de tjenester, som Kabul ikke kan levere.

Situationen i Afghanistan er langt fra håbløs. Men som krigen går ind i sit ottende år, bør amerikanerne fortælle sandheden: Det vil vare lang tid – længere end USA's længste krig til dato, den 14-årige konflikt (1961 – 75) i Vietnam. Succes vil kræve en ny politik med hensyn til fire store problemområder: stammeområderne i Pakistan, narko-baronerne, som dominerer det afghanske system, det nationale politi og inkompetencen og korrupsionen i den afghanske regering.

Islamabad

Alle disse aktuelle udfordringer er uhyre vanskelige, men den vanskeligste af dem vedrører de fristeder, som oprørerne nyder godt af i stammeområderne i det vestlige Pakistan. Afghanistans fremtid kan ikke blive sikret ved en oprørsbekæmpel-

ses-indsats alene. Det vil også kræve regionale overenskomster, der giver Afghanistanens naboer et medansvar. En aftale vil skulle omfatte Iran såvel som Kina, Indien og Rusland. Men den vigtigste nabo er naturligvis Pakistan, som kan destabilisere Afghanistan efter behag – og har gjort det. At finde den rette politik over for Islamabad vil blive helt afgørende for den næste regering – og meget vanskeligt.

Den fortsatte forværring af situationen i stammeområderne udgør en trussel, ikke blot mod Afghanistan, men også mod Pakistans nye sekulære demokrati og stiller den næste præsident over for en ekstraordinær udfordring. Som det for nylig hed i en artikel i *New York Times*: "Det står i stigende grad klart, at Bush-regeringen forlader sin post i en situation, hvor al-Qaeda har fået held til at flytte sin base fra Afghanistan til Pakistans stammeområder, hvor det har rekonstrueret en stor del af sin evne til at angribe og kommunikere sine budskaber ud til militante i hele verden."

Intet – end ikke Irak – udgør nogen større politisk fiasko for den afgående regering.

Overfyldt dagsorden

Der er her sat fokus på nogle få store problemområder, men det betyder ikke, at andre kan blive ignoreret. Hvis man kan lære noget af historien, så er det, at problemer, som

er blevet forsømt alt for længe, har det med igen at presse sig frem på den politiske dagsorden – Somalia, Bosnien, Cambodja, Darfur, Myanmar (også kendt som Burma), Tibet og Zimbabwe er blot nogle af de seneste eksempler.

Selv om en ny regering lægger ud med at koncentrere sig om føromtalt kritiske halvmåne, må den således også være meget opmærksom på de problemer, der ellers let risikerer at overvælde den, omtrent på samme måde som Rwanda kom bag på Clintons regering i 1994, da præsidentens fokus var på Bosnien.

Et godt eksempel er Sudan, hvor der ud over den indtrådte forværring af krisen i Darfur, også er det problem, at den Nord-Syd-aftale, som blev udråbt som en ægte Bush-æra-succes, nu står i fare for at gå i opløsning. Det er sandsynligt, at dens centrale bestemmelse (nationale valg efterfulgt af en folkeafstemning om uafhængighed i syd) vil blive ignoreret eller afvist.

Risikoen er overhængende for, at Sudan inden 2010 igen vil eksplodere i en større nord-syd konflikt, med vedvarende fare for inddragelse af nabolande.

At forhindre et sådant scenario vil kræve intense bestræbelser under ledelse af USA og Den Afrikanske Union og vil kræve aktiv deltagelse og støtte fra Kina.

De Forenede Staters forbindelser med den muslimske verden vil kræve særlig opmærksomhed. Bestræ-

belserne på at anspore moderate muslimer til at modarbejde ekstremisterne har ikke virket. En ny, kreativ tilgang til det offentlige diplomati skal udvikles. Hertil kommer det ejendommelige problem, som de seneste seks års 'demokrati-agenda' udgør. Bush-regeringens kluntede advokatur for denne grundlæggende menneskerettighed har inficeret et af nationens mest hellige begreber.

Demokrati og menneskerettigheder

Bush gjorde drømmen om demokrati en bjørnetjeneste ved at knytte den sammen med USA's militære magtmanifestationer. At presse andre lande til at indføre de overfladiske aspekter af et komplekst og subtilt regeringssystem, er simpelt hen ikke den rette vej at følge for at fremme amerikanske værdier eller sikkerhedsmæssige interesser.

Alligevel er målsætningen korrekt og bør ikke opgives – blot præsenteres i en stil og en tone, der er langt mere følsom over for, hvordan den vil blive opfattet i andre lande.

Den næste regering bør fokusere mere på menneskerettigheder (et begreb, der er sært fraværende i Bushs leksikon) og grundlæggende menneskelige behov, samtidig med at den fortsat søger at fremme udviklingen af demokratiske regeringsformer, ledsaget af udviklingen af en pluralistisk politisk kultur, retsstaten, og forbedringer i materielle betin-

gelser, navnlig gennem jobskabelse.

Hvis der sker fremskridt på disse områder, vil demokratiet følge af sig selv, men på en måde, som disse lande selv bestemmer – med USA's opmuntring. Det er læren fra Chile, Indonesien, Filippinerne, Sydkorea, Taiwan, og flere lovende unge demokratier i Afrika.

Det var i Afrika, at præsident Bush kunne notere sin største succes – hans anti-aids-program, som en af de få politikker, som har samlet et bredt politisk flertal i løbet af de sidste otte år. USA har brugt mere end 13 milliarder dollar på programmet siden 2003. Det har sparet langt over en million liv indtil videre og ansporet andre nationer til også at yde mere.

Men Bushs Afrika-politik har været bemærkelsesværdig mangelfuld i håndteringen af de strategiske, økonomiske og miljømæssige dimensioner ved Afrikas situation. Den har undladt at anvende statsmandskunstens instrumenter i håndteringen af Afrikas invaliderende volds spiral – i Den Demokratiske Republik Congo, Sudan, Zimbabwe, og det obskure, men eksplosive Afrikas Horn. Verden har brug for en strategi for at løse Afrikas endeløse konflikter, og denne må omfatte en politisk metode til konfliktløsning.

Den næste regering skal deltage i krisehåndtering og mobilisere støtte fra sine allierede og fra Den Afrikaniske Union. Bush-regeringen har spillet en nyttig rolle i den krise, som

fulgte efter Kenyas valg (det samme gjorde Obama, som gav interviews til kenyanske medier og *Voice of America*), men ingen andre steder på kontinentet har USA været særlig effektiv.

FN er en central aktør, men USA bør føre an i en indsats for at få flere ressourcer til FN's fredsbevarende indsats i Afrika – i modsat fald vil sådanne bestræbelser ikke have nogen chance for succes. På Obamas ekstraordinære rejse til Afrika i 2006, gav han tidlige varsler om sit kandidatus løfterige perspektiv.

Da jeg besøgte Kenya et par måneder senere, kunne jeg stadig føle den spænding hans besøg, herunder hans offentlige HIV-test i Nairobi, havde genereret. Den konventionelle visdom om Afrika er, at det er en håbløs sag. Dette synspunkt – hvilket svarer til at frasortere og dømme et helt kontinent ude – er hverken i overensstemmelse med sandheden eller moralsk, politisk eller strategisk acceptabelt.

Latinamerika

I Latinamerika må USA begynde med at afhjælpe den udbredte skepsis over for amerikansk lederskab – men ikke ved at udstede lidet plausible løfter om at udrydde fattigdom og ulighed eller stoppe narkotikahandel og grasserende kriminalitet.

Det største bidrag den næste præsident kan give til at gennemføre den konsolidering af en social kon-

trakt med Latinamerika, som har været så vanskelig at realisere, må begynde med at genoprette den sociale kontrakt i hjemlandet. Immigrationsreformer og politikker til at afhjælpe økonomisk ængstelse fra indførelse af universelle sundhedsydelse til støtte af investeringer i uddannelse og infrastruktur vil bane den sikreste vej til at genetablere offentligt støtte i USA til det, der nu er en de facto integration med Latinamerika, uanset om det er igennem kapital eller sprog, handel eller kultur.

For at fremme amerikanske interesser, har Washington behov for et nyt forhold til Mexico og for strategiske forbindelser med Brasilien. I Mexicos tilfælde vil den blomstrende handel langs den over 3.000 km lange grænse, det omfattende netværk mellem de to landes befolkninger og den fælles sårbarhed over for en stadig mere omsiggribende organiseret kriminalitet kræve vedvarende opmærksomhed fra Amerikas præsident, hvilket Bush da også har lovet, men ikke været i stand til at leve.

I Brasilien – verdens niendestørste økonomi, en førende global producent af fødevarer og ethanol, en kommende råolie-gigant, en potentiel atommagt og en af de helt store udledere af drivhusgasser – kan den næste præsident finde en partner, som kan bistå med at fremme væsentlige globale initiativer, hjælpe med til at udforme multilaterale in-

stitutioner, og fungere som en diplomatisk allieret, når de hårdeste regionale udfordringer skal løftes.

Lederskab i en multipolær verden

De Forenede Stater er ikke en hjælpeløs gigant, som kastes rundt på historiens have. Det er stadig den mest magtfulde nation på Jorden, og inden for visse grænser kan det stadig forme sin egen skæbne og spille den ledende rolle i en multipolær verden. Det kan stadig tage roret i løsningen af verdens mest presserende problemer (som præsident Bush gjorde effektivt på kun ét område, AIDS).

Der er mange problemområder, som venter på et inspireret, ja ædelt amerikansk lederskab, som bakkes op af oplyst amerikansk generøsitet, som også er i USA's egen interesse.

De Forenede Stater er stadig en stor nation. Den fortjener et lederskab, der er dens folk værdigt – et lederskab, som kan genskabe nationens stolthed og indgyde en følelse af et højere formål. Denne opgave må begynde i Amerika selv, men verden vil holde øje og venter.

Richard Holbrooke er amerikansk diplomat med tilknytning til Det Demokratiske Parti. Han var en af hovedarkitekterne bag de aftaler, som resulterede i den endelige fredsaftale for Bosnien, Daytonaftalen, der blev underskrevet i 1995, og han var USA's FN-ambassdør 1999-2001.

Trykt med tilladelse fra Foreign Affairs, der bragte artiklen i september/oktober 2008 (volume 87, nr. 5).

Oversat af Niels Ivar Larsen.

Krige i arv

Anders Jerichow

Afghanistan blev 11. september til amerikansk indenrigspolitik. Irak og Iran er udenrigspolitik. Olieforsyningerne i Golfen er energipolitik. Og Israel er et stykke værdipolitik, som ingen amerikansk præsident tør lade hånt om — uanset om han hedder McCain eller Obama

Vil man være amerikansk præsident, hører Mellemøsten med. Bush svor ganske vist, at han ikke ligesom Clinton ville spille sin tid på håbløse mellemøstlige problemer, men – ja, resten er en sørgelig historie, og næppe nogen præsident for USA har brugt så meget tid på Mellemøsten som netop Bush.

Og vil man være Bushs afløser, gælder, at der er tre slags konflikter i Mellemøsten: De krige, man gerne vil ud af; de krige, man nødig vil ind i – og endelig de konflikter, hvor man ikke kan undslå sig for et ansvar. På den led kunne både McCain og Obama måske misunde en russisk Dmitrij Medvedev. Hvem spurgte nogen sinde Medvedev, hvordan han vil løse problemerne mellem israelere og palæstinensere? Hvordan Rusland vil sikre, at Iran ikke får en

atombombe? Eller om Rusland vil bidrage til, at Afghanistan ikke igen forvandles til international lovløs vildmark – eller hjælpe Irak til at blive et retskaffent medlem af nationernes fællesskab?

De internationale forventninger til russisk lederskab er i bund. Til gengæld må en hvilken som helst amerikansk præsident tage på sig at lede, hvor andre ville foretrække at blande sig udenom.

Det vil også gælde McCain eller Obama.

En af dem arver denne vinter to krige i 'det bredere Mellemøsten', som Bush kaldte området – i Irak og Afghanistan; en truende konflikt omkring Iran og et uomgængelig amerikansk ansvar for konflikten i det såkaldt hellige land med dens evige potentiale til at eksplodere.

Den nemme konflikt

Irak er den nemme konflikt. Så ved vi, hvor galt det kan gå i de andre brændpunkter.

Umiddelbart synes de to præsidentkandidater så forskellige som nat og dag i deres tilgang til den irakiske konflikt, som næsten har været seks år, når McCain eller Obama overtager Det Hvide Hus, verdens stærkeste økonomi og uden konkurrence verdens stærkeste militær. McCain lover at beholde de amerikanske styrker i Irak, til konflikten er løst, om det så skal vare hundrede år. Obama lover derimod at trække USA's soldater ud i løbet af halvandet år i forventning om, at Irak kan klare sig selv.

Begge præmisser kan være forkerte: Det er ikke sikkert, at Irak kan klare sig selv om halvandet år, men det er heller ikke sikkert, at Irak nogen sinde kan klare sig selv. Alligevel synes det sikkert, at irakerne i voksende tal ønsker at tackle deres egne problemer, og at et flertal af dem allerede ser de udenlandske styrker som et problem snarere end en løsning.

Det betyder ikke, at de ønsker sig tilbage til Saddam Husseins regime før marts 2003. Men det betyder, at irakere i tiltagende grad besinder sig på at tage ansvar for deres egen stat. Et flertal af de irakiske provinser kontrolleres af irakiske sikkerhedsstyrker, når det amerikanske valgløb af stablen, og skønt al ting

kan nå at gå galt i Irak i løbet af den næste præsidents valgperiode, har volden i Irak i år været faldende, og en irakisk-amerikansk aftale synes klar.

Ifølge den irakiske regering skal de amerikanske styrker i Irak – 147.000 i august 2008 – være ude af Iraks byer allerede i løbet af 2009. Og de skal være helt ude i 2011, senest 2012.

Hvis det ligefrem bliver et officielt irakisk krav, vil McCain vanskeligt kunne tale for en forlængelse, og Obama vil vanskeligt kunne tale for at trække soldaterne endnu hurtigere ud.

Men begge kan blive indhentet af det, der alt for hurtigt kan gå alt for galt. Vil irakerne fare i ny indbyrdes konflikt om fordelingen af deres oliekluder? Vil oprørske irakiske kurdere se deres snit til at kræve selvstændighed (ligesom Sydossetien og Abkhasien) og dermed fremprovokere et tyrkisk indgreb? Vil Iran fejlvurdere situationen og sende soldater ind i Irak til støtte for sine allierede i shiamuslimske militser?

Hverken en McCain eller en Obama vil være begejstret, men ingen af dem vil heller kunne ignorere Irak i sådan en tilspidsning.

Problemerne i Afghanistan

Skønt den amerikanske militære intervention i Afghanistan har FN's grønne lys og følgeskab af NATO, er Afghanistan en endnu værre hoved-

pine. Det gik jo meget godt, firkan- tet sagt, i 2001, tre måneder efter al- Qaeda's angreb på World Trade Cen- ter i New York. Den herskende Tale- ban-bevægelse i Kabul blev væltet af pinden og fortrængt fra byen. Samti- dig blev terrorbevægelsen al-Qaeda trængt ud i bjergene. Men bagefter blev det kun kortvarigt bedre og si- den tiltagende forværret. Og i mod- sætning til Irak er der i Afghanistan ingen statslig tradition at bygge på.

Ingen magthaver i Kabul har så længe, nogen husker i byen, haft kontrol over hele Afghanistan. Tvært- imod har alle magthavere i Kabul måttet regere på grundlag af aftaler og 'forståelser' med lokale krigsher- rer og klanledere ude i landet. No- gen fælles retsorden har der ikke været tale om, heller ikke et altom- fatende undervisningssystem og slet ikke et velfærdssystem.

Det er galt nok i sig selv. Men hvis USA troede, at problemet i Afghani- stan udsprang af Kabul, må det have været en ondartet oplevelse at erfa- re, at det snarere sprang over græn- sen fra nabolandet, Pakistan, som forestillede at være en god ameri- kansk allieret.

... og i Pakistan

Og så var gode råd dyre. For i det amerikanske valgår er Pakistan ble- vet ramt af omsiggribende uro. Tale- ban- og al-Qaeda-tro klaner og milit- ser i grænseområdet har vundet mi- litære sejre og politisk tilslutning.

USA's mangeårige ven, diktatoren Pervez Musharraf, blev i sommeren 2008 tvunget til at trække sig. Den politiske transformation truede med kaos, og hverken en republikansk el- ler en demokratisk præsident i USA bryder sig om tanken, at Pakistan synker ned i kaos med både et atom- våben og Taliban inden for græn- serne.

Men udviklingen i Pakistan kan blive afgørende for Afghanistans stridende politiske og etniske grup- per. Og selv om McCain og Obama er enige om, at der i Afghanistan skal kæmpes til sejr, kan næppe no- gen af dem regne med opbakning til at overføre 147.000 soldater fra Irak til Afghanistans morads af selv- mordsbombere og vejsidebomber.

Sovjetunionen kan på et tidspunkt i 1980'erne have haft en styrke af denne størrelsesorden i Afghani- stan – men var aldrig i nærheden af en militær sejr.

Det hører godt nok ikke til inter- national politiks grundbog, at der skulle være problemer, som ikke kan løses – eller militære fjender, som ikke kan slås ned. Men Afghanistan følger ikke de samme traditioner og regler, som amerikanere er vant til at kæmpe efter, og hvis det er rig- tigt, at Medvedev og Putin ikke vil USA og Vesten det godt, ser de næp- pe med ubehag på, at USA og NATO nu synker ned i det samme morads, som deres egne styrker kun under store kvaler rodede sig ud af i 1989.

Men kan tabstallene i Afghanistan blive så spektakulære, at USA og NATO ligesom Sovjet søger udgangen uden en magtfuld regering på plads i Kabul? Kan al-Qaeda genindtage sine baser i Afghanistan? Vil Taleban – med proselytter både i Afghanistan og i Pakistan – en dag vende sejrrikt tilbage, fordi bevægelsen har én ting, som USA og resten af NATO-kredsen savner, nemlig: tålmodighed?

For én ting markerer måske den synligste forskel på beslutningstagerne i NATO-kredsen og i Taleban: I NATO's hovedstæder græder man over sine døde – hos Taleban fejrer man sine martyrer.

Irans bombe?

Just mellem Irak og Afghanistan er Iran og en truende konflikt, som USA nødig vil ind i. Og igen er problemet en modspiller, som USA ikke forstår og ikke er på bølgelængde med. Hverken McCain eller Obama vil, hvis de overhovedet kan undgå det, tillade, at Iran konstruerer en atombombe og en raket, der kan bære bomben til Israel, til Golfens arabiske olielande eller for den sags skyld til Europa. Men kan USA undgå det? Og vil Iran tillade USA at blande sig?

Svaret på det sidste synes entydigt 'nej' – præsident Ahmadinejad og den åndelige leder, Khamenei, har indtil videre blankt afvist USA's ret til at blande sig, og jo mere USA har

protesteret, des mere synes det at have sat skub i det iranske atomprojekt.

Det er et kapløb med tiden – og et kapløb om at påtage sig en ubehagelig rolle. Ingen arabisk golfstat eller Israel ville for alvor være ked af, at 'nogen' stoppede det iranske atomprojekt ved at bombe det sønder og sammen. Og det kunne for den sags skyld være sket, mens *Udenrigs* er i trykken. Vel, protesterne ville regne ind over FN's sikkerhedsråd, men i virkelighedens verden er det opfattelsen i både Israel og den arabiske verden, at en iransk bombe også ville starte et unødigt og dødsensfarligt atomkapløb i Mellemøsten.

Vil Bush forsøge at løse problemet eller testamentere det til McCain eller Obama? Vil de tage imod arven? Den af dem, der vinder nøglen til Det Hvide Hus, får i hvert fald ikke en mulighed for at vende ryggen til Iran. Og det er utænkeligt, at Israel skulle skride til angreb på iranske anlæg uden grønt lys i Washington.

Prisen kan blive høj. Iran truede allerede tidligt under den amerikanske valgkamp med at blokere for Hormuz-strædet, hvorigennem væsentlige dele af den frie verdens oliebehov skal udskibes. Iran truer også med angreb på Israel, på amerikanske flådestyrker i Golfen, på USA's baser i Irak – og alle andre gøremål, der kan holde en amerikansk præsident vågen. Eller give ham et telefonopkald klokken tre om morgenen.

USA har for ikke så lang tid siden fejlvurderet en anden magthaver, som blev tillagt evnen og viljen til at bruge masseødelæggelsesvåben. Det kostede Saddam Hussein magten og senere livet. Men masseødelæggelsesvåben var der ikke i Irak. Frygten for disse våben og for diktatorens vilje til at bruge magt havde frem til 2003 tjent til at både at afskrække Saddam Husseins indenlandske og udenlandske fjender.

Og Irans atomprojekt kunne i princippet være en tilsvarende sikkerhedspolitisk Potemkin-kulisse med tilsvarende formål. Men et atomvåben kunne også være under fabrikation. Og bortset fra en pakistansk nedsmeltning, kunne USA næppe forestille sig noget værre på dé kanter end et atomvåben hos lige præcis det iranske præstestyre, som forsyner Hizbollah-bevægelsen i Libanon og radikale shiagrupper i Irak med våben, truer Israel på livet og konkurrerer strategisk med arabiske lande om magten ved Hormuz og med Pakistan om magt i Sydasiens.

McCain og Obama ville utvivlsomt hellere koncentrere sig om andre spørgsmål. In their dreams.

Arabisk stabilitet?

De stigende oliepriser og USA's afhængighed af importeret olie er et økonomisk problem i sig selv. Men både den afgående præsident Bush og de to, der nu konkurrerer om at afløse ham, er enige om én ting: De

anbefaler alle, at USA gør sig uafhængig af importeret olie fra det ustabile Mellemøsten.

Barack Obama lovede tilmed at gøre USA fri af mellemøstlig olie i løbet af 10 år, da han i august officielt blev nomineret til det Demokratiske Partis kandidat.

Det kan blive lettere sagt end gjort. Iran kunne i princippet true olieudskibningen fra de arabiske olieluffer udefra. Ustabilitet i de arabiske golflande kan true udskibningen indefra.

Det var Bush, der officielt gjorde fraværet af demokratisering i de arabiske lande til et potentielt problem for stabiliteten. For hans efterfølgere kan det blive et konkret problem.

Bush vovede at tale magthaverne i Saudi-Arabien imod og at kritisere Egyptens diktator på trods af USA's nervøsitet ved at skubbe til stabiliteten i de to lande.

Men Bush lagde aldrig for alvor pres på magthaverne i Riyadh eller Cairo for at få dem til at åbne og demokratisere deres samfund. Under McCain eller Obama vil både Saudi-Arabien og Egypten formentlig nå til et aldersmæssigt og politisk systemskifte, som kan udløse ustabilitet og udfordre USA på dets strategiske holdning til de arabiske samfunds politiske udvikling.

Supermagten vil foretrække, at de både demokratiserer og stabiliserer sig. Men det er ikke nødvendigvis et både/og – det kan blive et enten/eller. Og hvad så, USA?

Israel er værdipolitik

Afghanistan blev i kraft af 11. september til indenrigspolitik for enhver amerikansk præsident. Irak og Iran er udenrigspolitik. Olieforsyningerne i Golfen og trafikikkerheden gennem Hormuz-strædet er strategisk energipolitik. Men Israel er værdipolitik af en karat, som ingen amerikansk præsident tør lade hånt om.

Helt firkantet betyder det, at ingen amerikansk præsident vil kunne tillade sig at svigte Israel, hvis det for alvor bliver truet. Det vil en amerikansk hjemmeopinion ikke tillade.

Men det betyder ikke, at amerikanske præsidenter nødvendigvis bifalder Israels politik til enhver tid. Eller at USA – uanset uenighed med Israels skiftende regeringer – vil undlade at søge en udvikling, som hindrer, at Mellemøsten eksploderer.

Allerede Carter brugte i slutningen af 1970'erne forgæves tid på at finde dén løsning, som kunne få israelere og palæstinensere til at nedlægge deres våben, og som heller ikke Clinton i 2000 og Bush nu i 2008 har kunnet finde.

Da Carter gjorde sine anstrengelser, var Israel og PLO ikke på talefod. Israel afviste at trække sig tilbage fra strategiske områder på Vestbredden og afviste tanken om en palæstinensisk stat. Clinton fik Israels Rabin og PLO's Arafat til at udveksle håndtryk ved indgåelsen af Osloaftalerne. Men Bush blev den første

amerikanske præsident, som sagde lige ud, at Israel er nødt til at give plads til en palæstinensisk stat i de besatte områder, Gaza og Vestbredden. Det var ikke et øjeblik for tidligt. Spørgsmålet bliver, om det var for sent.

Under Carter var over halvdelen af de nuværende israelske bosættelser i de palæstinensiske områder endnu ikke opført. De er bygget, mens USA som Israels bedste allierede har vendt ryggen til – men også, mens den Arabiske Liga afviste at tale med israelerne om fred.

Men de israelske bosættelser er også vokset i antal og omfang, siden det arabiske topmøde i Beirut i 2002 tilbød Israel fred til gengæld for opgivelse af de besatte områder.

Og det er usikkert i dag, om nogen israelsk regering tør eller vil opgive alle eller de fleste bosættelser – ligesom det er usikkert, om nogen palæstinensisk eller arabisk regering tør eller vil 'bytte' disse bosættelsesområder med anden jord fra selve Israel?

Alternativet til fred

Problemet er ikke kun palæstinenserne og israelernes. Det er også USA's. For der er kun ét alternativ til fred, og det er mere vold og ny krig mellem Israel på den ene side og palæstinensere – evt. med arabiske stater eller potentielt Iran i ryggen – på den anden.

Så længe israelere og palæstin-

TEMA: USA'S VALG

sere blot 'nøjes med' at slå hinanden og sig selv ihjel, kan den ny amerikanske præsident i nogenlunde tryghed nøjes med at uddele gode råd og kritik efter behov. Men i det øjeblik, at en ny lokal konflikt truer med at sprede sig i Mellemøsten, begynder at udsprede terror over verden, fører til fordrivelser af palæstinensere eller dramatiske attentater mod verdens helligste steder i Jerusalem eller risikerer at provokere Iran til at blande sig, vil ingen amerikansk præsident kunne sidde på hænderne.

Hverken Carter, Clinton, Bush eller andre amerikanske præsidenter

har nogensinde ønsket at stille soldater til rådighed for at føre en israelsk-arabisk fred ud i livet. De har sendt tusinder af soldater til Libanon i 1980'erne, til Saudi-Arabien og Kuwait i 1990 og 1991, og senest til Afghanistan i 2001 og Irak siden 2003.

Alligevel er det konflikterne i og omkring Israel, som enhver amerikansk præsident er nødt til at gøre til sine egne. Også McCain eller Obama.

Anders Jerichow er kronikredaktør på Politiken og redaktør af 'Udenrigs'.

Vicepræsidentposten i amerikansk politik

Mads Fuglede

Med John McCains valg af Sarah Palin er vicepræsidentposten kommet på alles læber. Men hvor vigtig er den post egentlig? Havde Benjamin Franklin ret, da han giftigt foreslog, at man skulle tiltale vicepræsidenten med: 'Deres overflødhed?' Her følger et historisk tilbageblik

Tidligt i 2000, mens George W. Bush kæmpede indædt mod John McCain om sit partis nomination, fløj Joe Allbaugh til Dallas for at mødes med Richard Cheney.

Joe Allbaugh var kampagneleder for Bush og var i gang med at forberede en liste over mulige vicepræsidentkandidater. Ifølge journalisten Robert Draper spurgte Allbaugh, om Cheney kunne tænke sig at være Bushs vicepræsident, men fik det svar, at det ville være en dårlig idé af to grunde: Begge havde en baggrund i olieindustrien (Cheney var på det tidspunkt administrerende direktør for Halliburton, og Bush havde stiftet olieselskabet Arbusto Energy tilbage i 1977), hvilket ville få deres kandidatur til at fremstå en-

sidigt. Desuden forbød den amerikanske forfatning med sin 12. tilføjelse, at to kandidater, der var borgere i samme stat, stillede op sammen.

Joe Allbaugh fløj tilbage til Austin, Texas, med uforrettet sag. Det interessante ved samtalen er, at Cheneys argumenter var så dårlige, at de ikke kan have været den egentlige bevæggrund bag afvisningen. Det er mere sandsynligt, at Cheney vidste, at det embede, han blev tilbudt, ikke var særligt eftertragtet.

Richard Cheney havde været tæt på magten før, som stabschef (1975-77) for præsident Gerald Ford og forsvarsminister (1989-93) for præsident George H. W. Bush, og vidste, at vicepræsidentembedet var usæd-

vanligt vanskeligt at bestride og hovedsagligt var underlagt præsidentens luner.

I offentligheden opfattede man embedet som et, der blot bestod i, at man skulle være parat til at træde til, hvis præsidenten skulle dø.

Blandt historikere og politologer var der en udbredt opfattelse af, at vicepræsidentembedet var tæt på at være indholdsløst og ikke rummede meget andet end en mulighed for selv på sigt at blive præsident (siden embedets udfangelse er 1 ud af 4 vicepræsidenter senere blevet præsident enten ved valg, dødsfald eller fordi, præsidenten selv har trukket sig).

Cheney havde tidligere ønsket at stille op som præsident, men havde indset, at han simpelthen ikke havde appel nok hertil – og i 2000 havde han heller ikke helbredet til embedet.

Det er således sandsynligt, at Cheney måtte sende Allbaugh hjem til Austin, Texas, med et nej, fordi han var enig med USA's første vicepræsident, John Adams (1789-97), i at posten var det mest ubetydelige embede nogensinde udtænkt af menneskeheden. Benjamin Franklin foreslog, at man skulle tiltale vicepræsidenten med: 'Deres overflødighed' (*Your Superfluous Excellency*).

En tiltale, der senere aldrig skulle blive rettet mod Richard Cheney som vicepræsident.

Senere samme forår ringede George W. Bush selv til Cheney og

spurgte, om han ikke ville være behjælpelig med at finde en vicepræsidentkandidat for ham. Historien har vist, at vicepræsidenter oftere skader præsidentkandidaten end de hjælper ham under valgkampen.

Vicepræsidenten og valgkampen

Den eneste vicepræsident i USA's historie, som med sikkerhed har haft en afgørende indflydelse på valgresultatet, er Lyndon B. Johnson, der havde så gode kontakter i texansk politik og var så populær sammentids, at staten med et lille flertal stemte demokratisk ved præsidentvalget i 1960.

Derimod fik Walter Mondale ethvert håb om at få Det Hvide Hus vristet fra Ronald Reagan ødelagt i 1984 af sit valg af vicepræsidentkandidat. Mondale havde satset på at bringe ny energi og fokus tilbage i valgkampen ved at stille op sammen med USA's første kvindelige vicepræsidentkandidat, Geraldine Ferraro.

Det virkede, lige indtil en skattesag om Ferraros mand stjal al opmærksomheden og fik vælgerne til at tvivle på Mondales dømmekraft. Situationen var lignende i 1972, da det blev afsløret, at Thomas Eagleton flere gange havde været indlagt med psykiske problemer og var blevet behandlet med chokbehandling to gange. George McGovern, der var demokraternes præsidentkandidat, havde valgt Eagleton som sin mulige

vicepræsident og kom nu i strid modvind for sin evne til at træffe vigtige beslutninger.

I en tid, hvor amerikanerne inden for en kort årrække havde måttet begrave John og Robert F. Kennedy samt Martin Luther King som ofre for politisk motiverede mord, var det bestemt ikke uvæsentligt, hvem der var landets vicepræsident – han kunne meget vel ende som præsident, og få ønskede, at den person, der havde adgang til verdens mest moderne a-våben-arsenal i perioder, kunne være psykisk uligevægtig.

Der havde været rygter om Thomas Eagletons indlæggelser, da han blev valgt til senatet for Missouri, men de havde aldrig nået offentligheden, da pressen havde vurderet, at der er en væsentlig forskel på at være senator og vicepræsident. McGovern endte med at droppe Eagleton, men skaden var sket.

I 1992 var der heller ikke mange, der mente, at Dan Quayle var et aktiv for George H. W. Bushs mislykkedes forsøg på at blive genvalgt. Derfor foregår der en proces, amerikanerne kalder for *vetting*, hvor alle mulige kandidater gennemgås meget kritisk for især at undersøge, om der falder et skelet ud af skabet, der kan skade præsidentkandidaten.

Når man har en liste af *vettede* kandidater, begynder man at veje deres forskellige styrker og svagheder for at se, hvad de kan bidrage med. Det var denne proces, George W. Bush bad Cheney om at forestå.

Udvælgelseskriterier

Der kan være mange grunde til at vælge en specifik vicepræsidentkandidat. De mest almindelige overvejelser ser ud som følgende:

Geografiske hensyn: Vicepræsidentkandidaten skal supplere præsidentkandidaten ved at være fra en anden region af USA. Især hvis præsidentkandidaten er fra New England, så vil vicepræsidentkandidaten med stor sandsynlighed være fra Midtvesten eller Syden.

En anden vigtig faktor er, at vicepræsidentkandidaten meget gerne må være fra en af de såkaldte *swing states*, hvor valget reelt afgøres. Og meget gerne fra swing states som Florida, Pennsylvania eller Ohio. Lyndon B. Johnson, Hubert H. Humphrey, Dan Quayle, Lloyd Bentsen og John Edwards er alle eksempler på vicepræsidentkandidater, der hører under denne kategori.

Ideologisk balance: Ofte medfører primærvalgene, at fløjene hos demokraterne og republikanerne kriger så voldsomt, at det er nødvendigt at pege på en vicepræsidentkandidat, der kan udligne præsidentkandidatens position for at sørge for, at partiet ikke falder fra hinanden. Valget af vicepræsidentkandidaterne Lyndon B. Johnson, Hubert H. Humphrey, Spiro T. Agnew, George H. W. Bush og Dan Quayle er eksempler herpå.

Til støtte for arbejdet med Kongressen: På en lang række områder er den udøvende magt i USA usædvanlig svag i forhold til den lovgivende. Noget af det værste, der kan ske for en præsident, er at blive det, amerikanerne kalder en *lame duck*, som betyder, at præsidenten er lammet af Kongressen, og at USA mere eller mindre bliver ledet hen over hovedet på præsidenten af lederskabet i Kongressen.

Det skete i lange perioder for præsident Bill Clinton og er en position, der kan undgås ved at vælge en med et stort netværk i Washington som vicepræsidentkandidat. Lyndon B. Johnson, William E. Miller, Walter Mondale, Joe Biden og Richard Cheney er alle eksempler på denne type vicepræsident.

For at veje op mod præsidentkandidaten aldersmæssigt: Hvis præsidentkandidaten er meget ung eller gammel, kan det være en overvejelse at pege på en vicepræsidentkandidat, der afbalancerer dette. Det har helt sikkert spillet en rolle for John McCains valg af Alaskas kvindelige guvernør Sarah Palin som sin vicepræsidentkandidat, akkurat som det også spillede en rolle ved valget af Richard Cheney, Joe Biden og Dan Quayle.

Ideologisk fællesskab: En udvikling, man har set af især det nyere præsidentembede, er at præsidenten ønsker en vicepræsident, med hvem

han eller hun deler ideologisk ståsted. I visse tilfælde er der snarere tale om en art parløb, selvom dette hurtigt afslører sig som en fiktion, da deres magtbeføjelser er så forskellige. Walther F. Mondale, Geraldine Ferraro, Al Gore, John Edwards og Richard Cheney delte alle udpræget ideologisk ståsted med præsidentkandidaten.

Der er en lang række andre motiver, der gør sig gældende. Barry Goldwater forklarede sit valg af William E. Miller med, at han vidste, at denne drev modkandidaten Lyndon B. Johnson til vanvid. Nixons valg af Spiro T. Agnew syntes til dels at være styret af et motiv om at have en medkandidat, som ikke ville stjæle rampelyset fra ham.

Richard Cheney indvilligede i at hjælpe Bush, der gav ham en meget simpel karakteristik af den vicepræsidentkandidat, han ledte efter. En lettere omskrivning af Bushs krav lød: "Jeg ved ikke, hvad der ender på min dagsorden i Det Hvide Hus, så jeg har brug for en ved min side, der har set det hele før". Dernæst ønskede Bush ikke en vicepræsident, der havde politiske ambitioner, som kunne give sig udslag i illoyal opførsel. Richard Cheney vendte snart tilbage og accepterede, at han var den bedst egnede vicepræsidentkandidat.

Deres parløb skulle markere et foreløbigt zenit for det miskrediterede embede. Aldrig tidligere i amerikansk historie har en vicepræsident

haft så afgørende indflydelse på den førte politik. I starten (måske endda stadigvæk) misforstod medierne fuldstændig denne struktur, fordi der opstod et behov for at portrætere Bush som ubegavet.

Bush-lejren var selv medskyldig i denne proces, hvor man konsekvent satte folkelighed over enhver form for tilløb til at præsentere Bush som elitær. Valgkampe mod Al Gore og John Kerry, der begge havde et stort behov for at demonstrere deres omfattende kendskab til fremmedordbogen, havde skabt et behov for at placere Bush som det modsatte.

Bush ønskede at fremstå så folkelig, at man var på kanten af at kalde det for en succes, hvis han under debatter ikke savlede eller erklærede krig mod Frankrig. Derfor begyndte medierne at lede efter George W. Bushs hjerne: manden, der trak i trådene og styrede Bush. Kampagnelederen og den politiske rådgiver Karl Rove blev foreslået, men hurtigt overtog Richard Cheney denne rolle. Kort inde i Bushs præsidentperiode blev Cheney på forsiden af *The Economist* udpeget som USA's statsminister.

Dette dækkede alt sammen over en grov fejlvurdering af Bushs revolution af vicepræsidentembedet.

Beslutningsdygtig

I foråret 2005 blev Bush bedt om at beskrive det embede, han bestred. Han svarede, at jobbet i al væsentlig-

hed bestod i at træffe beslutninger hele tiden. Det var det, vælgerne skulle spørge efter, når de vurdere de præsidentkandidater: Hvordan og på hvilken baggrund traf de deres beslutninger. Senere skulle Bush beskrive sig selv med sit efterhånden typiske særegne greb om det engelske sprog som *the decider*.

Hemmeligheden bag Bushs pointe er, at præsidenten ikke træffer sine valg alene. En præsident er fuldstændig prisgivet den informationsstrøm, der kommer over hans bord. Problemet for en præsident er ikke mangel på information om givne problemstillinger, men at der er al for megen information, der strømmer mod det Ovale Værelse.

Og verden og amerikanerne forventer, at verdens mægtigste mand får information og rummer information om alt. En præsident er med andre ord aldrig bedre end den information, han eller hun måtte få.

Den fejlslagne invasion i Svinebugten i 1961 viser, hvorledes man organiserer Det Hvide Hus. En lille gruppe rådgivere og fortalere for den mislykkede invasion via stedfortræder, gav aldrig John F. Kennedy de oplysninger, han havde brug for og stillede aldrig spørgsmålstejn ved de underliggende præmisser for invasionens mulighed for succes.

Ingen præsident er bedre end de råd, han får, og Kennedy fik dårlige råd i 1961 med et katastrofalt resultat til følge. John F. Kennedy lærte

af denne fejl og fik Det Hvide Hus omorganiseret med det resultat, at da Cubakrisen bevægede verden tættere og tættere på en verdenskrig, var præsidenten omgivet af en gruppe indbyrdes uenige, men begavede rådgivere, der kunne råde præsidenten præcist og uden at spille tid på de forskellige synspunkter for givne handlingsforløb.

Den måde, Kennedy fik Det Hvide Hus organiseret på, betød, at han hurtigt kunne træffe beslutninger baseret på argumenter for og imod en given handling. Han fik hverken for få eller – hvilket var vigtigere – for mange informationer og kunne derfor gøre det, han var valgt til: effektivt at lede.

Det er meget vanskeligt at organisere Det Hvide Hus ordentligt. Hvordan skal man udpege de informationer (ud af en endeløs informationsstrøm), som skal videre til præsidenten? Hvem skal afgøre, hvad der gør en oplysning til et stykke information, præsidenten skal tage stilling til? Hvem skal skrive den om i kort og præcis form, så man ikke spilder præsidentens tid? Hvordan undgår man, at de data, der når frem til præsidenten, ikke bliver politiseret eller poleret på deres vej gennem systemet?

Harry McPherson, der var rådgiver for Lyndon B. Johnson, formulerede opgavens vanskelighed på følgende facon: "Den virkelige fare var, at rådgiverne ville vægte argumenterne forkert. Selve processen med

at reducere dusinvis af rapporter og høringsreferater til et tresiders memo til præsidenten betød, at man måtte udelade visse argumenter og data og fremhæve andre. Vi forsøgte at give ham begge sider af sagen, men vores egne synspunkter farvede det, vi skrev... Faren for ensidighed og udelukkelse er altid til stede og er uundgåelig, så længe præsidenten skal træffe 20 afgørelser om dagen baseret på information, han kun kan få gennem et filter bestående af andre menneskers overbevisninger".

Udviklingen, siden Johnson var præsident, har betydet, at præsidenten nu træffer mange flere beslutninger om dagen og er endnu mere prisgivet kontrollen med informationsstrømmen i Det Hvide Hus.

Bedre organisering

Det er en udvikling, der går helt tilbage til præsident Franklin D. Roosevelt (FDR). Et af *New Deal*-politikens bivirkninger var, at den føderale sektor i USA begyndte at vokse. FDR forstod, at depressionen var en gave. Den ville give ham mulighed for at udvide embedets beføjelser uden at ændre Forfatningen (hvilket ville have været umuligt).

FDR indså, at han kunne vriste lederskabet af USA fra Kongressen ved at kræve det – netop fordi folket under indtryk af depressionens hærgen ledte efter lederskab og fandt det naturligt i præsidenten.

New Deal-politikken havde som formål at hjælpe USA gennem depressionen og styrke den føderale sektor og præsidentens magt. FDR fik nedsat en kommission, der havde til opgave at undersøge præsidentembedets vilkår – velvidende at resultatet ville være en opfordring til at styrke embedet (FDR havde selv udpeget kommissionens medlemmer).

Kommissionens rapport (*The Brownlow Report*) lå klar i 1937 og opfordrede til, at den udøvende magt fik forøget sin stab betragteligt. Der skulle kreeres en ny struktur kaldet *The Executive Office of the President* (EOP), hvorfra præsidenten kunne lede hele den føderale offentlige sektor og alle dens ministerier. Denne struktur er den dag i dag grundlaget for præsidentens magt og har 1.600 ansatte og et budget på mere end trehundrede mio. dollar. Deres opgaver er at forbedre præsidentens kontrol over den udøvende magt, der i 2001 havde mere end 2.500.000 ansatte.

USA's 34. præsident (og første texaner i samme rolle), Dwight D. Eisenhower, er kendt for citatet: "Organisering kan ikke gøre en inkompetent til et geni... desorganisation fører næsten altid til ineffektivitet og kan let ende med katastrofe".

Clinton-administrationen var fyldt med dygtige og begavede rådgivere. Men der var ingen stram organisering og ingen kontrol over, hvem der gik ud og ind af præsidentens

kontor. Resultatet var, at Clinton-administrationen i begyndelsen var noget af det mest politisk inkompetente, man havde oplevet, siden Ulysses Grant-administrationen kørte reorganiseringen af det borgerkrigshærgede Syden fuldstændig i sæk i 1870'erne.

Bill Clintons overgang fra kandidat til præsident i 1992-93 regnes af mange historikere og politiske iagttagere som en af de mest dilettantiske nogensinde. Der var ingen styr på Det Hvide Hus. Processen for udnævnelser af ministre osv. sejlede. Clinton havde ingen fornemmelse for, hvor dyrebar hans tid var og deltog i politiske diskussionsmøder, hvor alle kunne vade ind og ud.

Som sin første mærkesag valgte Bill Clinton at slå et slag for homoseksuelles rettigheder i militæret (selvom dette havde meget lav prioritet hos homoseksuelle interessegrupper) og at presse et omdiskuteret budget gennem Kongressen.

Uanset hvad man måtte mene om de to sager, var de forkerte politiske slagsmål på det forkerte tidspunkt. Konsekvensen blev, at Clinton trods et massivt Demokratisk flertal i begge Kongressens kamre fik gjort sine egne partifæller utrygge, hvilket førte til, at Republikanerne mobiliserede sig.

Da Clinton senere lancerede den reform af det amerikanske sundhedsvæsen, han havde håbet skulle være sit politiske svendestykke, led han et sviende nederlag.

Nye opgaver

George W. Bush og Richard Cheney var meget opmærksomme på Clinton-administrationens problemer og skabte en ny struktur, der var uhyre effektiv. Det mest interessante ved den nye struktur var den magt, vicepræsidenten nu fik. Når en præsident ikke er bedre end de råd, han eller hun får, betyder det alverden at have adgang til præsidenten. Richard Cheney havde uindskrænket adgang til præsidenten. På intet tidspunkt tidligere i historien har en vicepræsident spillet så stor en rolle for sin præsident som under George W. Bush.

Siden F. D. Roosevelt har den føderale sektor i USA oplevet en eksplosiv vækst. Præsidenten har fået mere at se til og har brug for at uddelegere denne magt. Det specielle amerikanske system betyder dog, at præsidenten ofte ikke kan regne med, at hans egne embedsmænd er ham loyale, men ofte har deponeret dele af deres loyalitet i Kongressen.

Der ligger derfor en del magt og flyder i Det Hvide Hus. Præsidenten har ikke overskud til at samle den op og mister kontrol over sit embede ved at uddelegere den til sine ministre.

Løsningen på dette problem var enkel for George W. Bush: vicepræsidentembedet måtte styrkes. I Richard Cheney havde Bush den perfekte vicepræsident. Cheney havde ingen personlige politiske ambicio-

ner og ville derfor være lettere at styre og stole på. Cheney kendte deslige alt og alle i Washington og forstod magtkampene mellem de forskellige grene af centraladministrationen.

Da Cheney opdagede dette, blev vicepræsidentembedet pludseligt uhyre attraktivt.

Da retssagen mod Cheneys stabschef, Lewis Libby, udfoldede sig, fik man et indblik i vicepræsidentembedets nye beføjelser. Det viste sig, at Richard Cheney havde en direkte linje til præsidenten og ofte endda kunne omgå præsidentens stabschef, hvilket er ganske usædvanligt. Richard Cheney kunne således hele tiden følge med i, hvilke oplysninger der nåede præsidenten og kunne påvirke dem, når han fandt det nødvendigt.

Overdiplomaten

Følger man Cheneys politiske indsatsområder, er det tydeligt, at han lagde hovedparten af sine kræfter i at påvirke USA's sikkerhedspolitik, hvilket til dels fik det resultat, at traditionelle aktører på dette område, såsom forsvarsministeren og den nationale sikkerhedsrådgiver, fik deres indflydelse reduceret. Den aktør, der fik sin indflydelse mest undermineret, var udenrigsminister Colin Powell.

I et interview med Karen deYoung, der spurgte Powell, om en anden sikkerhedsrådgiver [end Condo-

leezza Rice] med en stærkere personlighed ville have påvirket USA's sikkerhedspolitik, svarede han, at det fandt han ikke sandsynligt. På det opfølgende: "Hvorfor?" trak Powell på skuldrene og svarede: "Cheney".

Cheney satte sig så tungt på sikkerhedspolitikken, at han af journalisten Eric Scmitt blev kaldt for: krigsminister, überdiplomat, politisk rådgiver og *consigliere* (håndlanger/rådgiver ofte i mafiasammenhæng).

Cheney, der havde *vettet* sig selv til vicepræsidentposten, indførte en *vetting*-procedure for alle, der deltog i rekonstruktionen af Irak. Hvilket betød, at man havde en gruppe, der var meget loyale i spidsen for denne proces, men som ofte var så ideologisk enige, at de ikke havde den kakofoni af stemmer, som er meget nødvendig, hvis beslutninger skal træffes på det bedst mulige grundlag.

Dette nye vicepræsidentembede er den egentlige revolution i Det Hvide Hus, og vil sandsynligvis blive kopieret af Barack Obama, men i mindre grad skulle John McCain blive valgt.

Om et stærkere vicepræsidentembede er godt for USA, er en diskussion, der ofte bliver afsporet af politiske argumenter for eller imod Richard Cheneys politiske dagsorden. Uanset synspunkterne herfor, skal man i fremtiden være sig meget bevidst ikke bare, hvilken præsident man får, men også hvilken vicepræsident denne vælger at tage med sig.

Mads Fuglede er cand. mag. i historie og filosofi. Udgav for nyligt bogen "USA – Den Universelle Nation" (Gyldendal 2008).

Barack Obamas tale til berlinerne

Jeg er kommet til Berlin, som mange af mine landsmænd er kommet her før. Men i aften taler jeg ikke til jer som præsidentkandidat, jeg taler til jer som borger. Som en stolt borger i De Forenede Stater og som en medborger i verden.

Jeg ved, at jeg ikke ligner de amerikanere, som tidligere har talt i denne betydningsfulde by. Den rejse, der førte mig hertil, er usædvanlig. Min mor blev født i hjertet af Amerika, men min far voksede op som gedehyrde i Kenya. Hans far – min farfar – var kok og tjener for briterne.

Da Den Kolde Krig var på sit højeste, besluttede min far, som mange andre i verdens glemte hjørner, at hans længsel – hans drøm – ikke ville kunne indfris uden den frihed og de muligheder, som Vesten giver løfte om. Han skrev derpå breve til universiteter over hele Amerika i håbet

om, at nogen, et eller andet sted, ville høre hans bøn om et bedre liv.

Og dette er grunden til, at jeg står her i aften. Og til at I er her. For også I kender til denne længsel. Af alle byer kender denne by alt til drømmen om frihed. Og som I ved, er grunden til, at vi står her i aften, at mænd og kvinder fra begge vore nationer gik sammen om at arbejde, kæmpe og ofre sig for dette bedre liv.

Sammen har vi et partnerskab, som i sandhed begyndte en sommerdag for 60 år siden, da det første amerikanske fly satte sine landingshjul på cementen i Templehof.

Det var en dag, hvor store dele af dette kontinent stadig lå i ruiner. Af stenbrokkerne i denne by var der endnu ikke blevet opført en mur. Sovjetunionens skygge havde lagt sig over Østeuropa, og i Vesten gjorde Amerika, Storbritannien og Fran-

Barack Obama, Demokraternes kandidat til det forestående præsidentvalg i USA den 4. november, vakte kolossal opmærksomhed, da han talte i Berlin den 24. juli. "Skal vi være ærlige over for hinanden", sagde han, "så ved vi godt, at vi på hver vores side af Atlanten undertiden er gledet fra hinanden". Men Obamas budskab var, at USA og Europa må gå sammen om at forkaste fortidens koldkrigstænkning og samarbejde om at redde planeten fra konflikter og klimatrusler.

krig status over deres tab og overvejede, hvordan verden kunne genopbygges.

Det var på dette sted, at de to sider mødtes. Den 24. juni 1948 valgte kommunisterne at blokere den vestlige del af byen. De afskar fødevarerleverancer og andre forsyninger til over to millioner tyskere i et forsøg på at slukke frihedens sidste flamme i Berlin.

Vore styrkers størrelse kunne ikke hamle op med Sovjetunionens langt større hær. Og dog ville tilbagetog have ladet Europa åben for kommunismens fremmarch. Hvor forrige krig var afsluttet, kunne en ny verdenskrig meget vel være begyndt. Kun Berlin stod i vejen for dette.

Da var det, at luftbroen begyndte, og historiens mest usædvanlige undersætningsaktion bragte mad og håb til borgerne i denne by.

Al sandsynlighed talte imod, at aktionen skulle lykkes. Ved vintertide fyldte en massiv tåge himmelen over Berlin, og mange fly blev tvunget til at vende om uden at have afleveret de forsyninger, som der var så desperat brug for. De gader, hvor vi i dag står, var fyldt med sultne familier, som ikke havde noget værn mod kulden.

Men selv i denne dystre stund holdt Berlins borgere liv i håbets flamme. Berlin nægtede at give op. Og en efterårsdag kom hundredtusindvis af berlinere her til Tiergarten og hørte byens borgmester appellere til verden om ikke at lade fri-

heden i stikken. "Der er kun en mulighed," sagde han: "At vi står sammen, indtil dette slag er vundet ... Berlins borgere har talt. Vi har gjort vor pligt og vi vil fortsætte med at gøre vor pligt. Borgere i verden: Gør nu jeres pligt ... Borgere i verden – se Berlin!"

Borgere i verden – se Berlin!

Se Berlin, hvor tyskere og amerikanere lærte at arbejde sammen i gensidig tillid, mindre end tre år efter at de havde stået over for hinanden på slagmarken.

Se Berlin, hvor et folks beslutsomhed blev mødt med Marshall-planens generøsitet og skabte et tysk mirakel. Hvor en sejr over tyranniet førte til oprettelse af NATO, den stærkeste alliance, der nogensinde er formet for at forsvare vor fælles sikkerhed.

Se Berlin, hvor skudhuller i bygningerne og de dystre sten og søjler ved Brandenburger Tor insisterer på, at vi aldrig glemmer vor fælles menneskehed.

Borgere i verden – se Berlin, hvor en mur blev væltet, et kontinent forenet og historien beviste, at der ikke findes nogen udfordring, der er for stor for en verden, der står sammen som én.

Verden er gensidigt afhængig

60 år efter luftbroen kaldes der igen på os. Historien har ført os til en ny korsvej, med nye løfter og nye farer. Da I, det tyske folk, rev Muren ned –

den mur, der skilte Øst og Vest, frihed og tyranni, frygt og håb – væltede også andre mure verden over. Fra Kijev til Capetown blev fangelejre lukket og demokratiets døre åbnet. Også markeder åbnedes op, og udbredelse af informationer og teknologi sænkede barriererne for frie initiativer og velstand.

Hvor det 20. århundrede lærte os, at vi deler en fælles skæbne, har det 21. afsløret en verden for os, der er mere gensidigt afhængig end nogensinde tidligere i historien.

Berlinmurens fald bragte nyt håb. Men den samme nære forbundethed har givet anledning til nye farer – farer, som ikke kan inddæmme bag et lands grænser eller af et oceans afstand.

Terroristerne fra 11. september konspirerede i Hamborg og trænedde i Kandahar og Karachi, før de myrdede tusinder af mennesker fra alle dele af kloden på amerikansk jord.

Og i dette øjeblik er biler i Boston og fabrikker ved at smelte iskapperne i Arktis, trænge Atlanterhavets kyster tilbage og udløse tørke i landbrug fra Kansas til Kenya.

Uforsvarligt sikret atomart materiale i det tidligere Sovjetunionen eller hemmeligheder fra en videnskabsmand i Pakistan kan bidrage til at bygge en bombe, der detonerer i Paris. Valmuer i Afghanistan bliver til heroin i Berlin. Fattigdom og vold i Somalia avler morgendagens terror. Folkemordet i Darfur giver

os alle skamfuld samvittighed. I vore dages verden løber sådanne nye farlige strømninger hurtigere end vore bestræbelser på at holde dem tilbage. Dette er grunden til, at vi ikke har råd til splittelse. Ingen nation, uanset hvor stor eller magtfuld, kan overvinde sådanne udfordringer på egen hånd.

Ingen af os kan fornægte disse trusler eller flygte fra vort ansvar for at imødegå dem. I fraværet af de sovjetiske kampvogne og den grufulde mur er det ganske vist blevet let at glemme denne sandhed. Og skal vi være ærlige over for hinanden, så ved vi godt, at vi på hver vores side af Atlanten undertiden er gledet fra hinanden og har glemt den skæbne, vi deler.

Det globale medborgerskabs byrder

I Europa er det blevet et alt for udbredt synspunkt, at Amerika er en del af verdens dårligdomme snarere end en kraft, der kan hjælpe til at udbedre dem. I Amerika er der røster, som nedgør og benægter Europas meget væsentlige rolle for vor sikkerhed og fremtid. Begge synspunkter rammer forbi sandheden. For sandheden er, at europæerne i dag har påtaget sig at bære nye byrder og større ansvar i verdens kritiske zoner. Og ganske som de amerikanske baser, der blev opført i sidste århundrede, stadig bidrager til at forsvare sikkerheden på dette kontinent, yder vort land stadig store ofre

for frihedens sag over hele kloden.

Jo, der har været uoverensstemmelser mellem Amerika og Europa. Og utvivlsomt vil det også komme til nye uoverensstemmelser mellem os i fremtiden. Men det globale medborgerskabs byrder vil fortsat knytte os til hinanden. Et skifte i lederskab i Washington vil ikke løfte byrden. I dette nye århundrede vil både amerikanere og europæere blive nødsaget til at gøre mere – ikke mindre. Partnerskab og samarbejde mellem nationerne er ikke et valg. Det er en vej, den eneste vej, til at beskytte vor fælles sikkerhed og til fremskridt for vor fælles menneskehed.

Dette er grunden til, at den største fare for os alle vil være, hvis vi tillader nye mure at skille os fra hinanden.

Murene mellem de gamle allierede på hver side af Atlanten kan ikke blive stående. Murene mellem de lande, der har mest, og dem, der har mindst, kan ikke blive stående. Murene mellem racer og stammer, indfødte og indvandrere, kristen, muslim og jøde kan ikke blive stående. Det er nu disse mure, vi må rive ned.

Vi ved, at de er faldet før. Efter århundreders strid har Europas folkeslag skabt en Union af løfter og velstand. På dette sted, ved fundamentet til en søjle, der blev opført for at markere sejr i en krig, mødes vi i aften i centrum af et fredens Europa. Ikke blot er mure faldet i Berlin, de er også faldet i Belfast, hvor prote-

stanter og katolikker fandt en vej til at leve sammen. Og i Balkan, hvor vor atlantiske alliance sluttede krige og stillede brutale krigsforbrydere for retten. Og i Sydafrika, hvor et modigt folks kamp besejrede apartheid.

Så historien lærer os, at mure kan rives ned. Men opgaven er aldrig let. Et ægte partnerskab og ægte fremskridt kræver et konstant arbejde og vedholdende ofre, og kræver, at vi deles om byrderne i udvikling og diplomati, for fremskridt og fred. Dette forudsætter allierede, som vil lytte til hinanden, lære af hinanden og frem for alt: stole på hinanden.

Dette er grunden til, at Amerika ikke kan vende sig indad. Og til at Europa ej heller kan vende sig indad.

Tiden må nu være inde til, at vi kloden over bygger nye broer, der har samme styrke som den, der binder os sammen over Atlanten. Tiden må nu være inde til, at vi går sammen og ved stadigt samarbejde, stærke institutioner, fælles ofre og globalt engagement møder det 21. århundredes udfordringer.

Det var en sådan ånd, som fik luftbroens flyvemaskiner til at komme til syne på himlen over vore hoveder og mennesker til at samles her, hvor vi står i dag. Og øjeblikket er nu kommet, hvor vore nationer – og alle nationer – igen må finde tilbage til denne ånd.

Dette er øjeblikket, hvor vi må besejre terroren og tørlægge den

ekstremismens sump, der støtter den. Denne trussel er reel, og vi kan ikke unddrage os vort ansvar for at bekæmpe den. Når vi kunne oprette NATO for at tage konfrontationen med Sovjetunionen, kan vi sammen gå ind i et nyt og globalt partnerskab om at oprævle de netværk, som slog til i Madrid og Amman, i London og Bali, i Washington og New York.

Når vi kunne vinde idékampen imod kommunisterne, kan vi stå sammen med det overvældende flertal af muslimer, som forkaster den ekstremisme, der fører til had i stedet for håb.

Dette er øjeblikket, hvor vi må styrke vort fortsæt om at tilføje de terrorister, som truer vor sikkerhed i Afghanistan, et afgørende nederlag og gøre op med de smuglere, som sælger narko i vore gader.

Ingen hilser en krig velkommen. Jeg anerkender de enorme vanskeligheder i Afghanistan. Men mit land og jeres har en andel i at se til, at NATOs første mission uden for Europas grænser bliver en succes. For Afghanistans folk og for vor fælles sikkerhed må denne opgave løses. Amerika kan ikke gøre dette alene. Det afghanske folk behøver vore tropper og jeres tropper, vor støtte og jeres støtte til at besejre Taleban og al-Qaeda, til at udvikle deres økonomi og til at hjælpe dem med at genopbygge deres nation. Der står for meget på spil for os til, at vi kan bakke ud nu.

En verden uden atomvåben

Dette er øjeblikket, hvor vi igen må besinde os på målet om en verden uden atomvåben. De to supermagter, som stod over for hinanden på hver side af muren i denne by, kom tæt på at ødelægge alt, vi har bygget og alt, hvad vi elsker. Nu da denne mur er væk, behøver vi ikke at stå passivt og se på den videre spredning af det dødbringende atom. Det er på tide, at alt atomart materiale, der i omløb, bliver sikret. Det på tide, at vi stopper spredningen af atomvåben og reducere arsenalerne fra en anden tid. Dette er øjeblikket til at begynde arbejdet for at søge fred i en verden uden atomvåben.

Dette er øjeblikket, hvor enhver nation i Europa må have chancen for at vælge sin egen morgendag fri fra gårsdagens skygger. I dette århundrede behøver vi en ny stærk Europæisk Union, der kan styrke dette kontinents sikkerhed og velstand og samtidig række hånden ud til andre lande. I dette århundrede – i denne by af alle byer – må vi forkaste fortidens koldkrigs-tankesæt og sætte os for at samarbejde med Rusland, når vi kan, at gå i brechen for vore værdier og at søge et partnerskab, der kan spænde ud over et helt kontinent.

Dette er øjeblikket, hvor vi må bygge på den velstand, som åbne markeder har skabt og deles mere ligeligt om dens goder. Handel har været en hjørnesten i vor vækst og i

den globale udvikling. Men vi vil ikke blive i stand til at opretholde en vækst, hvis den kun tilgodeser de få og ikke de mange. Sammen må vi opbygge et handelssystem, der i sandhed belønner det arbejde, som skaber velstand, og som er kombineret med meningsfuld beskyttelse for vore befolkninger og vor planet. Dette er øjeblikket for en handel, der er fri og fair for alle.

Vi må redde planeten

Dette er øjeblikket, hvor vi må hjælpe til at bønhøre råbet om et nyt dagry i Mellemøsten. Mit land må stå sammen med jeres og Europa om at sende et direkte budskab til Iran, at det skal opgive sine nukleare ambitioner. Vi må støtte de libanesere, som har marcheret og blødt for demokrati og de israelere, som søger en sikker og varig fred. Og uanset fortidens uoverensstemmelser er dette øjeblikket, hvor verden bør støtte de millioner af irakere, som søger at genopbygge deres tilværelse, også når vi overdrager ansvaret til den irakiske regering og omsider bringer denne krig til afslutning.

Dette er øjeblikket, hvor vi må gå sammen om at redde denne planet. Lad os beslutte os til, at vi ikke vil efterlade en verden til vore børn, hvor oceanerne stiger, hungersnød breder sig, og grufulde storme ødelægger vore jorder.

Lad os beslutte os for, at alle natio-

ner – herunder også min egen – vil handle med samme seriøse målrettedhed, som jeres nation har gjort og reducere den CO₂, vi sender ud i atmosfæren. Dette er øjeblikket til at stå sammen som én.

Og dette er øjeblikket, hvor vi må give håb til dem, som bliver ladt i stikken i en globaliseret verden. Vi må huske på, at Den Kolde Krig, som kom til verden i denne by, ikke var et slag om territorium eller rigdomme. For 60 år siden kastede de fly, der fløj over Berlin, ikke bomber. I stedet bragte de mad, kul og slik til taknemmelige børn. De vandt hjerter og sind, kærlighed og loyalitet og tillid – ikke blot hos indbyggerne i denne by, men hos alle, som hørte beretningen om, hvad de udrettede her.

Nu vil verden se til og huske på, hvad vi gør her – hvad vi stiller op med dette øjeblik. Vil vi række vore hænder ud til folkene i de glemte hjørner af denne verden, som higer efter en tilværelse med værdighed og muligheder, med sikkerhed og retfærdighed? Vil vi løfte barnet i Bangladesh ud af fattigdom, sikre husly for flygtningen i Tchad og fjerne AIDS'ens svøbe i vor tid?

Vil vi stå op for menneskerettigheder for dissidenten i Burma, bloggeren i Iran eller vælgeren i Zimbabwe? Vil vi honorere betydningen af ordene 'aldrig mere' i Darfur?

Vil vi indse, at der ikke findes noget mere magtfuldt eksempel end det, som hver af vore nationer kan

sætte for verden? Vil vi forkaste tortur og stille os på retsprincippernes side?

Vil vi byde indvandrere fra andre lande velkomne og afholde os fra diskrimination imod dem, der ikke ligner os eller dyrker samme religion som vi og holde løftet om lighed og muligheder for alle vore medborgere?

Borgere i Berlin – borgere i verden – dette er vort øjeblik. Dette er vor tid.

Vores fælles historie

Jeg ved, at mit land ikke har nået fuldkommenhed. Til tider har vi kæmpet for at holde fast i løftet om frihed og lighed for alle vore landsmænd. Også vi har gjort os skyldige i fejltagelser, ligesom der har været tider, hvor Amerikas handlinger verden over ikke har levet op til vore bedste hensigter.

Men jeg ved også, hvor meget jeg elsker Amerika. Jeg ved, at i over to århundreder har vi stræbt – under store omkostninger og store ofre – for at udforme et mere fuldkomment fællesskab og for, sammen med andre nationer, at finde frem til en mere håbefuldst verden. Vores troskab gjaldt aldrig en bestemt stamme eller kongerige – ja, hvert et sprog tales i vort land, hver kultur har sit præg på vores, hvert et syns-

punkt bliver udtrykt på vore offentlige pladser. Det, som altid har forenet os – det, som altid har drevet os frem som folk, og det, som også drev min far til Amerikas kyster – er et sæt af idealer, som appellerer til forhåbninger, alle mennesker deler: At vi kan live i frihed fra frygt og nød, at vi kan sige, hvad vi mener og mødes med hvem, vi vil og dyrke den gud, vi ønsker.

Det er de forhåbninger, som fik alle nationers skæbne til at blive én i denne by. Disse forhåbninger er større end noget, der kan splitte os. Det er på grund af disse forhåbninger, at luftbroen begyndte. Det er på grund af disse forhåbninger, at alle frie mennesker – overalt – blev borgere i Berlin. Det er for at forfølge disse forhåbninger, at en ny generation – vor generation – må sætte vores præg på historien.

Borgere i Berlin – og borgere i verden – af omfang er vor udfordring stor. Vejen frem vil blive lang. Men jeg er kommet her for at fortælle jer, at vi er arvtagere til en kamp for frihed. Vi er et folk af usandsynligt håb. Lad os bygge på vores fælles historie og gribe vor fælles skæbne og lad os igen engagere os i den ædle kamp for at bringe retfærdighed og fred til vor verden.

Oversat af Niels Ivar Larsen.

Bjørnen og Tornerose

Søren Theisen & Jana Sommerlund

Den russiske invasion af Georgien blev en brat opvågning til geopolitiske realiteter: Georgierne måtte sande, at de bor i en småstat, som er nabo til atommagten Rusland, hvilket de har fortrængt under de sidste fem års klart provestlige politik

Den 8. august invaderede Rusland den selvstændige republik Georgiens territorium med henvisning til nødvendigheden af at måtte beskytte russiske statsborgere i Sydossetien mod en georgisk invasion.

Sydossetien hører formelt under Georgien, men har i praksis været uden for georgisk kontrol siden uafhængigheden fra Sovjet i 1991. I de følgende dage eskalerede konflikten til en regulær krig mellem Georgien og Rusland, der åbnede en ny front i Abkhasien, en anden georgisk enklave, som har løsrevet sig fra georgisk herredømme. Herved blev de russiske invasionsstyrker hurtigt i stand til at afskære den livsvigtige øst-vestgående transport- og kommunikationskorridor gennem Georgien med landevej og jernbane. Men ikke mindst true den nyligt færdiggjorte BTC-olierørledning, der leder olie og gas fra det Kaspiske

Bækken til markederne i Vesten, og som er den eneste rørledning i Kaukasus, som ikke er under det russiske energiselskab Gazproms kontrol. Sideløbende bombede russiske fly militære anlæg overalt i Georgien, men også civile boligområder, hvilket forårsagede omfattende ødelæggelser og drev titusindvis af mennesker på flugt. Under disse omstændigheder måtte Georgiens præsident, Mikhail Saakasjvili, der kom til magten efter den såkaldte Rosen-revolution i 2003, sande den geopolitiske kendsgerning, at Rusland befinder sig betydeligt tættere på hans fædreland end USA, og det vækkede ham af den tornerosesøvn, som synes at have båret hans udenrigspolitik i de forløbne fem år. Under alle omstændigheder har den aktuelle krise vidtgående regionale og internationale implikationer, hvorom det følgende handler.

Konflikter i Sydkaukasus

Lad os indledningsvis blive slå fast, at der ikke findes nogen urgamle historiske konflikter hverken mellem georgiere og ossetere eller mellem georgiere og abkhasere. Ganske vist forekom fejder ofte mellem lokale rivaliserende klaner og feudale fyrsteslægter helt frem til 1800-tallet, men disse var hverken religiøst eller etnisk baserede. Således blev de i dag formelt muslimske abkhaserne samt nogle ossetere (de muslimske ossetere bor i Nordossetien i Russiske Føderation, hvor de udgør et mindretal af den overvejende kristne befolkning), relativt sent islamiserede gennem påvirkning fra det Osmanniske Rige og det tatariske khandømme på Krim. Inden da bekendte de sig især til den georgiske kirke, iblandet elementer af ældre lokale naturreligioner.

I stedet må roden til de nuværende konflikter søges i georgieren Josef Stalins nationskoncept, der gjorde territorium til en absolut forudsætning for nationsdannelse, og som i 1920'erne blev bestemmende for bolsjevikernes nationalitetspolitik efter Sovjetunionens oprettelse.

Det multinationale og multikulturelle imperium, som bolsjevikkerne overtog fra den styrtede tsarmagt, ledte til dannelsen af 15 nationale unionsrepublikker for de største ikke-russiske befolkninger. Inden for disse oprettedes en række mindre enheder for de større lokale

mindretal, struktureret hierarkisk i form af de såkaldte autonome republikker, autonome områder og autonome distrikter, men underordnet de respektive nationale republikker, der igen var underordnede Moskva.

Det kortsigtede mål med hele denne opdeling var at opfange gryende nationalistiske bevægelser blandt de ikke-russiske befolkninger, mens man ultimativt håbede på, at industriel udvikling og planøkonomi på længere sigt ville tjene til at samle alle unionens indbyggere omkring en fælles overordnet Sovjetidentitet, der gradvis ville overflødiggøre etniske og kulturelle skel.

Sideløbende indledtes derfor i kulturpolitikken en systematisk kampagne for 'rod fæstelse', (*korrenizatsija*) med det formål at forsyne hver etnisk gruppe med en 'politisk korrekt fortid', der skulle knytte den til det givne territorium og retfærdiggøre den administrative opdeling. Den praktiske gennemførelse af 'rod fæstelsen' blev i vid udstrækning overladt til særligt skolede indfødte 'kadrer' fra den af kommunistregimet anerkendte befolkning i hver sovjetrepublik. I takt med det overordnede systems stagnation bidrog de til at skabe etniske partier, som i det store hele kunne skatte og valte som de ville, så længe de formelt forblev loyale. Men med omfattende korrupsion, nepotisme og klientelisme til følge.

Mest problematisk var dog den

uundgåelige begunstigeelse af 'titulærbefolkningerne' på bekostning af de etniske mindretal i diverse autonomier, der medførte en endeløs række kulturelle og politiske modsætninger, og gennem årene ophobede et kolossalt konfliktmateriale.

For Kaukasiens vedkommende gjorde Sovjetperiodens reelle politisering af etno-territoriale tilhørsforhold og det medfølgende kulturhærværk uoprettelig skade. I takt med at de tre sydkaukasiske nationale Sovjetrepublikker – Georgien, Armenien og Aserbajdsjan – i stigende grad homogeniseredes efter deres titulærbefolkninger, følte mindretal som abkhaserne og sydosseterne i Georgien eller Karabakh-armenierne i Aserbajdsjan sig forvist til en underordnet position, der medførte udbredt frygt for deres sproglige og kulturelle overlevelse.

Hele denne underdrejede problematik brød ud i lys lue, da Mikhail Gorbatsjov indledte sit reformprogram med *glasnost* (åbenhed) og *perestrojka* (genopbygning) i 1986.

I de Sydkaukasiske republikker frembragte Unionens tiltagende opløsning og det medfølgende magtomrum fra sidst i 1980'erne således en række militant nationalistiske, men også uprofessionelle ledere, der udadtil krævede selvstændighed fra Sovjet og indadtil søgte kontrol over deres respektive territorier.

Denne udvikling blev blandt autonomiernes mindretal mødt med modkrav om løsrivelse fra moderre-

publikkerne, men med den vigtige forskel at flere appellerede for indlemmelse i Rusland som et alternativ til fuld selvstændighed.

I Georgien for eksempel, hvor den sovjetiske magtstruktur reelt brød sammen allerede i 1989, udløste den voksende nationalistiske retorik fra Tbilisi skarpe reaktioner i den Autonome Republik Abkhasien, hvis nominelle titulærbefolkning protesterede over at være blevet en minoritet i deres egen autonomi som følge af georgisk og russisk indvandring i de foregående årtier. De ønskede derfor løsrivelse.

I det Autonome Område Sydossetien krævede befolkningen af lignende årsager deres enklave sammenlagt med den Autonome Republik Nordossetien i Rusland. Forløbet ledsagedes i både Georgien og Aserbajdsjan af begyndende vold, og da de formelle republikanske og centrale myndigheder tilsyneladende var handlingslammede, forværredes situationen hastigt.

Den umiddelbare konsekvens af det mislykkede kupforsøg i Moskva i august 1991 og Sovjetunionens efterfølgende sammenbrud blev derfor, at Georgien, Armenien og Aserbajdsjan erklærede sig som suveræne stater, inklusive de omstridte autonomier, hvilket blev anerkendt af det internationale samfund. Samtidig forstærkede deres nye nationale regeringer i de følgende år bestræbelserne på at opnå fuld kontrol over de respektive territorier med

en dramatisk optrapning af konflikterne i både Abkhasien, Sydossetien og Nagorno Karabakh samt en intern georgisk borgerkrig som resultat. Kamphandlingerne blev overalt ledsaget af massiv voldsanvendelse mod civile og gensidige massefordrivelsler, der skabte store interne flygtningeproblemer i regionen.

I længden måtte dog både Georgien og Aserbajdsjan indgå våbenhvile efter de facto tab af territorium til de selverklærede republikker Abkhasien og Nagorno Karabakh, og stridighederne har siden 1994 ulmet som typiske lavintensivt konflikter. I det georgisk rømmede Gali distrikt i Abkhasien indsattes sideløbende en FN-observationsstyrke (UNOMIG), samt en fredsbevarende russisk styrke fra SNG.

I det de facto selvstændige, men etnisk mere blandede Sydossetien, blev der ligeledes indgået våbenhvile, og en russisk fredsbevarende styrke blev indsat for at overvåge den.

Optrapning og krise

Da præsident Mikhail Saakasjvili den 8. august beordrede sine tropper til at gå ind i Sydossetien, faldt han efter alt at dømme i en længe planlagt russisk fælde.

I ugerne inden havde de georgiske medier rapporteret om øget militær aktivitet fra sydossetisk side mod georgiske landsbyer omkring områdets hovedstad Tskhinvali, tilsyneladende uden at de russiske freds-

bevarende styrker greb ind, og rygter verserede om russiske troppekonzentrationer i Nordossetien. Som svar havde Saakasjvili appelleret til alle parter om tilbageholdenhed og foreslået de sydossetiske ledere et møde den 7. august for at drøfte situationen. Forslaget blev øjensynligt afvist, men ikke desto mindre lod han samme aften erklære ensidig georgisk våbenhvile.

Da præsidenten imidlertid gik på georgisk TV senere på aftenen for at tale til nationen, lignede han en desperat mand i en desperat situation. Retrospektivt kan han næppe have været blind for risikoen ved at gribe ind militært i et område, så tæt indsyldt med Rusland som tilfældet er, men som folkevalgt præsident kunne han heller ikke bare se passivt til, mens georgiske statsborgere blev dræbt. Specielt ikke, da han også er kendt som en mand med meget kort lunte i kritiske situationer.

Alligevel gentog han i talen sin opfordring til beherskelse, men antydte også, at der ville være grænser for Georgiens tålmodighed. Det sidste blev til fulde klart om natten, da georgiske styrker indledte en offensiv. Den blev dog kortvarig, da Rusland efter et par times intens medieomtale af en angivelig georgisk aggression og forsøg på 'etnisk udrensning', indledte en invasion af Sydossetien, der snart blev videreført ind i selve Georgien.

Men hvorfor valgte Rusland at gå i krig mod Georgien? Skal man tro

den russiske krigspropaganda var årsagen nødvendigheden af at forsvarere russiske statsborgere i Sydossetien, eller rettere sagt sydossetere, som man for en sikkerheds skyld selv har givet russisk statsborgerskab siden 2001.

Forklaringen er dog snarere Ruslands historisk betingede følsomhed omkring sine ydre grænser, og derfor ønske om altid at have et vist styr på sine naboer. Som Katarina den Store udtalte i sin tid: 'hvis du vil beskytte dine grænser – så udvid dem!' Dette blev i sovjetperioden udmøntet i dels de østeuropæiske satellitstater og inden for unionen i de ikke-russiske sovjetrepublikker, herunder i Kaukasus. Efter Sovjets opløsning måtte Rusland nødtvunget acceptere de sydkaukasiske republikkers selvstændighed, men trak samtidig en tyk rød streg langs sin grænse i Nordkaukasus, hvilket er en del af forklaringen på, hvorfor tjetjenerne aldrig vil opnå løsrivelse, uanset omkostningerne ved at fastholde dem i den Russiske Føderation. Sydkaukasus derimod blev sideløbende defineret som Ruslands 'nære udland' eller med andre ord som en vital russisk interessesfære. Det er netop denne særlige russiske ligtorn, som præsident Saakasjvili har trådt på de sidste fem år med sin aktivistiske provestlige udenrigspolitik. Især ønsket om georgisk medlemskab af NATO.

Hertil kommer et aspekt, som er trådt frem med stadig større tydelig-

hed i tiden efter invasionen, nemlig Ruslands ønske om på ny at manifestere sig politisk og militært som en global stormagt, baseret på landets reelle økonomiske vækst gennem de senere år i kraft af dets eksport af olie og gas. Således har Rusland lige siden Sovjets sammenbrud udvist tiltagende frustration over tabet af sin tidligere stormagtsstatus og omvendt følt sig udfordret af Vestens nedlædning, samt USA's forsøg på strandhugst i det post-sovjetiske rum efter 11. september 2001. Illustreret for eksempel af amerikanske baseaftaler i Centralasien; planerne om udviklingen af et missilskjold i Østeuropa; etableringen af transportruter for energi uden om Rusland, men især udvidelsen af NATO.

Hertil kommer EU's manglende evne til at tale med én stemme, som har betydet, at man har forsømt at involvere Rusland i et meningsfyldt samarbejde, hvilket indirekte har stimuleret russisk nationalisme og tilbagefaldet til traditionel geopolitik. Pointen her er ikke, om Ruslands følelse af udelukkelse og inddæmning er berettiget eller ej, men hvorvidt de toneangivende kredse i den russiske politiske og militære elite mente, at den var. For i så fald tjente Ukraines og Georgiens ønsker om at blive medlemmer af NATO som en perfekt undskyldning til at statuere et eksempel, og Georgien var det letteste sted at gøre det.

Startskuddet til optrapningen af den aktuelle krise kommer således i

kølvandet på NATO-topmødet i april i år, hvor det blev besluttet at give Georgien tilsagn om fremtidigt medlemskab, men uden at lade dette understøtte af handlingsprogrammet MAP (*Membership Action Plan*).

Videre forhandlinger om et sådant blev imidlertid berammet til genoptagelse i december i år efter en NATO-delegations vurdering af forholdene i Georgien til september. Herved fik Rusland godt et halvt år til at optrappe de to konflikter og på den måde for det første demonstrere over for NATO, at Georgien måtte anses som totalt uegnet til medlemskab foreløbigt.

Og for det andet, ved ydermere at udvide konflikten til selve Georgien, at give andre ligesindede stater i det post-sovjetiske rum, i første række Ukraine, såvel som det internationale samfund et vink med en vognstang om, at Rusland er genopstået som stormagt, og at trusler mod hvad Rusland opfatter som sine legitime sikkerhedsinteresser ikke vil blive tolereret. Under disse omstændigheder er det ikke overraskende, at der siden april er indløbet en støt strøm af rapporter om øget militær aktivitet i både Sydossetien og Abkhasien. Eksempelvis nedskydninger af georgiske UAV'er – ubemandede (men armérbare) overvågningsfly over Abkhasien (april), hvilket i følge FN udgør klare brud på våbenstilstandsftalen fra både russisk og georgisk side. En uopklaret beskydning af georgiske vælgere fra

Abkhasiens Gali-distrikt, der stod for at blive transporteret til valgsteder på den anden side af de facto-grænsen i forbindelse med parlamentsvalget i Georgien (maj).

Ligeledes uopklarede rapporter om militærforstærkninger i den øvre Kodori-kløft i Abkhasien, som reelt har været kontrolleret af georgiske styrker siden 2006. Læg hertil russiske ingeniørtroppers udbygning af jernbanen gennem Abkhasien og det ukendte antal abkhasere og sydossetere, som gennem de senere år har fået russiske pas.

Kontinuitet og forandring

Hvorom alting er, har den nuværende krise vidtgående implikationer ikke blot for Georgien, men for hele regionen, såvel som for det internationale samfund. Set i et historisk perspektiv har Kaukasus-regionen siden oldtiden befundet sig på brudfladen mellem tre sikkerhedspolitiske komplekser, der som regel har fundet udtryk i tre indbyrdes rivaliserende imperiedannelser. Nemlig to syd for Store Kaukasus-kæden, baseret på henholdsvis den anatolske og den iranske højslette og et tredje nord for denne naturlige barriere, baseret på det sydrussiske steppe-land. Hvad angår de to sydlige magter er de normalt tørnet sammen i Sydkaukasus i kampen for at vinde kontrol over regionen samt holde bjergpassene fri fra invasioner fra den tredje magt nord for Kaukasus.

For de lokale befolkninger – armeniere, georgiere og andre har dette til gengæld betydet, at de i lange perioder har været underlagt enten den ene eller den anden af de sydlige magter, i hvert fald nominelt, idet de alternativt har søgt at spille dem ud mod hinanden ved at inddrage dem i deres egne kontroverser. Dette billede udgør et meget langt delmønster frem til slutningen af 1700-tallet, hvorefter først Tsar-Rusland i kraft af sin annektering af regionen og siden hen Sovjetunionen bliver den altdominerende tredje aktør.

Efter Sovjets sammenbrud er den oprindelige historiske konstellation genopstået i form af den Russiske Føderation, Republikken Tyrkiet og den Islamiske Republik Iran.

Den nuværende sikkerhedspolitiske dynamik fortsætter i det store hele den historisk betingede kontinuitet. Dette har efter Sovjetunionens sammenbrud fundet udtryk i fremvæksten af to triangulære alliance-komplekser med Rusland, Iran, Armenien i den ene og i den anden Tyrkiet, Aserbajdsjan og Georgien, men med den vigtige forskel fra før, at den militære supermagt USA optræder som en mere eller mindre åbenlys ekstraregional medspiller i den sidstnævnte.

De forskellige interne alliancer er generelt ikke indgået formelt, men understøttes af bilaterale aftaler om økonomisk og militært samarbejde. Tilsvarende er de heller ikke støbt i

beton, idet flere af de involverede stater samarbejder ad hoc på tværs af den triangulære opdeling.

Selv om der således har været forsøg på at opgradere den traditionelle sikkerhedspolitiske dynamik ved formelt at stifte regionale institutioner som BSEC (Black Sea Economic Cooperation) og GUAM (Georgien, Ukraine, Aserbajdsjan, Moldova) har disse især fungeret som fora for yderligere bilaterale forhandlinger samt uformelle møder mellem stridende medlemmer, heriblandt Armenien og Aserbajdsjan samt Tyrkiet og Grækenland.

Ud over USA har Sydkaukasus tiltrukket flere andre vestlige aktører, hvis aktiviteter har udmøntet sig i en række bilaterale aftaler om sikkerhedspolitisk, økonomisk og militært samarbejde i form af NATO-samarbejde og EU's naboskabsprogram, samt humanitær hjælp og udviklingsbistand.

USA's interesser i Sydkaukasus efter selvstændigheden var fra første færd rettet mod regionens andel i olie- og gasforekomsterne i det Kaspiske Bækkens samt dens strategiske betydning som korridor videre ind i Centralasien. Det medførte allerede i 1994 underskrivelsen af den såkaldte århundredets olieaftale mellem Aserbajdsjan og diverse amerikanske og andre vestlige olieselskaber.

Ønsket om en alternativ udførselsvej for den Kaspiske olie uden om Rusland og Iran satte dernæst

Georgien i fokus som transportkorridor og formaliseredes midt i 1990'erne med beslutningen om at bygge en rørledning fra Baku til den tyrkiske Middelhavsby Ceihan via Tbilisi (BTC). Der stod færdig i 2005.

Givet regionens prekære placering mellem Rusland og Mellemøsten, såvel som dens egen interne ustabilitet blev USA's økonomiske fremstød ikke overraskende ledsaget af et øget behov for at inddrage de to stater i et tættere sikkerhedsmæssigt samarbejde med Vesten med ud-sigt til et senere medlemskab af NATO. Behovet tiltog efter 9/11, der har gjort både Georgien og Aserbajdsjan til frontlinjestater i kampen mod terror, ligesom begge stillede op som deltagere i USA's krig i Irak.

Hele den nævnte udvikling gav imidlertid Tyrkiet en klar nøgleposition i forhold til Mellemøsten som NATO-medlem og strategisk allieret med USA, på grund af Tyrkiets sø- og fastlandsgrænse til Georgien og dets etnisk-sproglige fællesskab med Aserbajdsjan, der op til nu har udmøntet sig i en række bilaterale aftaler om militært samarbejde mellem de involverede parter. På den anden side har Tyrkiet sine egne både politiske og økonomiske interesser i Sydkaukasus og Centralasien, og er derfor ikke et blindt redskab for USA, som det for eksempel har vist sig flere gange i forbindelse med Irak-krigen og Tyrkiets interne problemer med kurdisk separatisme.

Tilsvarende har Tyrkiet de senere år følt sin rolle i Sydkaukasus udfordret af USA's og Ruslands modstridende interesser i regionen.

Washingtons planer om et missilskjold i Østeuropa samt Moskvas tilbagetræden fra vigtige nedrustningsaftaler bliver fulgt med bekymring i Ankara. I kølvandet på den nuværende krise i Georgien har Tyrkiets præsident Abdullah Gül således udtalt, at USA bør lære at dele sin magt i stedet for at handle unilateralt, og han har påpeget behovet for at skabe en regional sikkerhedsinstitution. Den tyrkiske forsigtighed i regionen hænger også sammen med dets geostrategiske betydning som forbindelsesled mellem Europa og Mellemøsten, hvor Tyrkiet er interesseret i at videreudvikle nye energi- og transportruter, hvortil hører planer med Iran om en gasledning via Tyrkiet til Europa.

Ankaras tvetydige signaler har til gengæld indtil for nylig bidraget til gøre det amerikansk oprustede Georgien til et oplagt medlem af NATO på sigt. Det georgiske tilbud til USA om at kunne benytte landets baser og luftrum har fået det til at fremstå som et potentielt alternativ til Tyrkiet.

Det siger sig selv, at Rusland ikke har forholdt sig passivt til især USA's ekspansion ind i det post-sovjetiske rum i almindelighed og Sydkaukasus samt Centralasien i særdeleshed, regioner hvor Moskva mener at have legitime sikkerhedsinteresser at for-

svare. På den anden side har Rusland heller ikke indtil for nylig kunnet stille meget op ud over verbale protester, ledsaget af forsøg på at udbygge selvstændige strategiske alliancer i regionen og manipulere dens egne interne konflikter.

Hvad angår Sydkaukasus har disse tiltag især rettet sig mod Armenien, der med hensyn til både sikkerhed og økonomi er afhængig af Rusland, som følge af sin uløste konflikt med Aserbajdsjan om den armensk befolkede enklave Nagorno Karabakh og som følge af sit historiske modsætningsforhold til Tyrkiet. Eksternt har Rusland tilsvarende styrket sine relationer med Iran gennem salg af militært udstyr og teknologi samt ved at indgå diverse bilaterale handelsaftaler. Grundlæggende er Ruslands interesse i Sydkaukasus at genvinde sin tidligere indflydelse af både strategisk og handelsmæssigt, og så vidt muligt at udelukke andre stormagter, især USA.

Ligesom Tyrkiet har Iran en meget lang fælles forhistorie med de tre sydkaukasiske befolkninger. Det har efter deres selvstændighed udmøntet sig i bestræbelser på at opnå fornyet indflydelse i regionen. Disse bestræbelser er reelt blevet koncentreret om Armenien, både på grund af et gammelt indo-iransk kulturfællesskab på tværs af moderne konfessionelle forskelle, og på grund af Teherans bekymring for, at den opblussende nationalisme i Aserbajdsjan efter selvstændigheden kunne

spredde sig til det store azeriske mindretal i iransk Aserbajdsjan.

Konsekvensen har i hvert fald været, at Iran implicit valgte at støtte Armenien i konflikten omkring Nagorno Karabakh, ligesom det har medført et betydeligt energi- og handelsmæssigt samarbejde, blandt andet i form af en olierørledning mellem de to stater. Ruslands og Irans interesser i Sydkaukasus har således indtil videre ikke stået i modsætning til hinanden. Tværtimod er de mødtes i Armenien, især i kølvandet på terrorangrebet mod USA den 11. september 2001 og USA's udnævnelse af den Islamiske Republik til slyngelstat. Det har stimuleret Irans interesse for at etablere venskaber, hvor det kunne. Herudover foregår der også et vist russisk-iransk samarbejde omkring SCO (Shanghai Cooperation Organisation), der samler Rusland, Kina og de olierige Centralasiatiske stater, med Iran som observatør. Iran har desuden søgt at gøre tilnærmelser til Georgien, men det er de seneste år blevet hæmmet af præsident Saakajvilis provestlige politik, og kontakten har derfor primært bestået i statsbesøg og mindre handelsaftaler.

De regionale aktører: Georgien

Allerede inden Ruslands invasion, har Georgien flere gange siden sin selvstændighed oplevet dramatisk intern ustabilitet. Dels som følge af sine uløste konflikter med Sydosseti-

en og Abkhasien, dels på grund af konfrontationer mellem statsmagten og forskellige oppositionelle kræfter, mere eller mindre diskret opmuntret af eksterne magter, herunder borgerkrigen i starten af 1990'erne og senere Rosenrevolutionen i 2003.

Hvad angår sidstnævnte, afsatte den ganske vist Eduard Sjevardnadze, tidligere førstesekretær og leder af Sovjet-Georgien, til fordel for den nuværende præsident Saakasjvili på en bølge af folkelig utilfredshed. Og i starten resulterede revolutionen også i en vis succes med hensyn til at bekæmpe korrupsion og forbedre offentlige lønninger samt landets infrastruktur. På den anden side har den senere skuffet ikke kun en række af sine oprindelige tilhængere, som følge af magtens monopolisering omkring Saakasjvili, men også dele af den brede befolkning, der for manges vedkommende lever under den officielle fattigdomsgrænse.

Dette har flere gange medført uroligheder i Tbilisi, senest i november 2007. I sin udenrigspolitik har Georgien siden selvstændigheden overordnet været orienteret i retning af Vesten, men indtil Rosenrevolutionen desuden med forsøg på afbalancering i forhold til Rusland.

Med sin nylige forhistorie in mente er en afgørende implikation af den nuværende krise derfor, i hvilken udstrækning den kan risikere yderligere at svække Georgien som selvstændig stat. I skrivende stund

har Ruslands invasion og efterfølgende anerkendelse af Sydossetiens og Abkhasiens selvstændighed ganske vist skabt bred politisk enighed internt, men uroen lurer under overfladen, og selv om oppositionen ligger underdrejet, kan den spændte situation hurtigt udløse en ny konfrontation mellem Saakasjvili-regeringen og dens kritikere.

En meget vigtig katalysator kan blive Ruslands fortsatte besættelse af georgisk territorium i form af de såkaldte 'stødpudezoner' omkring udbrøderrepublikkerne og visse militære anlæg, der vil berøre landets helt vitale infrastruktur, for eksempel havnebyen Poti ved Sortehavet og BTC-rørledningen. Sidstnævnte forblev ubeskadiget under kamphandlingerne, men som følge af disse og kurdiske separatisters samtidige forsøg på sprængning af ledningen i Tyrkiet lukkede Aserbajdsjan for udpumpning af olie. Uanset varigheden af disse tiltag retter de imidlertid en direkte trussel mod Georgiens interne sammenhængskraft og økonomi, der kan resultere i en omfattende politisk og økonomisk krise i takt med, at diverse udenlandske investorer skræmmes bort fra landet. En yderligere svækkelse af den centrale regeringsmagt og statens økonomi kan desuden bidrage til at reducere Tbilisi's indflydelse i provinserne, især dem med større etniske eller kulturelle mindretal med fare for nye separatistbevægelser.

Her bør man nemlig huske på, at i et historisk og topografisk perspektiv har Georgien kun sjældent fremtrådt som en samlet statslig og territorial enhed i moderne forstand, men oftere som en løs sammenslutning af små regionale kongedømmer under skiftende fremmedherredømme. Hvad de ikke-georgiske mindretal angår, drejer det sig især om armenierne i provinsen Djavakheti, der længe har følt sig forfordelt af Tbilisi, samt en mindre aserbajdsjansk befolkningsgruppe i provinserne Marneuli og Gardabani, som synes svagt integrerede i det georgiske statsprojekt. Ingen af de nævnte grupper har hidtil manifesteret sig som aktive separatister, men deres fremtidige loyalitet over for Tbilisi er helt afhængig af den økonomiske udvikling.

Med hensyn til Georgiens udenrigspolitik, kan en konsekvens af den nuværende krise imidlertid forudses med rimelig sikkerhed på kortere sigt, nemlig at den politiske elite indser de geostrategiske realiteter i Sydkaukasus. De erkender, at Rusland er en udslagsgivende aktør i regionen, og opgiver deres hidtidigt ubetingede satsning på USA.

Denne opfattelse kan blive styrket, hvis Georgien ikke opnår MAP-status på NATO-topmødet i december. Det vil indebære, at Georgien stiller sin ansøgning om medlemskab af NATO i bero på ubestemt tid, ikke mindst i betragtning af, at 23 pct. af befolkningen viste sig at være mod-

standere heraf ved en afstemning i januar 2008. Omvendt kan det forventes, at landet vil opgradere det regionale sikkerhedspolitiske og økonomiske samarbejde og dermed vende tilbage til en flersporet udenrigspolitik à la den tidligere præsident Eduard Sjevvardnadze. Kernen i en sådan politik vil bestå i hensynet til de tre regionale magters interesser, det vil sige Rusland, Tyrkiet og Iran, men med en overordnet orientering mod vest.

Hvad angår indenrigspolitikken, kunne krisen bidrage til at skabe en ny solidaritet, i det mindste udadtil, hvor sammenstød mellem forskellige politiske opfattelser bliver holdt bag lukkede døre i stedet for at blive slæbt ud på gaden. Det vil dog blive stærkt afhængigt af, i hvilken udstrækning præsident Saakashvili eller en eventuel afløser vil vise sig villig til at uddelegere sin magt, også til regionerne. Det vil ligeledes bero på, hvor omfattende den humanitære og økonomiske bistand efter krisen bliver, og især hvorvidt den bliver kanaliseret til gavn for økonomien som helhed snarere end blot nogle enkeltes private interesser.

Armenien

Hvad Armenien angår, er dette land efter Sovjets opløsning forblevet Ruslands sidste strategiske allierede i Sydkaukasus og har i modsætning til Georgien og Aserbajdsjan tilladt russiske baser på sit territorium.

Samtidig har skiftende armenske regeringer i løbet af de sidste år ladet Rusland opnå tiltagende kontrol med landets økonomi, især inden for energisektoren, hvor nogle anslår den til 80 procent, og landet har således gjort sig dybt afhængigt af russiske interesser.

Årsagen til den armenske politik skyldes en historisk betinget opfattelse af sårbarhed over for det tilgrænsende Mellempøsten, især Tyrkiet. Den blev afgørende stimuleret i 1915 efter tyrkernes etniske udrensning af det dengang betydelige armenske mindretal i Anatolien, mange af hvis overlevende indgik i Sovjetrepublikken Armeniens titulærbefolkning i løbet 1920'erne.

Sovjetunionens sammenbrud udløste en krig mellem Armenien og naborepublikken Aserbajdsjan om det hovedsagligt armensk befolkede distrikt Nagorno-Karabakh i sidstnævnte. Kamphandlingerne blev indstillet med en våbenhvile i 1994, men gav også armenierne kontrol over både den selverklærede republik Nagorno-Karabakh og flere distrikter vest og syd for enklaven, i alt omkring en femtedel af Aserbajdsjans territorium. Sideløbende indledte Aserbajdsjan en blokade af Armenien, støttet af Tyrkiet, som lukkede den armensk-tyrkiske grænse, hvilket kun tillod landet forbindelse med omverdenen via enten Georgien til Rusland eller via Iran, et faktum, der har defineret dets udenrigspolitik lige siden. Rusland og

Iran valgte derimod på trods af erklæret neutralitet i konflikten de facto at støtte Armenien på bekostning af Aserbajdsjan og udstak hermed konturerne af det ene af de nuværende ovenfor beskrevne triangulære alliancekomplekser – Moskva, Teheran, Jerevan.

Armeniens strategiske samarbejde med Rusland afhænger næppe af, hvem der sidder ved magten i Jerevan. Således kunne Armenien i princippet på længere sigt godt ønske tilslutning til NATO, og der har da også været ymtet herom, men givet landets økonomiske og sikkerhedsmæssige afhængighed af Moskva, er det bredt anerkendt i de forskellige generationer i den armenske politiske elite, at der ikke er noget reelt alternativ til Rusland.

Med hensyn til det formelt kristne Armeniens tætte relationer med det formelt militant shia-muslimske Iran, er det ofte uforståeligt for vestlige iagttagere, som tenderer til at tænke i kompakte konfessionelle identiteter. Men reelt bunder det i begge parters historiske modsætninger til deres tyrkiske naboer i Tyrkiet og Aserbajdsjan, og for Irans vedkommende desuden i den persisk definerede statsmagts bekymringer for det store aserbajdsjanske mindretals fremtidige loyalitet.

I Iran har dette, selv i nyeste tid, resulteret i kun mindre overgreb mod det armenske mindretal, der endog er repræsenteret i Den Islamiske Republiks parlament. For det

selvstændige Armenien betød det til gengæld, at Iran parallelt med aktive forsøg på mægling i Karabakh-konflikten bidrog til at bryde Tyrkiets blokade af landet gennem leverancer af levnedsmidler og energi. Siden hen er relationerne blevet yderligere bekræftede gennem formelle bilaterale aftaler, på det statslige plan især omkring bygningen af en delvist iransk finansieret gasledning, og på det mere private plan gennem en udstrakt handel med iranske industriprodukter over den fælles grænse.

Mens det gode armensk-iranske forhold stemmer fint overens med Ruslands egne relationer til Iran, er det næppe populært i Washington. Det indebærer derfor til stadighed en forsigtig armensk balancegang over for både de omliggende stater og USA's regionale interesser i henhold til de geopolitiske realiteter.

I et historisk perspektiv har armeniere og tyrkere haft et modsætningsfyldt forhold, som kulminerede med de førnævnte armenier-massakrer i 1915.

Hovedmodsatningen mellem det moderne Tyrkiet og armeniere globalt har siden da bestået i de sidstes bestræbelser på at opnå en tyrkisk erkendelse af det skete som et folkemord og omvendt Ankaras afvisning af samme. Efter Sovjets sammenbrud fik modsætningen en ny dimension gennem Tyrkiets politiske støtte til Aserbajdsjan, og selv om der har været et vist uformelt kultu-

relt samarbejde, er de officielle relationer forblevet kølige.

Nu kan der imidlertid være en opblødning på vej, idet Armeniens nyvalgte præsident Serzh Sargsyan under et statsbesøg i Moskva i juni, overraskende erklærede sit ønske om en normalisering af forholdet samt villighed til at lade en fælles historiskkommission se på folkemordsproblematikken. Han fulgte det op med en uformel invitation til Tyrkiets præsident Abdullah Gül om at overvære World Cup i fodbold mellem de to lande, som afvikles i Jerevan i september, men svaret er uvist. Derimod er det helt sikkert, at en åbning af den fælles grænse ville være til gavn for begge stater, da tyrkiske eksportvarer, som er udbredte i Armenien, så ikke længere skulle indføres via Georgien.

Godt nok har forholdet mellem armeniere og georgiere ikke altid været gnidningsfrit af både politiske og konfessionelle grunde, men det har kun sjældent udmøntet sig i åbenlyse konflikter. Implikationerne af krisen i Georgien kan dog risikere at ændre dette billede, især på baggrund af Armeniens strategiske alliance med Rusland.

Således har der allerede verseret rapporter om at russiske fly har brugt baserne i Armenien til at bombe georgiske mål, og selv om begge parter har benægtet, ilede præsident Sargsyan med at sende kondolencebreve til både Saakasjvili og Dmitrij Medvedev over deres respek-

tive styrkers tab. En anden øjeblikkelig følge af krisen har været prisstigninger på varer, der importeres til Armenien via Georgien, der især går ud over landets fattigste, og dermed leverer skyts til en allerede forbitret armensk opposition.

Et værre scenarium er dog, hvis den georgiske stat svækkes så drastisk, at indtil nu underdrejede modsætninger mellem den og provinser med større ikke-georgiske mindretal, som for eksempel armenierne i Djavakheti, får mulighed for at blusse op på en baggrund af borgerkrig og lovløshed. En situation, som rettede en direkte trussel mod de derboende armeniere, kunne således potentielt udløse endnu en separatistisk bevægelse med ønske om tilslutning til Armenien og sikkert også vinde genklang hos mere chauvinistiske grupperinger i Jerevan.

Sidst, men ikke mindst kunne man frygte, at Jerevan efter Ruslands erklæring af Abkhasiens og Sydossetiens selvstændighed, skulle føle sig inspireret til at gøre dem kunsten efter med den selverklærede republik Nagorno Karabakh for senere at lade den slutte sig til Armenien. Dette skridt har skiftende armenske regeringer hidtil afholdt sig fra, selv om sammenslutningen de facto er en realitet, ligesom det ikke nødvendigvis ville hue Rusland. Men omvendt ville det fremefter være meget svært for Moskva at argumentere herimod.

Aserbajdsjan

Aserbajdsjan, en meget ung og identitetssplittet nationalstat i kaukasiske sammenhæng, har efter sin selvstændighed fra Sovjetunionen modsat Armenien ført en klart vestligt orienteret sikkerheds- og udenrigspolitik, men mere afbalanceret end Georgien. Dette har på den ene side medført uformelt militært samarbejde med NATO via Tyrkiet og USA i form af fælles øvelser i det Kaspiske Hav med henblik på senere formelt medlemskab. På den anden side et omfattende energisamarbejde med Vesten omkring udnyttelsen og eksporten af landets olie- og gasforekomster i det Kaspiske Hav, især gennem færdiggørelsen i 2005 af den såkaldte BTC-rørledning fra Baku via Tbilisi til Tyrkiet. Samarbejdet understøttes gennem et væld af bilaterale aftaler af både militær og kommerciel natur.

Aserbajdsjans provestlige politik har imidlertid tilsyneladende ikke formået at støde Rusland i nærværdig grad siden de første turbulente år af republikkens eksistens i starten af 1990'erne. En årsag kan være, at regeringsmagten i Baku fra 1993 blev generobret af Heidar Alijev, tidligere politbureauemedlem og førstesekretær for Sovjet-Aserbajdsjan, en mand med gode kontakter i Rusland og en udpræget balanceans. Hans politik synes siden 2003 at blive videreført af hans søn og arvtager i præsidentembedet – Il-

ham Alijev. En anden grund er formentlig, at Rusland anser Aserbajdsjans uløste konflikt med Armenien over Nagorno Karabakh og truslen om en genåbning af denne for at være et tilstrækkeligt redskab til at kontrollere landet, idet man udmærket ved, at det sidste Baku behøver under sit igangværende olieeventyr, er fornyet ustabilitet.

Således har Rusland, som i lighed med USA sidder i den såkaldte Minsk-gruppe, der skal mægle i konflikten, reelt intet gjort i den retning. Omvendt har Aserbajdsjan, selv om Karabakh forbliver et vigtigt anliggende, både udenrigs- og indenrigspolitisk, og til trods for en betydelig oprustning de senere år ledsaget af trusler mod Armenien, indtil videre afholdt sig fra at føre dem ud i livet. Rusland har ingen baseanlæg i Aserbajdsjan, bortset fra en ældre sydvendt overvågningsradar fra Sovjetperioden. Faktisk tilbød Moskva i 2007 USA et fælles samarbejde omkring dens modernisering, som blev afvist med henvisning til, at det var urentabelt, skønt Aserbajdsjan fra et amerikansk perspektiv må anses som en vigtig brik både i kampen mod terror og som energileverandør og som adgangs-korridor til Centralasien.

Hvorom alting er, er Tyrkiet forblevet Aserbajdsjans vigtigste regionale alliance- og samarbejdspartner både militært og økonomisk. Årsagerne er dels de to staters etnisk-sproglige fællesskab, dels Tyrkiets

politiske støtte omkring konflikten i Nagorno Karabakh. Samtidig har de en smal fælles landegrænse i provinsen Nakhetjivan, som hører under Aserbajdsjan, skønt den ligger adskilt fra resten af landet af den armenske provins Siunik.

Over for Iran er Aserbajdsjans relationer mere komplicerede til trods for, at begge stater fra et rent konfessionelt perspektiv bekender sig til shia-islam. På den anden side er Aserbajdsjan gennemsekulariseret efter 70 år under Sovjet, og religionen fremstår som et underordnet kulturelt aspekt i forhold til den tyrkiske og især aserbajdsjanske identitet. Som følge heraf har frykten for en iransk inspireret eksport af shia-muslimsk fundamentalisme over den fælles grænse hidtil vist sig ubegrundet, selv om den på sigt ikke kan udelukkes i lyset af den udbredte sociale nød i dele af Aserbajdsjan.

Til gengæld var der forsøg på at eksportere en ny pan-aserbajdsjanisme til Iran i starten af 1990'erne under republikkens første præsident Abulfaz Eltjibey, men de blev indstillet med Alijev-klanens magtovertagelse i Baku, der straks tog skridt til at normalisere forholdet mellem de to lande. I dag er det forblevet sådant, om end Aserbajdsjans øgede involvering med USA har ført til en øget gensidig agtpågivenhed. Overordnet er Aserbajdsjans interesser koncentreret omkring fastholdelse af sin økonomiske udvikling gennem eksport af olie til verdensmar-

kedet via BTC og flere nye projekterede gasrørledninger fra Centralasien.

Det betinger i det mindste for øjeblikket et tæt samarbejde med Vesten. På den anden side er Aserbajdsjan som følge af sin placering og egne energiresurser ikke i så afhængig en situation som Georgien, idet både Iran og Rusland på længere sigt kan tilbyde alternative eksport-ruter.

Den nuværende krise i Georgien har således to implikationer for Aserbajdsjan. For det første bliver det interessant at se, hvordan den vil påvirke Baku's hidtidige forsøg på at balancere mellem sin geopolitiske virkelighed, nemlig naboskabet med Rusland, og sit ønske om strategisk og økonomiske samarbejde med Vesten. Der er således ingen tvivl om, at den russiske invasion i nabo-staten følges med stor bekymring i Aserbajdsjan, som i lighed med Georgien har sine egne svagt integrerede mindretal, der potentielt kan lade sig inspirere af udviklingen.

Det drejer sig især om lesginerne lige syd for grænsen mod Rusland og Talyj'erne lige nord for grænsen mod Iran, der begge rejste separatistiske krav i starten af 1990'erne, manipuleret af Rusland, selv om de

hurtigt aftog, da Moskva indstillede sin støtte. Om de vil gøre dette, virker ikke umiddelbart sandsynligt, men foreligger som en mulighed.

Hertil kommer for det andet, i hvilken udstrækning krisen vil forlænge lukningen af Aserbajdsjans livsvigtige energiekspport og derved medføre prisstigninger i republikken samt skærpe de sociale modsætninger i befolkningen. En sådan udvikling vil ligesom i Armenien kunne svække et allerede svagt legitimeret regime og give den indtil nu splittede opposition vind i sejlene.

Overvejelser om de nævnte problemstillinger kan således meget vel betyde, at Baku indtil videre beslutter at nedtone sin strategiske alliance med NATO og USA for at berolige Moskva til fordel for et tættere intraregionalt samarbejde med Rusland, Tyrkiet og Georgien. Billedet kan dog som altid i Nærorienten hurtigt skifte, men indtil da er Georgien ikke det eneste land i Sydkaukasus, der er blevet vækket af sin Tornerosesøvn.

Jana Sommerlund er journalist og bestyrelsesmedlem af Dansk Selskab for Kaukasusforskning. Hun er født og opvokset i Georgien.

Søren Theisen er historiker med speciale i Sydkaukasus.

Rusland og Vesten efter krigen i Georgien

Mette Skak

Det storpolitiske billede er ændret – fra en nedladende og passiv Ruslandspolitik til en mistroisk agtpågivenhed

De overtroiske russere har det ikke godt med august måned. Det er den måned, hvor sommerheden topper, og når asfalten koger i Moskva forfalder magthaverne til dumheder.

Vi kan gå tilbage til Molotov-Ribbentrop-traktaten af 24. august 1939, hvis hemmelige tillæg gik hårdt ud over balterne, polakkerne, finnerne osv., og som fik Stalin til at sænke paraderne så meget over for nazismen, at han blev taget på sengen ved det tyske overfald 22. juni 1941.

Så er der invasionen af Tjekkoslaviet 21. august 1968, som godt og grundigt delegitimerede kommunismen. Senere igen august-kuppet i 1991, der betød enden på Sovjetunionen og dermed sådan set endte godt. Dernæst den anden tjetjenske krig, der begyndte 26. august 1999, og som efter grumme krigshandlinger, herunder rædselsfuld terror fra den tjetjenske krigsherre Shamil Ba-

saevs side, er endt med en russisk sejr og en stabilisering af situationen i Tjetjenien, men det er en mafiøs fred med Kreml-vasallen Ramzan Kadyrov som republikkens leder.

Året efter, 12. august 2000 sank atom-ubåden Kursk i Barents Havet, og 118 besætningsmedlemmer druknede, mens Putin slappede af i Sochi og indkasserede sin første krise, som han drog den lære af, at medierne ikke længere skulle have frit spil.

I år kom det så til krig mellem Rusland og Georgien på 'superbryllupsdatoen' 08.08.08 – en krig, som Rusland har vundet militært, og som den russiske offentlighed hylder som en sejr for det genfødte Rusland; en krig, der imidlertid kan vise sig skæbnesvanger for netop Ruslands genfødsel.

Storpolitisk taler vi om et sammenbrud af tilliden mellem Rusland og

det meste af omverdenen, og medier og meningsdannere vælter sig i kold krig og andre historiske analogier. Således taler den neo-konservative Robert Kagan om det 19. århundredes tilbagevenden i international politik med tanke på stormagten Ruslands knægtelse af småstaten Georgien, mens den russiske NATO-ambassadør Dmitrij Rogozin kalder den georgiske præsident Mikhail Saakasjvili for vor tids Gavrilo Princip: "Hele atmosfæren minder mig om situationen i 1914 [...] hvor verden brød i brand på grund af en enkelt terrorists handlinger" (*Reuters*, 26. august 2008).

Sexismen og racismen i Rusland har fået frit løb med tilsvininger af den amerikanske udenrigsminister Condoleezza Rice, og selv Ruslands pæne præsident Dmitrij Medvedev har taget fløjshandskerne af.

Allerede dagen efter Dumaens behandling af sagen skred han 26. august til diplomatisk anerkendelse af de georgiske udbryderrepublikker Sydossetien og Abkhasien og brød hermed punkt 6 i den fredsplan, som han selv 12. august havde underskrevet efter forhandling med EU-formanden, Frankrigs præsident Nicolas Sarkozy. Punkt 6 lagde op til internationale forhandlinger om Sydossetiens og Abkhasiens folkeretlige status og sikkerhed.

Senere 26. august erklærede Medvedev sig beredt til en ny kold krig, og på årsdagen for 11. september 2001 drog han – ret beset absurde –

paralleller mellem 08.08.08 og USA's 9/11.

Den hårde magts metoder

Ruslands tilbagevenden til den hårde magts metoder og retorik er overraskende, for ellers var Kreml ved at få øjnene op for, at den bløde magt – dvs. at nyde respekt, at være en rollemodel – tæller lige så meget i nutidens storpolitik som tanks og missiler (se min artikel Medvedevs Rusland? *Udenrigs*, nr. 1, 2008).

Paradokset er så meget desto større, når man betænker den bløde magt, som Rusland faktisk har opnået i 2008: først vandt Ruslands Dima Bilan Melodi Grand Prix i maj; dernæst nåede det russiske fodboldlandshold trænet af den friske hollandske træner Guus Hiddink at blive alle fodboldfans' kæledægge som et nyt Brasilien under EM i fodbold i sommer. Rusland vandt ikke Europamesterskabet, men det var tæt på, og sejrusrusen hjemme i Rusland antog former, der mindede om den Orange Revolution i Ukraine.

Måske var stemningen i Rusland en medvirkende faktor bag Kremles markante stilskift med straffeaktionen mod Georgien? I hvert fald er det lykkedes Kreml at få det russiske baglands begejstrede opbakning gennem en ganske vist fordrejet fremstilling af forløbet og perspektiverne i medierne. Der er dog vigtige undtagelser blandt russiske sikkerhedspolitiske eksperter. Dem vender

jeg tilbage til. Ærindet her er at se på Georgien-Ruslandkrigen i fugleperspektiv og belyse, hvad der er gået galt i forholdet mellem Rusland og Vesten forud for krigen og komme med nogle bud på, hvad man kunne have gjort, og hvad man fremover kan gøre (samt hvad man bør undgå at gøre) for at bringe forholdet på ret køl.

Jeg vil også drøfte, hvordan situationen tegner sig for Rusland for at belyse min tese om, at hele miseren kan ende i meget store problemer for Rusland. For den kulde, der nu omgiver Rusland, er for en stor del selvforskyldt og berettiget.

Legitimitet bliver trumf fremover

Alligevel er budskabet i min analyse, at Vesten må gribe i egen barm og tænke sin Ruslandspolitik og bredere østpolitik, ja hele sin sikkerhedspolitik grundigt igennem før NATO-topmødet i december. Mødet er berammet til at skulle behandle den ømtålelige sag om en MAP, en *Membership Action Plan*, dvs. en optagelsesprocedure for Georgien og Ukraine; noget, som mange anser for den egentlige casus belli for Kreml snarere end det georgiske overfald på Sydossetien 7. august 2008.

Analysen bygger blandt andet på informationer og vurderinger fra rapporten *Russia vs Georgia: The Fallout, Europe Report No. 195 – 22 August 2008* udgivet af International Crisis Group, herefter ICG.

Som tænketank er ICG yderst velanskrevet og redelig, derfor vil jeg indlede med at citere, hvordan dette uafhængige kriseanalytikerforum så på situationen endnu før Rusland var skredet til anerkendelse af de to georgiske udbryderrepublikker: "Rusland-Georgien-konflikten har ændret vor tids geopolitiske verden med store konsekvenser for freden og sikkerheden i Europa og videre ud i verden" (ICG).

Med andre ord ikke nogen trivielt sag, derfor er der ekstra grund til omtanke. Man gør klogt i at se den kaukasiske konflikt i sammenhæng med den magtspredning, der foregår i international politik i disse årtier med opkomsten af ikke bare Rusland, men hele gruppen af BRIK-lande (Brasilien, Rusland, Indien og Kina), ja resten af verden, som påpeget af den amerikansk-indiske politolog Fareed Zakaria i hans bog med den rammende titel *The Post-American World* fra 2008.

Det er vigtigt ikke at tolke den storpolitiske verden, som vi hermed bevæger os ind i, som en anti-amerikansk verden, understreger Zakaria. Tværtimod er det en rummelig verden med plads til alle, også EU og USA, for det vil ikke bare være staterne verden, men lige så meget befolkningernes verden, derfor bliver den afgørende ressource i international politik legitimitet, vurderer han (*ibid.* s. 39).

BRIK-landene som stormagter er modsat tidligere tiders opkomlinge

ikke for alvor interesseret i at vende op og ned på verdensordenen, for det er de eksisterende globale vilkår, især globaliseringen, som har skubbet dem frem på arenaen. De har simpelthen en vital interesse i at bevare systemet og være medspillere.

Det er noget, som vi i Vesten må udnytte til at gøre dem mere medansvarlige – vi skal tænke i modeller for deres aktive og konstruktive bidrag til at løse de store spørgsmål i international politik. I den forbindelse skal vi ikke skrotte vore egne værdier, tværtimod skal vi sørge for at de løbende får serviceeftersyn ud fra hensynet legitimitet. På det punkt har navnlig USA fået ferniseret sig op i et hjørne pga. de mange problematiske træk i Bush-administrationens sikkerhedspolitik.

USA's arrogance

USA har ligesom Rusland optrådt arrogant og tilsidesat FN i forbindelse med krigen mod den ganske vist ikke folkevalgte Saddam Hussein, som udløste et regimeskift i Irak. Hertil kommer USA's pres på NATO for at få alliancen til over hals og hoved at forpligte sig til at optage Georgien og Ukraine, en sag alle ved er en rød klud for Rusland, samtidig med, at USA presser på for at få mange flere europæiske tropper til ISAF-styrken i Afghanistan. Det hænger simpelthen ikke sammen.

Hvad NATO-udvidelsen angår, er det naturligvis ikke Rusland, der

skal bestemme over andre suveræne staters sikkerhedspolitiske valg. Men det er ulyksaligt, at det er lige præcis det ustabile Georgien i det fjerne Kaukasus, en stat ledet af styrvolten Saakasjvili, samt den geopolitiske sværvægter Ukraine, som tilbage i vikingetiden var forspillet til Rusland som stat, og som i sikkerhedspolitiske præferencer nærmest knækker over på midten, der af USA er blevet udset til at være trofæerne i NATOs kommende udvidelse (*Washington Post*, 2. april 2008).

Hvis man gerne ville opnå resultater, skulle man i første omgang have begrænset sig til det stilfærdige Moldova, hvis ledelse forholdsvis pragmatisk har håndteret de mange holmgange med Kreml og udbryderrepublikken Transnistrien.

Som modydelse til Rusland for et evt. moldovisk medlemskab af NATO og for de problemer, som Kosovos uafhængighed måtte have skabt, kunne man overveje at gøre det særtilfælde, som Transnistrien sådan set er, til en uafhængig stat.

Således kunne både Rusland og Vesten lukke sagen om Kosovo, for det er under alle omstændigheder en gylden regel, at det internationale samfund bør være yderst forsigtigt med at skabe nye stater. Rusland vil lede ansigt på en måde, så Kreml undgik at åbne den Pandoras æske af etniske og religiøse konflikt-potentialer og løsrivelsesønsker, som præger Kaukasus, og som kan ende med at vække Tjetjenien-krigene til

live påny. For Moldova kunne det gavne stabiliteten og den økonomiske normalisering at blive fri for det uregerlige og mafiøse Transnistrien.

Vesten ville gennem de forpligtelser, der også påhviler en suveræn europæisk stat, få nye redskaber til at bekæmpe kriminaliteten, herunder kvindehandelen i Transnistrien gennem dets optagelse i Europarådet, som 1. februar i år lod en banebrydende *Convention on Action against Trafficking in Human Beings* træde i kraft. NATO kunne i det hele taget have taget ved lære af den lange og omhyggelige sikkerhedspolitiske forberedelse af EU's udvidelse mod øst, som byggede på skabelsen af en europæisk stabilitetspagt, hvor Rusland var med ved forhandlingerne om mindretalsproblemerne i Baltikum.

Hertil kommer de nordiske landes og Tysklands aktive tillids- og sikkerhedsskabende diplomati over for Rusland gennem Østersørådet. For som ofte påpeget af Det Udenrigspolitiske Selskabs direktør Klaus Carsten Pedersen er det noget vrøvl, når russerne hævder, at jorden vil gå under den dag, NATO grænser op til Rusland. Det har Rusland jo gjort siden 1949 i Norge, og nordmænd er bestemt ikke højt placeret på listen over de nationer, som russerne føler sig truet af.

Sidst, men ikke mindst er det spørgsmålet, om ikke et tilbud om en MAP bør figurere som et perspektiv for Rusland selv – her kunne

Ruslands selvforståelse som først og fremmest en autonom aktør bruges til at afskærme NATO mod handlingslammelse som følge af russiske vetoer.

At der er behov for stadig at tænke i Ruslands medinddragelse i NATO uden at gå på kompromis med hensynet til de nuværende NATO-medlemmers sikkerhed anerkendes også af ICG (s. 12, note 66).

Ruslands Monroe-doktrin

En og anden vil nok anse mine NATO-udvidelsesscenarier for luftkasteller, for med den arrogance, som Rusland nu lægger for dagen, er tiden forpasset for et konstruktivt russisk medspil. Det er muligt, men det er under alle omstændigheder ikke godt, at NATO er slået ind på så hovedkulds en udvidelsespolitik, som tilfældet er, for legitime og gennemtænkte politikker er vigtige for NATO også indadtil – af hensyn til opbakningen fra alliancens egne befolkninger.

Man kan indvende, at Rusland når det kommer til stykket er ligeglad med legitimitet og kun agerer magtpolitisk. Igen en såre relevant betragtning, men alligevel en forenkling, for de russiske udenrigspolitiske meningsdannere tænker og i hvert fald argumenterer samtidig ud fra princippet om gensidighed.

Heri læner de sig op ad den ene af den internationale politiks to folkeretlige hovedhjørneste – princip-

pet om at udveksle omtrent lige store størrelser, hvad enten det er begunstigelser, sanktioner, militær gengældelse eller hjælp; det andet grundprincip er princippet om ikke-indblanding i indre forhold (Robert Jackson, *Quasistates*, 1993, s. 6).

Sagen er, at den russiske politiske elite lige siden Den Russiske Føderation kom til verden på ruinerne af Sovjetunionen med indiskutabel inspiration fra USA og dets eksklusive Latinamerika-politik har henholdt sig til en 'Monroe-doktrin', hvorefter hele det post-sovjjetiske rum anses for Ruslands vitale interessesfære. Bagmanden for denne opsigtsvækkende melding – som verden siden lykkeligt har glemt – var en af den daværende præsident Boris Jeltsins rådgivere, Andranik Migranjan, som i 1994 skrev:

“I en række artikler i *Rossijskaja Gazeta* formulerede jeg [...] den centrale ide, der dernæst blev afgørende for forståelsen [...] blandt alle ledende politikere i Rusland lige fra præsidenten til udenrigsminister Kosyrev.

Den går i al korthed ud på, at hele det tidligere Sovjetunionens geopolitiske rum er Ruslands vitale interessesfære. For at ikke nogen skulle være i tvivl om, hvad der tænkes på med vitale interesser, trak jeg en parallel til Monroe-doktrinen. I en vis forstand gjorde jeg et forsøg på at formulere en russisk Monroe-doktrin, der var anvendelig på den nuværende situation, der er opstået ef-

ter Sovjetunionens opløsning.” (Rusland og det 'nære udland', *SNU Papærs*, 1994, s. 9).

Ifølge Migranjan selv blev ideen bredt accepteret allerede i 1992, og den kaster dermed lys over Ruslands kontroversielle militære interventioner i konflikterne i Transnistrien, Sydossetien og Abkhasien 1992-93. Jeltsin tog ifølge ham denne Monroe-doktrin til sig i marts 1992, og da Jeltsin i august 1993 sagde, at Tadsjikistans sydgrænse faktisk også var Ruslands sydgrænse, fandt vittige hoveder i Vesten på termen *Monrowski-doktrin*.

Senere, i begyndelsen af 1994 på den årlige konference for Ruslands SNG-ambassadører, udtalte Kosyrev, at “SNG-landene og Baltikum er den region, hvor Ruslands primære og livsvigtige interesser er koncentreret. Derfra udgår samtidig de fundamentale trusler mod vore interesser”.

Det fik den kazakstanske sikkerhedsanalytiker Umirserik Kasenov til at bruge overskriften “Kosyrev-doktrinen – en russisk variant af Monroe-doktrinen”? (*Nezavisimaja Gazeta*, 12. marts 1994). Kasenov holdt sig ikke tilbage for samtidig at parallelisere til Bresjnev-doktrinen om 'begrænset suverænitet' og bemærkede, at den nye doktrin ligesom Bresjnev-doktrinen lægger op til væbnede interventioner om nødvendigt. Forskellen ligger i, at Bresjnev-doktrinen gjaldt Sovjetunionens såkaldte internationale forpligtelser,

nemlig forsvaret af socialismen, mens nye dotrin gælder forsvaret af Ruslands vitale nationale interesser (*ibid.*).

Russisk nationalisme

Denne iagttagelse er meget præcis. Siden Sovjetunionens sammenbrud har det russiske udenrigspolitiske establishment ivrigt kastet den marxistiske internationalisme overbord til fordel for russisk nationalisme og en angiveligt normal statsræson. Problemet er den stormagtsidentitet og imperialistiske udenrigspolitiske kultur, som samme establishment holder fast i (se min bog *From Empire to Anarchy*, 1996, ss. 137-191).

De kommer til udtryk i tesen om, at stormagter har særlige privilegier og en særegen autonomi – sidstnævnte er det, som man iflg. mine højtplacerede russiske samtalepartnere skal lægge i den tidligere præsident Vladimir Putins slogan om ‘det suveræne demokrati’ – og endvidere i den russiske udenrigspolitiske praksis, hvorefter magt ofte er lig med ret (fx i gaskrigene mod GUAM-landene Georgien, Ukraine og Moldova samt Hviderusland).

Mulighederne for magtmisbrug er til at tage at føle på, idet Kosyrev ved samme lejlighed i 1994 gjorde opmærksom på, at “forsvaret af folk med russisk statsborgerskab (*rossijane*) i det nære udland (dvs. det post-sovjetiske rum/MS) er det strategiske hovedspørgsmål i Ruslands

udenrigspolitik” (*ibid.*; *Nezavisimaja Gazeta* 19. januar, 1994).

Ind imellem Migranrans kampagne for sin Monroe-doktrin i 1992 og Kosyrevs åbenlyse tilslutning til den i 1994 forsøgte det officielle Rusland med Jeltsin i spidsen i løbet af 1993 forgæves at overtale FN til at give Rusland carte blanche til generelt at påtage sig fredsbevarelsen i det post-sovjetiske rum under henvisning til, at hverken FN eller OSCE havde afsat ressourcer til eller vist interesse for at gøre sig gældende i regionens mange brændpunkter.

Men førnævnte Kasenov påpegede allerede i 1994, at Ruslands fredsbevarende styrker let bliver besættelsestropper og en trussel mod de nye post-sovjetiske staters suverænitet – på det punkt fandt han Ruslands optræden i de abkhasisk-georgiske og moldovisk-transnitriske konflikter bekymrende (*ibid.*, 12. marts, 1994).

Kasenov spurgte derfor vantro, om det virkelig kan passe, at Rusland læner sig op ad den famøse amerikanske Monroe-doktrin fra 1823 inklusive den militære udmøntning, som den senere amerikanske præsident Theodore Roosevelt blev berygtet for med sin anmodning til Kongressen af 6. december 1904 om at godkende, at USA påtog sig rollen som gendarm over for de ustabile og ‘magtesløse’ latinamerikanske stater? (*ibid.*).

I november 1993 gjorde den daværende chef for Ruslands CIA, *Shuzjba Vnjesjnjej Razvedki* (SVR), den

senere udenrigsminister Jevgenij Primakov det klart, at en udvidelse af NATO ville true Ruslands interesser og gav hermed bolden op til det fastlåste russiske syn på sagen (*Izvestija*, 26. nov. 1993).

Ganske vist var tonen her afdæmpet, idet SVR vedgik, at Rusland ikke længere kunne diktere Øst- og Centraleuropas sikkerhedspolitik, men man krævede hensyntagen til Ruslands interesser, dvs. et holistisk system for kollektiv sikkerhed i Europa, et mål Rusland skulle forfølge via en såkaldt multivektor-politik, et slogan, Putin har taget til sig.

Sidst i 1995 var Primakov mere kontant og kaldte NATO-udvidelsen en sikkerhedstrussel for Rusland. Navnlig lovede han, at SVR vil blokere udvidelsen og samtidig opbygge et godt forhold til de tidligere koldkrigsmodstandere, omend det for ham – allerede da, dvs. før Bush, Cheney og Rumsfeld! – gjaldt om at modvirke USA's 'globale hegemoni' (<http://www.globalsecurity.org/intell/world/russia/svr-ops.htm>).

Kort sagt blev Ruslands udenrigs- og sikkerhedspolitik nærmest fra starten afsporet i retning af anti-amerikanisme og nyimperialisme over for det post-sovjetiske nærområde med disse tilkendegivelser, der endvidere relativiserede Polens og andre fhv. Warszawa-pagtlandes suverænit.

Den her beskrevne voldsomt asymmetriske russiske tilgang til Ruslands egen og dets nabolandes suveræni-

tet kolliderer frontalt med princippet om ikke-indblanding samt med den gældende europæiske forståelse af den sikkerhedspolitiske orden i Europa, hvorefter sikkerheden er udelelig, og hvor man ikke kan for-tænke balterne, polakkerne og andre i ikke at have alverden af tiltro til russiske sikkerhedsgarantier.

Amerikansk anakronisme

Så vi europæere står med et akut problem – men det gør Rusland også, for Rusland vil gerne tages på ordet som et europæisk land, spørg bare Putin og Medvedev. Spørgsmålet er faktisk, om ikke problemet ligger hos det USA, der fortsat henholder sig til Monroe-doktrinen? I hvert fald har vi tilgode at høre den amerikanske præsident officielt frasige sig doktrinen på trods af, at den virker mere og mere anakronistisk i den globaliserede verden, vi lever i.

For det første giver Monroe-doktrinen og den nordamerikanske arrogante adfærd, der følger med den, voldsomme gnidninger og mistillid til USA fra latinamerikanernes side, hvilket simpelthen ikke kan være Washingtons strategiske interesse som liberal aktør i international politik.

For det andet har Sovjetunionen for længst med sin åbenlyse støtte til Fidel Castros Cuba udstillet Monroe-doktrinen som ønsketænkning fremfor realitet, og Putins Rusland fortsætter i samme skure med støtte

til såvel Cuba som Venezuela under den lige så anti-amerikanske Hugo Chavez.

Så mon ikke tiden er inde til, at Europa diskret og høfligt hjælper USA til at reparere på sit noget flossede ry i international politik ved at opfordre det Hvide Hus til officielt at frasige sig doktrinen? I hvert fald kan alle nu med Ruslands krig mod Georgien og de mere eller mindre skjulte dagsordener, der knytter sig hertil, se at Monroe-doktrinen – utilstiget – er endt med at ride den euroasiatiske region som en mare på grund af den russiske forkærlighed for at tænke og handle ud fra filosofien om gensidighed – gensidighed stormagterne imellem forstås.

Privilegerede interesser

Jeg skal ikke foregøgle nogen, at et sådant amerikansk skridt vil være den mirakelkur, der straks får Rusland på andre tanker angående udvidelsen af NATO og som vil civilisere dets fremfærd i det nære udland. Men det vil give Vesten en anderledes holdbar platform at arbejde ud fra i forhandlingerne med Kreml – et kærkomment håndtag i form af styrket legitimitet og troværdighed.

Spørgsmålet er blevet aktualiseret af, at Medvedev den 31. august, altså dagen før han påny skulle mødes med EU-formanden Sarkozy angående Georgien-krigen, valgte at præcisere dette års officielle russiske udenrigspolitiske doktrin med fem

yderligere punkter, hvoraf punkt 5 er det afgørende. Det gentager den russiske Monroe-doktrin og bekræfter Ruslands vilje til at holde fast i gamle venner såsom Syrien.

Han sagde: “Ligesom andre lande i verden har Rusland regioner, hvor det har privilegerede interesser. Lande, som vi traditionelt har været knyttet til med venlige og høflige relationer; i disse regioner er der historisk set særlige relationer. Vi vil arbejde meget indgående med disse egne. Og udvikle venlige relationer med disse lande og med vore nærmeste naboer. Det vil jeg tage som udgangspunkt i udførelsen af vores udenrigspolitik” (Medvedev som gengivet af SNG-eksperten Vladimir Zjarihin i *Izvestija*, 17. sept., 2008; se også *RIA Novosti* 31. aug., 2008).

Punkt fem blev kommenteret af vestlige iagttagere som Arnaud de Borchgrave, der mener, at Medvedevs slebne ord rummer en besked til USA om at fjerne sin bagdel fra de fhv. Sovjet-republikker samt Sovjet-klienter og allierede. Han placerer Medvedevs Monroe-doktrin i sammenhæng med Kremls og ikke så få andres overbevisning om, at Bush-administrationens globale korstog for demokrati blot er et dække for imperialt overmod – hybrid (*The Washington Times*, 4. sept. 2008; se også Paul Reynolds i *BBC News* 1. sept., Andrew E. Kramer i *New York Times*, 1. sept. 2008).

Russeren Zjarihin mener, at de Borchgrave rammer hovedet på

sømmet med sin tese om, at Rusland blot giver igen over for de amerikanske neo-konservative. Helt parallelt anser politologen Marina Peunova de russiske imperiebyggere for russiske neo-konservative og dokumenterer deres egen brug af ordet (*CEU Political Science Journal*, Nr. 2, 2007). Zjarihin minder om, at Ruslands insisteren på multipolaritet ikke handler om alskens små- og mellemstore stater, men om veto-magterne i FN's Sikkerhedsråd, som han ligefrem kalder FN-politbureauet (*Izvestija*, 17. sept. 2008).

Faktisk kalder han også Ukraines præsident Viktor Jusjtjenkos reaktion for fint afstemt: "Lad mig sige det ligeud: vi er bekymrede over begrebet om regioner for den Russiske Føderations privilegerede interesser" (*ibid.*). Ligesom mange menige ukrainere frygter Jusjtjenko, at Ukraine er næste mål for væbnet russisk disciplinering.

I den forbindelse er det ikke til megen hjælp, når netop amerikanske toppolitikere som Rice ureflekteret lover at "modvirke ethvert russisk forsøg på at inddrage suveræne stater og frie folk i en arkaisk 'indflydelsessfære'" (Secretary Rice addresses U.S.-Russia Relations At The German Marshall Fund).

Skyldsspørgsmålet

Hidtil er spørgsmålet om ansvaret for udbruddet af den georgisk-russiske krig ladet ude af betragtning, selv

om analysen ovenfor gør krigen til et led i Ruslands nyimperialisme. Skyldsspørgsmålet er imidlertid mere kompliceret end som så.

Som ICG fremstiller det, begyndte krigshandlingerne ved, at Georgien via en overordnet officer meddelte, at Tbilisi før midnat 7. august 2008 havde besluttet at genoprette den forfatningsretlige orden i Sydossetien. Kl. 01:00 8. august anrettede georgiske styrker et massivt militært angreb på republik-hovedstaden Tskhinvali, hvorefter russiske tanks ved 01:30-tiden rykkede ind i Georgien gennem Roki-tunnelen.

"Åbenbart havde russerne forudsat det georgiske angreb, omend de måske ikke ligefrem provokerede det", skriver ICG. Fra russisk side understreges det, at sagens kerne er dette overlagte angreb fra georgisk side, ergo at det russiske modangreb falder ind under artikel 51 i FN-pagten, der handler om retten til selvforsvar. Putin talte om et georgisk folkemord mod osseterne, idet russiske kilder oprindelig anslog, at op mod 2000 civile omkom.

Men selv om kampene var intense, var disse tabstal vildt overdrevne – russiske militære kilder dokumenterede 133 dræbte civile, mens Human Rights Watch taler om under 100 civile tab. Derfor erkender russiske analytikere nu, at det var en fejl at tale om folkemord, selv om de fortsat anser Saakasjvili for en krigsforbryder (*Russia Profile*, 16. september 2008).

Det står forholdsvis klart, at Saakasjvili var den, der forløb sig ved at indlede et omfattende angreb på Sydossetien – eller som den svenske udenrigsminister Carl Bildt har sagt: “Når man har valget mellem intet at gøre og gøre noget dumt, er det bedre ikke at foretage sig noget” (*Economist*, 14. august, 2008).

Men *Economist* og mange andre, heriblandt fremtrædende kritiske russiske iagttagere anser det for en krig, som Rusland har planlagt og dermed har ansvaret for. Således har den velanskrevne Pavel Felgenhauer påvist en optrapning fra sydossetisk side, idet han 7. august 2008 på *Eurasia Daily Monitor* offentliggjorde en analyse med den profetiske titel “Ossetian separatists are provoking a major Russian intervention”.

Her henledte han opmærksomheden på sydosseternes evakuering af kvinder og børn til Nordossetien efter en vejsidebombe mod georgisk politi 31. juli, samtidig med at den brutale sydossetiske leder Eduard Kokoity organiserede forstærkninger – 300 frivillige politisoldater og paramilitære fra Nordossetien. Men Felgenhauers materialer tyder samtidig på, at sydosseterne på det tidspunkt følte sig svigtet af Kreml.

Andre har peget på, at så knusende som det russiske svar var, vidner det om planlægning og mobilisering, og Felgenhauer udgav 14. august en ny analyse med titlen “The Russian-Georgian war was pre-planned in Moscow”. Heri skrev

han, at den udløsende faktor var Georgiens tilnærmelse til NATO og det humanitære motiv angående Sydossetien blot et påskud.

ICG's anbefalinger

Såvel ICG som andre kredse i Vesten er imidlertid skeptiske ikke bare over for den officielle russiske version, men også over for den officielle georgiske og anbefaler en upartisk kulegravning af hændelsesforløbet. Navnlig i Tyskland nager tvivlen om Saakasjvilis version. Tyske militære OSCE-folk stationeret i Tbilisi afviser hans påstand om at russerne var begyndt at invadere gennem Roki-tunnelen før det georgiske angreb (<http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,druck-578273,00.html>).

Irakly Okruasjvili, der var forsvarsminister fra 2004 til 2006, hævder, at invasionen af Sydossetien var planlagt, men at Saakashvili begrænsede sig til erobringen af Tskhinvali i håbet om, at USA ad diplomatiske kanaler ville afskære Rusland fra at svare. Ifølge ham overså Saakasjvili den russiske militæropbygning i regionen, hvorfor man under alle omstændigheder efterlades med indtrykket af et lovlig velforberedt russisk svar.

Om ikke andet må man sige, at selv om georgiske høge som Okruasjvili og Saakashvili ifølge ICG har torpederet tillidsskabelse over for Abkhasien og Sydossetien og derfor

ligger som de har redt, har Rusland fisket i rørte vande lige siden 1992. Det var Kreml, der fandt på at give russiske pas til folk i det to udbryderrepublikker, så de kunne blive frænder, som den russiske stat skal beskytte. På det punkt gør ICG det klart, at Rusland misbruger den nye FN-norm *Responsibility to Protect*. Den kan ikke simpelthen ikke bruges på den måde, som russerne forsøger.

ICG anbefaler NATO ikke at træffe beslutninger om en MAP til Georgien og Ukraine lige nu, hvor stemningen er oppisket som følge af lynkrigen. I stedet foreslås en tænkepause, hvorunder NATO ifølge ICG passende kan overveje andre måder at sikre Georgien og Ukraine på såsom en begrænset sikkerheds garanti til Georgien, hvor NATO-forpligtelsen ikke gælder de to udbryderrepublikker, kun det resterende Georgien. Det ville vise, at Rusland ikke har frit spil i Georgien uden at give Tbilisi rygdækning til nye uoverlagte angreb mod udbryderrepublikkerne.

Som nævnt kom ICG's rapport før den russiske anerkendelse af udbryderrepublikkerne: et skridt, som selv russiske analytikere vedgår var det afgørende faux pas (*Russia Profile*, 16. september, 2008). Alligevel holder flere bidrag skrevet efter dette skridt fast i opfordringen til NATO om ikke at handle overilet med udvidelsen, eksempelvis Morton Abramowitz, der hører til ICG's eksekutivkomite (Georgia on our

Mind, www.nationalinterest.org).

ICG mener, at Rusland må holdes fast på den 6-punktsplan, der blev indgået midt i august 2008 og, at der må sikres en upartisk international overvågning af hele Georgien. I tilfælde af russisk obstruktion kan man så overveje modforholdsregler mod Rusland mht. G8 og WTO og evt. vinter-OL i 2014, som jo er berammet til at skulle finde sted i Sochi ikke langt fra konfliktzonen, dvs. tæt på Abkhasien.

ICG anser konflikten for at handle om Ruslands vrede over NATO-udvidelsen, Kosovo, missilforsvarsprojektet og dets doktrin om begrænset suverænitet parret med ny udenrigspolitisk selvtilid og aggressivitet – tendenser, som henføres til Putin som afgørende lederskikkelse. Altså en blanding af opsparede og til dels forståelige frustrationer og andre, mere irrationelle og konjunkturbestemte impulser i Kreml.

Status for Rusland – og Vesten

Summa summarum er det mest foruroligende ved hele sagen ikke så meget krigsførelsen, som var såre disproportional fra russisk side med overgreb og plyndringer mod civile i kølvandet, men snarere den efterfølgende russiske vilje til at skabe fuldbyrdede kendsgerninger begyndende med anerkendelsen af Sydossetien og Abkhasien 26. august.

Således er det ikke bare skinger retorik mellem Moskva og Washing-

ton – det er kommet til følen på tænderne mellem NATO-fartøjer og russiske krigsskibe i Sortehavet. Den 17. september indgik Rusland venskabsaftaler med Sydossetien og Abkhasien – aftaler, der åbner for militært samarbejde, måske baser – og dagen efter brød forhandlingerne mellem OSCE og Rusland om overvågningen af Sydossetien sammen.

USA er chokeret over Ruslands signal om at ville sælge Iran det meget avancerede S-300 luftforsvarssystem, som i givet fald vil sætte de israelske og mange amerikanske missiler ud af spillet. Iflg. den private amerikanske efterretningstjeneste *Stratfor* er signalet til Washington: "Støt I bare Georgiens og Ukraines NATO-medlemskab; så får I S-300 i Iran!" (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/>).

Det russiske forsvarsbudget for 2009 er blevet justeret kraftigt op som reaktion på udviklingen i Kaukasus, hvortil kommer Medvedevs løfte om ensidigt at påbegynde grænsedragningen mellem Sibirien og Nordpolen af hensyn til Ruslands andel i de formodede rige energiresourcer i Arktis (*RIA Novosti*, 17. sept. 2008). Det udfordrer en aftale med blandt andet Danmark.

Man kan imidlertid argumentere for, at disse manøvrer allesammen er forsøg på at smede, mens jernet er varmt – at den underliggende realitet er, at konjunkturerne for Ruslands storhed er ved at vende. Georgien-krigen har vitterlig ændret

det storpolitiske billede fra en lidt nedladende, men samtidig ret passiv og harmløs Ruslandspolitik til en anderledes mistroisk agtpågivenhed.

Selv om man ikke skal overdrive Ruslands sårbarhed, er det et faktum, at krigen har genskabt kapitalflugten fra landet – pr. 4. september 2008 opgjorde *Financial Times* den samlede sum siden juli til 21 mia. USD – rublen er svækket, og olieprisen er faldet fra over 147 USD pr. tønde den 11. juli 2008 til under 100 USD.

Ruslands radikalt nye anerkendelsespolitik chokerer ikke bare Vesten, men også venner som Serbien, Kina og andre lande i Eurasien, der ikke skal nyde noget af separatisme og ørkesløse konfrontationer med Vesten. Førnævnte Felgenhauer fremmaner et radikalt indskrænket handlerum for Rusland og spår en eskalering af konflikterne i hele Kaukasus-regionen inklusive partisankrige mod Rusland fra de to nye selvstændige stater. Han mener, at de to kan ende med at ødelægge Rusland, selv om det næppe vil anfægte Kreml-eliten i dens statsfinansierede boliger (*Novaia Gazeta*, 1. september 2008).

Selv om Europa er meget afhængig af gasimport fra Rusland, er efterspørgslen kulmineret og falder nu med 2 pct. årligt, hvilket sløver det russiske gasvåben, hvortil kommer, at olievåbnet nærmest er ikke-eksisterende (http://www.ecfr.eu/content/entry/russia_threats_just_

gas/). Strukturelt er Rusland meget dårligt klædt på til at kaste sig selv ud i konfrontation med Vesten: der er nedarvede problemer som højest ineffektiv militarisme, korrupsion, ensidig eksportstruktur, underinvestering i uddannelse og fordummelse af den offentlige mening fx angående Ruslands forhold til omverdenen.

På kort sigt har ledelsen befolkningen med sig, men inflation og nedgang i velfærden kan give uro.

Men som jeg har argumenteret, betyder det ikke, at vi bare kan afvente situationen og køre NATO-business as usual. Hele østpolitikken må tænkes igennem, så der sendes klare signaler om grænsen for vores engagement og sikkerhedsgarantier

således, at selv eventuelle tvetydigheder er tilsigtede og udtryk for gennemtænkt politik.

For at højne EU's handlefrihed over for Rusland er det klogt – også miljømæssigt – at sænke forbruget af fossile brændstoffer, men så længe der er dunkle punkter om forløbet af Georgien-Rusland-krigen, skal vi ikke overreagere og isolere Rusland.

I særdeleshed duer det ikke i en magtspredningstid som vores at forlange af Rusland, at det afsværges sin nyimperialisme og doktrin om begrænset suverænitæt, hvis ikke andre gør ligeså.

Mette Skak er lektor ved Institut for Statskundskab, Århus Universitet.

Moskvas høge

Claus Mathiesen

Det er en udbredt opfattelse i militære kredse i Rusland, at Vestens næsten globale tilstedeværelse er hegemonisk og skadelig, og at en reetablering af russisk indflydelse kun vil være mulig ved på langt sigt at genskabe det sovjetiske, militærstrategiske råderum

Findes der en overordnet plan bag den konfrontation med Vesten, som Rusland i tiltagende grad søger? Er der en reel risiko for genoptagelse af det våbenkapløb, som var en del af inventaret i Den Kolde Krig? Hvordan kunne vejen mod stabilisering af forholdet mellem Rusland og Vesten i givet fald se ud?

I et forsøg på at besvare ovenstående, må vi en smule tilbage i tiden, nemlig til terrorangrebet i New York den 11. september 2001.

I kølvandet på 11. september besluttede USA sig for at træde ud af den såkaldte ABM-aftale. Den havde i tredive år, siden starten af 1970'erne, betydet et forbud mod, at USA eller Sovjetunionen – siden Rusland – etablerede et missilskjold, som dækkede mere end én lokation. USA's væsentligste begrundelse for i

2002 ensidigt at træde ud af aftalen var, at man ønskede frie hænder til at kunne beskytte sig mod angreb fra ballistiske missiler affyret af såkaldte slyngelstater eller terrororganisationer, der måtte få rådighed over sådanne våben. Og snart skulle der ske et yderligere skred i nedrustningsaftalestrukturen.

Kort efter intensiveredes den amerikanske videreudvikling og faktiske etablering af komponenterne til det, der nu blev omtalt som NMD, altså National Missile Defense. Dette fik Rusland til som gensvar definitivt at erklære begrænsningerne indeholdt i START-2 aftalen for ugyldige.

START-2 blev indgået i 1993 mellem USA og Rusland og forbød ballistiske missiler med flere sprænghoveder (MIRV). Den er dog aldrig trådt i kraft, da det russiske parla-

ment nægtede at ratificere den som svar på USA's aktioner mod Irak, NATOs fortsatte optagelse af nye medlemslande og NATOs operationer mod Serbien. Således råder landene i dag over missiler med op til 10 sprænghoveder.

Rusland har dog et betydeligt antal missiler med enkelt sprænghoved, idet man for at skabe et mobilt, landbaseret system havde måttet reducere det tilhørende missils størrelse og vægt. Ved endegyldigt at 'udtræde' af aftalen, fik Rusland frie hænder til at udvikle missiler med flere sprænghoveder, det være sig nye typer eller baseret på eksisterende.

Begrundet som endnu et tiltag i protest mod USA's fortsatte realisering af missilskjoldsprojektet iværksatte Rusland i 2007 et moratorium på den såkaldte CFE-traktat. Denne traktat, hvis tilblivelse går tilbage til perioden omkring Sovjetunionens sammenbrud, omfatter ikke nukleare våben, men derimod konventionelle. Rusland har længe argumenteret forgæves for en tilpasning af traktaten til de ændrede, geopolitiske forhold.

Dertil skal føjes generel russisk utilfredshed med OSCE, i hvis regi CFE-traktaten hører, og frustration over, hvad der fra russisk side ses som oplagte skævheder i traktatens grundlæggende fastlæggelse af lofter for antallet af konventionelle hovedvåbensystemer som kampvogne, kampfly og artilleripjecer.

Frigjort for CFE-traktatens be-

grænsninger, har Rusland i løbet af 2008 kunnet styrke sin militære tilstedeværelse i Nordkaukasus, hvilket utvivlsomt har medvirket til, hvad der fra russisk side ses som en stabilisering af sikkerhedssituationen i den ellers så uroplagede region.

Et vellykket udfald af denne stabiliseringsproces, der synes at have en ganske brutal karakter, er en politisk forudsætning for, at Rusland i dag kan give sin fulde støtte til Sydossetiens og Abkhasiens selvstændighed uden umiddelbar frygt for, at den separatistiske bevægelse pludselig vender tilbage på egen side af Kaukasus. Samtidig har man også uhindret kunnet bygge styrker op, som var nødvendige for at gennemføre den militære straffeaktion mod Georgien i august 2008.

Rusland havde ikke lagt synderlig skjul på dette, tværtimod havde man ved militær øvelsesaktivitet i Nordkaukasus demonstreret, at man var klar til aktion. Der manglede blot en passende anledning.

Umiddelbart efter afslutningen af de væbnede sammenstød i den georgisk-russiske konflikt underskrev USA og Polen den 17. august en aftale angående etablering i Polen af stillinger til missiler, der skal kunne nedskyde ballistiske missiler på vej mod USA, samt muligvis også mod de europæiske lande.

Det blev i Rusland opfattet som både en reaktion på russernes aktion mod Georgien og et endegyldigt bevis på, at systemet også er ret-

tet mod Ruslands arsenal af ballistiske missiler. Det har USA ellers stædigt tilbagevist med henvisning til, at missiler affyret fra stillingerne i Polen ikke vil kunne nå at indhente et russisk ballistisk missil på vej mod USA. Missilet vil få et forspring på grund af reaktionstiden, som ikke kan indhentes. Rusland har for længst som modsvar forberedt indsættelse af SS-21/Tochka-U missiler med en rækkevidde på 100-200 km fra Kaliningrad-området mod affyringsområdet i Polen. Disse kan have såvel konventionel som nuklear sprængladning.

Det skal tilføjes, at man sikkert i Moskva har noteret sig de bilaterale sikkerhedsgarantier, som USA har givet Polen som en del af aftalen. Det er åbenbart ikke alle lande, der har fuld tillid til NATOs evne til at reagere samlet og enigt.

INF-aftalen er i fare

Rusland har ved gentagne lejligheder nævnt udtræden af INF-aftalen som en mulig reaktion på, hvad man anser for antirussisk politik, det være sig NATOs fortsatte optagelse af nye medlemmer eller etablering af missilskjold. INF-aftalen blev indgået i 1987 mellem USA's præsident Reagan og Sovjets perestrojka-præsident Gorbatjov. Den indebar totalt produktionsstop og destruktion af samtlige eksisterende landbaserede missilsystemer med en rækkevidde mellem 500 og 5.500 km. Herved

begrænsedes de nukleare arsenaler til kun at omfatte taktiske og strategiske nukleare midler.

Det var Sovjetunionen, der med sine mange landbaserede systemer måtte destruere det største antal missiler og sprænghoveder. Aftalen berørte eksempelvis ikke USA's skibsbaserede missiler af samme slags, hvorfor aftalen i mange russiske, ledende kredse opfattes som et vellykket bedrag af Sovjet fra USA's side.

I det russiske våbenarsenal findes der i dag et større antal af det såkaldte SS-26/Iskander mobile missilsystem med en rækkevidde på op til 400 km. Men dette system er baseret på et lidt ældre system kaldet SS-23/Oka, som netop til Ruslands store fortrydelse blev destrueret som en effekt af ovennævnte traktat. Dette er væsentligt, da det betyder, at det med relativt begrænsede omkostninger og på forholdsvis kort tid vil være muligt at skabe et fuldt operativt missilsystem med en rækkevidde over 500 km.

At Rusland endnu tøver med dette skridt kan skyldes flere forhold. Under alle omstændigheder vil der være betydelige udgifter forbundet med projektet, og det russiske militærs midler rækker næppe til anskaffelse af et større antal uden tilførsel af ekstra midler. Det vil kræve en politisk beslutning, som vil være upopulær blandt de politikere og oligarker, som allerede nu er bekymret for den negative økonomiske effekt, man har registreret i kølvandet på

Georgien-krisen. Endvidere kan Ruslands udtræden af INF-aftalen lige præcis være det, der får de europæiske lande til at søge sikkerhed hos USA, hvilket Rusland for ingen pris ønsker. Jo mere splittet USA og Europa er – og jo mere splittet de europæiske lande er indbyrdes – jo bedre er Ruslands muligheder for at gennemføre sin politik. Det har man forstået i Moskva.

Hvis Rusland udtræder af INF-aftalen er vejen til gengæld åben for et nyt våbenkapløb, i hvert fald hvad angår traktatmæssige begrænsninger. Af de oprindelige aftaler vedrørende nukleare våben vil der kun restere SALT-2, der begrænser antallet af sprænghoveder på hver side til 6.000, samt den i 2003 ikrafttrådte SORT-aftale, som kun tillader, at ca. 2.000 sprænghoveder er affyringsklar på hver side. Sidstnævnte aftale vurderes dog at være af begrænset værdi, blandt andet fordi den ikke omfatter et kontrolregime. Den udløber i øvrigt i 2012.

For forståelsen skyld skal siges, at 2.000 sprænghoveder løst anslået har en sprængkraft svarende til 100-150.000 gange den bombe, der ramte Hiroshima 6. august 1945. På den konventionelle side vil der kun være de såkaldte Wien-dokument-besøg tilbage, samt Open Skies-traktaten, som er af begrænset værdi som gensidige inspektionsredskaber.

Hvorvidt der så på russisk side vil være midler til rådighed til at deltage i dette kapløb er en anden sag.

Der er lanceret et ganske ambitiøst materielanskaffelsesprogram for de væbnede styrker i perioden 2006-2015 med et beløb svarende til ca. 100 mia. danske kroner til indkøb og opgradering hvert år de 10 næste år. Det er næppe tilstrækkeligt til modernisering og oprustning i stor stil, men Rusland har tidligere demonstreret vilje og evne til at kanalisere omfattende ressourcer ind i prioriterede områder når det gælder, for eksempel i det sovjetiske rumprogram i sin tid.

Øget pres på Sortehavsregionen

Som et led i forværringen af relationerne mellem Rusland og Vesten er det i forvejen politisk skrøbelige NATO-Rusland-samarbejde næsten sat tilbage til nul. Det skete på russisk initiativ, måske for at komme NATO i forkøbet. Rusland har endvidere som det noget nær eneste land i verden anerkendt Abkhasien og Sydossetiens selvstændighed og samtidig tilbudt at placere militære styrker i disse områder som sikkerhedsgaranti.

Et modsvar fra vestlig side kunne blive at optage Georgien – eller de facto Restgeorgien – som medlem af alliancen inden for de næste 3-6 år. Det russiske pres på Ukraine vil i mellemtiden blive øget væsentligt, men dog ikke nødvendigvis med brug af andre militære midler end den blotte tilstedeværelse af Sortehavsflåden på Krim, som er den del

af Ukraine, som man fra russisk side finder mest urimeligt at have mistet. I Ukraine er det dog muligt primært at udnytte politiske midler til at destabilisere landet og hindre dets vej mod et NATO-medlemskab.

Således er der i starten af september udbrudt endnu en i en tilsyneladende endeløs række af politiske kriser i Ukraine. Anledningen har denne gang blandt andet været Georgien-konflikten, hvor de pro-russiske partier har ønsket en parlamentsresolution om anerkendelse af Abkhasien og Sydossetiens selvstændighed. Det ligger langt fra den provestlige præsidient Jusjtjenkos linje. Et sådant synspunkt er helt uantageligt, henset til de ved gentagne lejligheder fremsatte trusler om løsrivelse ikke bare af Krim, men af hele eller dele af Østukraine.

Også det moldoviske Transnistrien er sårbart, selv om Rusland ligesom på Krim heller ikke her umiddelbart har mulighed for at anvende militære midler på samme måde som i Georgien. Ingen af områderne grænser op til Rusland, hvilket umiddelbart vanskeliggør indsættelse af militære midler i større omfang. Men både på Krim og i Transnistrien har mange fået udleveret russisk indenrigs-pas, hvilket i lighed med, hvad der skete i Abkhasien og Sydossetien, kan blive et argument for nødvendigheden af at 'måtte beskytte russiske statsborgere'.

Således kan Ukraines ønske om optagelse i NATO lige som for Geor-

giens vedkommende i værste fald ende med optagelsen af et 'Rest-ukraine', hvis faktiske størrelse det på nuværende tidspunkt kan være svært at spå om. At det kunne tænkes at gå sådan skal ses i lyset af gentagne russiske udsagn om, at ved Ukraine og Georgien går grænsen for, hvad man vil finde sig i. Deres indtræden i NATO vil man modsætte sig med alle midler.

Missilskjoldsproblematikken og NATOs fortsatte insistensen på at optage nye medlemmer vil være væsentlige argumenter for at udråbe USA og NATO til fjender i den nye russiske militærdoktrin med rette eller urette. Sådanne formuleringer foreligger allerede i kendte forslag og udkast, som har været drøftet i russisk presse. Det seneste eksempel herpå er et papir benævnt 'Ruslands væbnede styrkers profil frem til 2030', som det russiske forsvarsministerium ifølge russisk presse har ladet sive til forskellige sider, måske blandt andet i et ønske om at se, hvilke reaktioner en så håndfast formulering vil fremkalde.

Optrapning i Østersøregionen

På sin vis er en sådan optrapning allerede igangsat med den militære udvikling i Kaliningradområdet. Situationen vil dog kunne udvikle sig drastisk, hvis Sverige og Finland søger optagelse i NATO. Et sådant skridt har flere gange været på tale og skal blandt andet ses i lyset af, at

Sverige de sidste ti år har skåret væsentligt ned på sine militære styrker. Sverige vil derfor næppe kunne forsvare sin neutralitet som hidtil. Et fælles svensk-finsk fodslag på dette punkt har også været omtalt. En sådan forøgelse af NATOs tilstedeværelse i Østersøregionen helt op til Ruslands grænser i nord, vil ud over en forventelig optrapning af de konventionelle styrker i området kunne få Rusland til at føle sig tvunget til at opstille kort- og mellemdistancemissiler i Leningrad Militærdistrikt, herunder langs grænsen til de baltiske stater, samt eventuelt i Hviderusland.

Et strategisk behov for adgang til Østersøen kunne således udløse et forstærket politisk og militært pres på de tre baltiske stater, hvis uafhængighed fortsat ikke til fulde er accepteret af dele af den russiske politiske og militære elite.

Såvel Letland som Estland, i lidt mindre grad Litauen, er til stadighed udsat for grove angreb af russiske politikere. I mange russeres optik er de baltiske staters selvstændighed en lige så stor fejl som Krims tilhørsforhold til Ukraine.

Høgenes formål

Spørgsmålet er så, hvad høgenes formål kan være med at søge konfrontation med Vesten. Hvad er de overordnede mål, man har sat sig på mellemlangt og langt sigt i nogle russiske kredse?

På mellemlangt sigt kunne nogle i Rusland tænkes at ville fortrænge USA og dets allierede i koalitioner og NATO væk fra den næsten globale tilstedeværelse, som er blevet muliggjort gennem USA's position. Den opfattes i Rusland som hegemonisk og skadelig. Rusland har inden for det seneste års tid forsøgt at manifestere sig sømilitært med øvelsessejlad med Ruslands eneste hangarskib 'Admiral Kuznetsov' i Atlanterhavet og med forøget aktivitet med strategiske bombefly, også i Østersøområdet. Britiske, norske og danske jagere har måttet på vingerne oftere end det har været tilfældet de seneste tiår for at hævde lufrumets ukrænkelighed og national suveræniteten.

Ingen af disse aktiviteter har i sig selv været af skelsættende karakter, men mere udtryk for en tendens, nemlig at Rusland vil tilbage i en position som international spiller med en militær magtbase, der fremtvinger respekt. Intentionen er tilsyneladende at presse os til at koncentrere os mere om den hjemlige sikkerhed. Herved vil mængden af ressourcer til at løse opgaver i områder, hvor Rusland ikke mener vi har noget at gøre, samtidig blive reduceret. Denne problemstilling afspejles allerede en smule i diskussionen om anskaffelse af nye kampfly til det danske flyvevåben.

I forlængelse heraf synes det endvidere klart, at der eksisterer tilhængerne i Rusland af, at en reetablering

af russisk indflydelse kun vil være mulig gennem på langt sigt at genskabe det sovjetiske, militærstrategiske råderum. Denne sikkerhed byggede på, at man havde militære midler placeret i periferien af det territorium, som Sovjetunionen omfattede, samt i ikke ubetydeligt omfang i de såkaldte satellitstater. Denne strategi forudsatte og sikrede på én gang fuld politisk kontrol med dette enorme territorium i Europa, Kaukasus og Centralasien.

Det skal tilføjes, at en væsentlig drivkraft bag indsættelse af såkaldte 'fredsskabende styrker' i det post-sovjetiske rum i øvrigt ganske utilsløret har været at sikre fortsat russisk indflydelse og kontrol. Det gælder såvel i Tadsjikistan som i Transnistrien, Abkhasien og Sydossetien, også selv om de derværende russiske styrker i perioder nærmest har været overladt til at klare sig selv. De skulle bare være til stede. Hvad vi har set og ser ske i Georgien kan altså meget vel være et udtryk for denne strategisk drevne 'magtpolitik' omsat i praksis. Måske lurer man i Moskva blot på, at for eksempel Aserbajdsjan skal genoptage krigen med Armenien. Ved at komme Armenien til hjælp, kan man sætte Aserbajdsjan på plads, og om muligt fremprovokere et regimeskifte i såvel Georgien som Aserbajdsjan. Herved vil den strategiske kontrol med Transkaukasus være genvundet.

Meget peger på, at støtterne, måske ligefrem ophavsmændene, til en

sådan 'neosovjetisk' strategi findes i den aktive og pensionerede militære elite. I 15-20 år har fem forsvarsmindre forsøgt at reformere Ruslands væbnede styrker uden større resultater. Dette skyldes ikke alene mangel på midler og udbredt forbeholdenhed over for reformer fra generalernes side, men også mangel på forandring i konceptuel henseende. Der er følgelig heller ikke sket større ændringer i russisk strategisk tankegang siden sovjettiden.

De ovenfor beskrevne scenarier skal naturligvis tages med alle forbehold og behøver ikke at blive til virkelighed. Hvis Vesten formår at agere samlet og klogt, samtidig med at omkostningerne ved en sådan aggressiv politik i Rusland viser sig for høje for de politikere, som samtidig er Ruslands økonomiske elite, kan det gå helt anderledes. Eller måske vil nogle i Rusland indse, at en sådan adfærd i den sidste ende slet ikke er til gavn for landet, hvis reelle fjender og problemer skal søges andre steder.

Men først og fremmest har Rusland demonstreret en hidtil uset vilje og evne til at satse højt, når lejligheden byder sig. Rusland har leveret en udfordring i mere end en forstand. Det bliver vi i Vesten nødt til at forholde os til.

Claus Mathiesen er lektor ved Forsvarsakademiet, og tidligere dansk forsvarsattaché for Ukraine i perioden 1999-2007.

Den kaukasiske lakmusprøve: Konklusioner og konsekvenser

Efterspillet efter den russisk-georgiske krig den 7. til 12. august 2008 fortsætter i skrivende stund, og dets nuancer ændres fra dag til dag. Nogle tentative konklusioner træder dog frem.

Overordnede konklusioner

Et lokalt krigsforløb ændrer de globale strategiske spilleregler

Georgiens uløste konflikter bunders ganske vist i regionale og historiske

problemer; men krigen illustrerer samtidig, at en enkelt begivenhed i Kaukasien kan udløse kræfter, som meget hurtigt forværrer den sikkerhedspolitiske situation i Europa, inklusive Østersøregionen.

Europas sikkerhedspolitiske situation forværres på grund af Ruslands optræden

Det er ikke konflikten i sig selv som har udløst forværringen; men at Rusland har valgt at sænke sin tærskel for voldsanvendelse og valgt at

Det svenske Totalförsvarets Forskningsinstitut FOI har meget hurtigt udarbejdet en temmelig omfattende rapport om den russisk-georgiske krigs konsekvenser, og hvad man kan lære af forløbet. Titlen er "Den kaukasiske lakmusprøve". FOI har haft en stor gruppe analytikere på opgaven, både civile forskere og officerer: Robert L. Larsson (red.), Alexander Atarodi, Eva Hagström Frisell, Jakob Hedenskog, Jerker Hellström, Jan Knoph, Vilhelm Konnander, Jan Leijonhielm, David Lindahl, Fredrik Lindvall, Johannes Malminen, Ingmar Oldberg, Fredrik Westerlund og Mike Winnerstig. Rapporten udkom i september. Den omfatter 155 sider, hvoraf 10 sider med kort og bilag og 22 sider med i alt 326 noter og henvisninger.

Da det kan være af interesse at se, hvordan forløbet vurderes af kyndige folk i vort (endnu) ikke-allierede naboland, bringer vi her rapportens konklusioner, oversat fra rapportens side 9-12. Rapporten kan hentes gratis som PDF-fil på www.foi.se, hvor man under Publikationer søger efter FOIR—2563—SE

ændre spillereglerne for internationalt samkvem. Selv hvis Georgien indledte krigshandlingerne mod Sydossetien, er det således et underordnet problem for omverdenen.

Rusland udfordrer verden – verdenssamfundets mekanismer lammes

Den russiske holdning udfordrer direkte den eksisterende verdensorden og indleder dermed en ny fase i russisk udenrigspolitik. Dette vil føre til omfattende policyændringer og tiltag hos flere aktører. De mekanismer og internationale fora, som skulle håndtere sikkerhedspolitiske spørgsmål er blokeret efter Georgienkrigen. Der er faldet et skarpt lys på verdenssamfundets muligheder for at håndtere problemer og udfordringer, og de svar som er fremtvunget af Ruslands vejvalg påvirker den nye verdensordens karakter og funktionsmåde.

Øvrige konklusioner og konsekvenser

Krigen er en lakmusprøve på, hvilken vej Rusland går

Krigen viser, at Rusland har valgt sin vej og givet sig selv nye regler for international handling, inklusive retten til med væbnet magt at ændre statsgrænser i Europa, som Moskva tidligere har anerkendt. Dette bryder ikke med nogen trend, men ligger i forlængelse af den politik, som landet har ført i flere år. Trusler om magtanvendelse, politiske markerin-

ger med militære midler og støtte til løsrivelse er forekommet tidligere. Derimod er krigen et tydeligt brud på en trend, idet Rusland har overtrådt et antal regler, som verdenssamfundet i fællesskab har bekendt sig til. Krigen er endvidere et brud for så vidt som Vesten nu omvurderer sit syn på de politiske rammer for russisk optræden.

For Rusland er en række incidenter endvidere lakmusprøver på, hvordan omverdenen reagerer på anvendelsen af forskellige udenrigspolitiske instrumenter. Ved at bruge energivåbnet mod SNG-stater, føre cyberkrig mod Estland, sende flere bombeangreb mod Georgien i 2007 og invadere det i 2008 har Rusland afprøvet et antal tvangsmidler, heriblandt senest militær vold. Omverdenens reaktioner har vist, hvad Rusland kan tillade sig uden at møde andet end verbal modstand.

Erfaringen med hvad der venter Rusland, når det anvender tvangsmidler, vil næppe lægge nogen dæmper på dets fremtidige optræden.

I et russisk perspektiv er konklusionen på krigen at omverdenen dels ikke kan eller vil påtvinge Rusland en hæmmende høj omkostning ved dets optræden, dels ikke er villig til at ofre ret meget for at påvirke Rusland. At EU fordømmer den russiske optræden en halv måned efter krigens afslutning, påvirker sandsynligvis ikke de russiske omkostningskalkyler i fremtiden.

Ruslands oplevelse af succes kan blive ris til egen ryg

I et militært perspektiv var den russiske indsats kun delvis vellykket. Det faktum at man efter nogle dage be-sejrede de talmæssigt underlegne georgiske styrker og fremtvang en fred på egne vilkår, får ikke desto mindre russerne til at konkludere, at indsatsen gik godt. Det indebærer, at den russiske opfattelse af be-givenhederne er forbundet med en følelse af succes, hvilket støtter en fortsat selvsikker optræden, ikke mindst når det gælder den fremtidi-ge optræden over for stater i Rus-lands nærområde.

Det faktum at den reelle internati-onale støtte til Georgiens forsvar, mens krigen stod på, var meget be-grænset, antages også at have med-ført, at russerne har konkluderet, at hverken NATO eller EU kunne eller ville handle for at forhindre det, som skete. Det efterfølgende diplo-matiske spil betragtes i Moskva ikke som et alvorligt modtræk fra Vesten. Diplomatiske udspil mener man at kunne leve med. Det er kun konkret handling man respekterer og ind-retter sig efter.

Oplevelsen af succes og oplevel-sen af en trussel fra Vesten fører for-modentlig til, at Rusland yderligere øger sin satsning på forsvar og sik-kerhed. Rusland er dermed på vej ind i en sovjetisk fælde, hvor fokuse-ringen på sikkerhed mere og mere glider i retning af en militarisering af samfundet. Underliggende russi-

ske problemer med en faldende ru-bel og på sigt en ustabil økonomi med tænkelig social uro til følge be-tyder, at den selvskabte isolationisti-ske holdning kan blive modproduk-tiv.

Rusland er ikke så stærkt som dets regime tilsyneladende tror. Fak-tisk svaghed i kombination med overdreven selvsikkerhed kan resul-tere i en uforudsigelig politik. Det, der i et vestligt perspektiv virker irra-tionelt og modproduktivt, er imid-ler tid ingen hindring for fortsat op-træden i samme retning. Fremtidig russisk politik over for Ukraine og Moldova er indikatorer på, hvor langt Rusland vil gå ad den vej, det er slået ind på.

NATO står ved en skillevej, og USA ændrer sit syn på Rusland

Begivenhederne har stillet flere af NATOs kernespørgsmål på spidsen. Blandt de mere vigtige er, hvad et NATO-medlemskab indebærer, og hvad alliancens gensidige forsvars-forpligtelse betyder. Ikke mindst ved NATOs snarlige 60-årsjubilæum i 2009 må man regne med, at allian-cens stilling til strategiske spørgsmål kommer på dagsordenen.

NATOs vejvalg vil til en begyndel-se blive afprøvet på topmødet i de-cember 2008, hvor tidspunktet for at give en MAP (Membership Action Plan) til Georgien og Ukraine står på dagsordenen. En anden prøve er, hvordan NATO vil stille sig til flere medlemmers krav om, at sikkerheds-

garantierne får mere konkrete former. Der kan sandsynligvis blive tale om øgede investeringer i militær infrastruktur og øget militær aktivitet i alliancens østlige medlemslande

NATO må forholde sig til et skeptisk og måske konfrontatorisk Rusland. Et konsolideret og stærkt NATO har sikkert mulighed for at bevare og uddybe relationerne til Rusland. Et udestående spørgsmål er hvilket konkret svar Rusland giver på en eventuel ny udvidelse af NATO. Der er en risiko for, at alliancen og Rusland kommer på konfrontationskurs.

Forhåbninger knyttet til 'den nye verdensorden' har i to årtier præget USA's syn på Europa og Rusland. Under Georgienkrisen ændrede Washington politik og erklærede, at Rusland ikke længere er en pålidelig partner. Hvilke konsekvenser dette får for samarbejde med Rusland over for Kina eller Iran, vil fremtiden vise. Fra og med 2009 vil amerikanske soldater for første gang blive permanent stationeret i et tidligere Warszawapagtland.

Konflikten uddyber problemer og kløfter i og uden for Europa

Selv om Rusland folkeretsligt har betalt en lav pris for sin indgriben, indebærer den en direkte konflikt med politiske og til dels også normative opfattelser i Europa. Ruslands beredvillighed til magtudøvelse og brud på suverænitetsprincippet lig-

ger ikke på linje med opfattelsen i andre europæiske stater.

Kløften mellem Rusland og Europa illustreres endvidere af, at den europæiske politik med integration og tillidsskabelse ikke har kunnet påvirke Rusland i europæisk retning. Rusland ser ikke europæisering som en vej fremad, eftersom Rusland har andre forestillinger end Europa om endemålet for samarbejdet.

Dermed udfordres EU's rolle som udenrigspolitisk aktør. Skillelinjerne mellem Europas stater, som har forskellige erfaringer med og forskellige grader af energiahængighed af Rusland, er den største udfordring for en fælles Ruslandspolitik i EU. Det komplicerer dialogen og mindsker muligheden for at påvirke Rusland. Men samtidig medfører Europas mæglerrolle i konflikten og uklarhederne i sekspunktaftalen et øget ansvar for den fortsatte løsning af konflikten.

Europas sikkerhedsarkitektur er i høj grad blevet bygget på et antal aftaler og rustningskontrolregimer. Disse smuldrer nu hurtigere end ventet på grund af krigen og dens eftervirkninger. På den baggrund kan Europa ikke længere stole på, at disse aftaler kan udgøre faste hjørnesten i sikkerhedspolitikken.

Oversat fra svensk af Klaus Carsten Pedersen

Ukraine mellem Rusland og Nato

Jurij Jekhanurov

Med udgangspunkt i Ruslands håndtering af problemerne i Kaukasus og FN's manglende indflydelse må man konkludere, at Ukraine kun kan opnå sikkerhed gennem medlemskab af EU og NATO

De seneste begivenheder i Kaukasus har vist, at forsøg på at løse fastfrosne konflikter med brug af militære midler har en negativ indvirkning på sikkerhedssituationen ikke alene i regionen selv, men i hele det europæiske rum.

Den Kolde Krigs endeligt og Sovjetunionens sammenbrud er den største historiske begivenhed i de sidste 25 år af det 20. århundrede. Nye, uafhængige stater stod over for den opgave selv at skulle fastlægge deres udenrigs- og sikkerhedspolitik med forståelse for det historiske ansvar over for eget folk. Det gjaldt om at nå frem til den mest effektive sikring af egen, national sikkerhed og forsvar af nationale interesser, og denne proces fortsætter.

Nogle stater har allerede løst den-

ne opgave og kan føle sig tilstrækkelig sikre og beskyttede i de kollektive sikkerhedssystemer, andre stater er enten i færd med at opbygge deres eget sikkerhedssystem baseret på egne kapaciteter eller har endnu ikke truffet et valg mellem disse optioner.

I historisk og geopolitisk henseende befinder Ukraine sig mellem to forskellige civilisationer, den europæiske og den euroasiatiske. Den britiske geopolitiker John Mackinder har beskrevet Ukraine som værende et 'Heartland', der befinder sig i Europas centrum og har en afgørende geografisk placering i forhold til at opnå stabilitet på dette kontinent.

Trods en kompliceret og dramatisk historie har det ukrainske folk ikke mistet sin europæiske identitet,

og det har truffet et civilisatorisk valg til fordel for en europæisk og dermed demokratisk model for landets udvikling. Integration i de europæiske og euroatlantiske strukturer har været og er fortsat en prioriteret retning i vores politik fra 2003, hvor denne kurs først blev lagt fast ved en beslutning af Det Nationale Sikkerheds- og Forsvarsråd i Ukraine, og senere i "Lov om Ukraines nationale sikkerhed", Militærdoktrinen og Ukraines Nationale Sikkerhedskoncept.

Partner med Rusland . . .

Den Russiske Føderation er vores store nabo og strategiske partner. Vi har fælles historie, religion, kultur og traditioner, samt omfattende økonomiske relationer og er altså afhængige af hinanden. Ruslands vigtigste, økonomiske forbindelser til Europa går netop gennem Ukraine. 80 pct. af den gas, som Rusland eksporterer til Europa sendes gennem Ukraine. De ukrainske havne benyttes intensivt af russiske firmaer, og samtidig er ukrainske og russiske virksomheder, ikke mindst producenter af militært materiel, bundet sammen af tætte produktionsmæssige relationer. Fx foretager vi prøveaffyringer af vores luftværnssystemer på russiske øvelsesområder, og vi samarbejder om fremstilling af blandt andet det militære transportfly Antonov-70.

Vi har indgået aftaler om Rus-

lands Sortehavsflådes passage af Ukraines statsgrænse, samt tilstedeværelse af dens enheder på ukrainsk område. Kravene heri svarer til gældende aftaler om Den Russiske Føderations Sortehavsflådes midlertidige baserettigheder på Ukraines territorium. Hidtil har den russiske Sortehavsflåde opfyldt disse krav. Alt dette er vores fælles, geopolitiske gods, som vi skal beskytte og styrke. Derfor vil jeg gerne gentage, at Rusland er og vedbliver med at være vores strategiske partner.

. . . med ansigtet vendt mod vest

Samtidig er den euroatlantiske retning Ukraines valg i civilisatorisk henseende og den strategiske kurs for landets udvikling: Da Ukraine i begyndelsen af 1992 blev medlem af North-Atlantic Partnership Council (NAPC), indledte man en militær og politisk dialog med NATO. I 1994 sluttede Ukraine sig til rammeaftalen om Partnership for Peace (PfP). På NATO-topmødet i Madrid i juli 1997 underskrev den ukrainske præsident 'Charter on a Distinctive Partnership' mellem NATO og Ukraine, hvori man nedfældede parternes politiske forpligtelse på højeste niveau til at udvikle et 'særligt og effektivt' partnerskab, som skal bidrage til at skabe stabilitet i denne region. Denne aftale danner grundlaget for konsultationer mellem NATO og Ukraine i en euroatlantisk sikkerhedssammenhæng.

I dag er ukrainsk økonomi ude af den krise, som indtraf i forbindelse med Sovjetunionens opløsning. I 2007 voksede landets BNP med 7,6%. Omfanget af direkte udenlandske investeringer steg med 36,5% og udgør nu 29,5 mia. USD.

Alle disse resultater skal beskyttes. Derfor er den unge, ukrainske stat meget opmærksom på spørgsmålet om den nationale sikkerhed, og vi undlader at indgå aftaler, som ville bringe os tilbage til de relationer, der eksisterede i fortidens Sovjetunion. Derfor er Ukraine kun deltager i CIS/SNG (Sammenslutningen af Uafhængige Stater) og ikke medlem, og Ukraine er heller ikke medlem af CSTO/ODKB (Den Kollektive Sikkerhedsaftaleorganisation).

Udfordringer og trusler

Vi har meget omhyggeligt vurderet risici og trusler mod vor nationale sikkerhed. Disse er beskrevet næsten tilsvarende hos vore naboer. Før august 2008 har vi især set følgende udfordringer og trusler inden for sikkerhed og forsvar:

- andre staters forsøg på indblanding i interne ukrainske anliggender;
- militær/politisk ustabilitet og regionale og lokale krige/konflikter nær Ukraines grænser;
- spredning af masseødelæggelsesvåben og disses fremføringsmidler;
- organiseret kriminalitet og terrorisme;
- illegal migration.

Herudover har ledende russiske politikeres retorik, som konstant skærpes i relation til Krim og Sevastopol, dens utilsørede, anti-ukrainske karakter i kombination med et økonomisk og politisk pres på Ukraine, givet grund til at overveje om at udvide denne liste over potentielle trusler.

Begivenhederne, som har fundet sted og fortsat udspiller sig i Kaukasus, har stillet Ukraine over for nye udfordringer og trusler.

For det første: En trussel om hårdt, politisk pres og om militær indblanding, en trussel om støtte udefra til radikalisme og separatisme og i den sidste ende en trussel om brud på Ukraines territoriale integritet.

For det andet: En reel fare for, at Ukraine inddrages i en mellemnational konflikt på grund af manglende lovmæssigt aftalegrundlag angående brugen af den på ukrainsk område baserede russiske Sortehavsflåde i væbnede konflikter. I denne sammenhæng kan jeg oplyse, at der på bilateralt niveau er principiel enighed om at indgå en sådan aftale. Men den russiske part har hidtil ikke godkendt det ukrainske forslag og ej heller fremsendt sit eget.

For det tredje: Risikoen ved at Ruslands militære og politiske ledelse har vist sig parat til at blande sig i nabolandenes interne anliggender og gribe til anvendelsen af militære magtmidler under påberåbelse af 'at komme egne borgere til hjælp'.

Ukraine hører til de lande, der

værdsætter tilbageholdenhed og ikke går ind for at reagere overdrevent følelsesladet på provokationer. Det må med beklagelse konstateres, at den væbnede konflikt på Georgiens territorium og Den Russiske Føderations inadækvate optræden i selve kampfasen, har ført til en uundgåelig skærpelse af forholdet mellem Ukraine og Rusland.

I dag er realiteten bag truslen mod Ukraines territoriale integritet og suverænitet tydeligere end nogenside. Den hidtidige vurdering har været, at der ikke eksisterer en sådan trussel på mellemlangt sigt; men den svarer ikke længere til virkeligheden. En analyse af situationen, som den tegner sig efter konflikten, gør det muligt at drage nogle foreløbige konklusioner angående hele det europæiske rums sikkerhed.

For det første: Krænkelsen af Georgiens territoriale integritet gennem anvendelse af væbnede styrker og landets de facto tab af en del af dets territorium har affødt en ny, negativ præcedens for løsning af såkaldte fastfrosne konflikter. Helsinki-principperne fra 1975 er blevet brudt af en stat, som er permanent medlem af FN's Sikkerhedsråd. Samtidig har FN demonstreret sin manglende evne til at finde en løsning på den væbnede konflikt.

For det andet: De førende, europæiske landes energimæssige afhængighed af Rusland har begrænset deres muligheder for at reagere ad-

ækvat på den russiske ledelses handlinger og for at have effektiv indflydelse på situationen.

For det tredje: Den Russiske Føderations Sortehavsflådes basering og manglen på koordinerede planer for dens tilbagetrækning inden maj 2017 er en trussel mod Ukraines nationale interesser.

Med udgangspunkt i ovenstående må man drage den logiske konklusion, at garanti for Ukraines sikkerhed kun kan opnås gennem medlemskab af EU og NATO.

På vej mod NATO

Foreløbig er Ukraine dog ikke medlem af noget kollektivt sikkerhedssystem og må derfor selv sørge for sin militære sikkerhed. Men samarbejdet med NATO gør det muligt at forbedre vores evne til at løse forsvarsmæssige opgaver. Det er i øvrigt primært koncentreret på områder, som skal bidrage til at opfylde kriterierne for medlemskab af NATO.

I rammerne af den såkaldte Planning and Review Proces (PARP) arbejdes der frem mod forøget interoperabilitet af enheder på taktisk niveau og af elementer i den militære føringsstruktur med NATO-medlemslandenes tilsvarende komponenter. I de væbnede styrker er nitten ukrainske enheder udpeget til at indgå i Planning and Review Processen. Den indhøstede erfaring gør, at vi kan deltage i NATO-ledede operationer. Det totale antal militærperso-

ner, som deltager i operationer og missioner i udlandet udgør ca. 600.

Vi er i gang med at optimere de væbnede styrkers militære kommandosystem. Vi har oprettet en såkaldt Joint Operational Command, som allerede nu leder de enheder, der løser opgaver uden for landets grænser. Eksisterende våbensystemer og materiel moderniseres og opgraderes, og der anskaffes nye typer militært materiel og udstyr.

Trods vore finansielle problemer arbejder vi frem mod at overgå til udelukkende professionel bemanding af de væbnede styrker, samtidig med at vi vil indføre en form for tjeneste i en militær reserve. Indtil nu har vi uddannet ca. 2000 reservister til mobilisering. Dette står i skarp kontrast til 1990'erne, hvor der i Ukraine var en million af disse reservister.

Vi arbejder på at styrke den civile, demokratiske kontrol med landets væbnede styrkers aktiviteter. Forsvarsministeriet har tilknyttet et såkaldt Borgerråd, i hvilket der sidder repræsentanter for mere end 90 forskellige civile organisationer og massemedier. Forsvarsministeriet udgiver hvert år en oversigt med titlen "Hvidbog om Ukraines forsvarspolitik". Den findes også på engelsk og er tilgængelig via internettet.

(http://www.mil.gov.ua/files/white_book/white_book_en2007.pdf).

I særlig grad skal det understreges, at Ukraine ikke blot er forbruger, men også leverandør af sikker-

hed i regionen og i verden.

- Vi deltager i samtlige NATO-operationer uden undtagelse, og vi er ved at forøge antallet af udsendte til ISAF i Afghanistan.

- Ukraines væbnede styrker er parat til at samarbejde med NATO om at øge deres bidrag til NATOs kapaciteter. Ukraine indgår i det fælles britisk-franske helikopterinitiativ. Vi er rede til at stille vore reparationsvirksomheder for fly og helikoptere til rådighed for partnerlandene. Det ukrainske flyvevåben er klar til at levere ydelser inden for strategisk lufttransport af gods og personel. Der foregår allerede forhandlinger om aftaler om lufttransportstøtte til de enkelte medlemslande i NATO med indsættelse af flyvevåbnets transportflystyrke.

- Ifølge alliancens beslutning indgik Ukraine i juli 2008 i NATO Response Force, hvilket giver Ukraine mulighed for at øge sit bidrag til det euroatlantiske, kollektive sikkerhedssystem. Deltagelsen i NATO Response Force er et udtryk for tillid til Ukraines væbnede styrker fra alliancens side, og for Ukraines vilje til at påtage sig en forpligtelse.

Jeg kan ikke undlade at komme ind på spørgsmålet om Ukraines ønske om en Membership Action Plan (MAP). Ukraines tilnærmelse til NATO er ikke vendt mod Den Russiske Føderation eller noget tredjeland i det hele taget. Som alle andre medlemslande i NATO ønsker Ukraine at udvikle gode, gensidigt udbyt-

terige naborelationer med Rusland. Vi foreslår Rusland en åben dialog. Et ukrainsk medlemskab af alliancen vil kun befordre udviklingen af de bilaterale relationer med Rusland og tjene til at styrke den europæiske sikkerhed. Andre eksempler herpå er Tyskland, Bulgarien og Danmark selv.

Endnu flere forberedelser

Beslutningerne på topmødet i Bukarest, hvor Ukraine fik et klart signal vedrørende muligheden for at opnå medlemskab af NATO, har sat yderligere fart i vores bestræbelser på at reformere de væbnede styrker. Der er følgende prioriteter i udførelsen af denne opgave:

- Øge effektiviteten i den militære ledelses- og føringsstruktur og i den taktiske uddannelse, nå et højt beredskab for enheder i landets Joint Rapid Reaction Force til at løse opgaver i overensstemmelse med dennes formål, samt sikre, at luftværnsenheder i beredskab omkring særlig vigtige objekter fungerer optimalt.
- Sikre en effektiv bemanning af de væbnede styrker på kontraktbasis, samt indføre tjeneste i en såkaldt militær reserve.
- Holde militært materiel og udstyr i kampduelig stand, samt løbende at forny dette og udvikle innovative teknologier.
- Fritage de væbnede styrkers enheder for opgaver, der ikke er i overensstemmelse med deres funktion,

såsom vedligeholdelse af overflødig materiel og udstyr, uskadeliggørelse og genanvendelse af overskydende ammunition, som ikke længere kan anvendes eller opbevares, komponenter til missilbrændstof og militære ejendom, samt bevogtning af forladte kaserneområder.

- Sikre, at man kan yde det militære personel og deres familiemedlemmer lovbestemte sociale garantier.

I dag arbejder vi på at løse disse opgaver og takker de NATO-medlemslande, som støtter os i denne proces.

Ukraine vil gøre alt for, at den første evaluering af landets fremskridt, som alliancens medlemslandes udenrigsministre skal foretage i december i år, også bliver den sidste, således at Ukraine bliver inviteret til at indlede en MAP (Membership Action Plan) inden udgangen af 2008. Ukraine er et ungt, europæisk demokrati, som allerede yder et betydeligt bidrag til sikkerheden i det euroatlantiske rum. Dets fremtidige fuldgyltige medlemskab af alliancen vil kun styrke NATO og medvirke til øget sikkerhed i regionen.

Artiklen er en lettere bearbejdet udgave af en tale, som den ukrainske forsvarsminister Jurij Jekhanurov holdt i Det Udenrigspolitiske Selskab den 11.09.2008 i København.

Oversat fra ukrainsk af Claus Mathiesen, Institut for Sprog, Forsvarsakademiet.

Magtesløshedens politik

Mads Quortrup

Irlands nej til Lissabontraktaten har rejst mange problemer og udfordringer for EU's stats- og regeringsledere, men krigen i Georgien og forholdet til Rusland har vist, at Fællesskabet har brug for andet og mere end blot institutionelle reformer. En vedtagelse af Lissabontraktaten er næppe nok

Det har været nogle bevægende måneder for EU – i det store som i det små.

Unionen blev kastet ud i en næsten eksistentiel krise, da 53 procent af de irske vælgere sagde *nil* (som nej hedder på gælisk) til Lissabontraktaten.

Men det var ikke det eneste område, der viste skrøbeligheden af unionen.

Flere afgørelser fra EU-domstolen – blandt andet om dansk udlændingepolitik – viste, at nationalpolitik ikke lader sig samordne med nationale politiske præferencer. Og så var der endelig uenigheden om forholdet til Rusland.

De forskellige sager bliver sjældent set som del af en helhed, men de peger alle på de underliggende

problemer som stats- og regeringschefer står overfor – og som de får svært ved at løse ad institutionel vej.

“Kongressen danser, men den bevæger sig ikke.” Sådan sagde Fürst Metternich, den østrigske diplomat om Wienerkongressen, hvor Europas stormagter og småstater forsøgte at finde en løsning på kontinentets rivaliserende stormagtsambitioner dengang efter Napoleonskrigene.

Der var mindre morskab i Bruxelles i september 2008 end i Wien i årene 1814-1815. Men problemstillingen var den samme, da EU's førstestemænd mødtes til et ekstraordinært topmøde og prøvede at finde en ordening på den sikkerhedspolitiske situation, der er opstået i kølvandet på krigen i Georgien.

Man kan undre sig over, at vi på

dette sted benytter en krig i Europas randområde til at analysere Unionens fremtid.

Krisen i Georgien var – og er i skrivende stund – blot et af mange politiske problemer, som EU slås med, men den har – som sådant – ikke noget at gøre med *Fællesskabets* forfatningsmæssige arkitektur.

Intet kunne være mere forkert. For det er netop denne manglende evne til at samtænke de overordnede problemstillinger og udfordringer, som er en af grundene til EU's krise. I det spil kommer det irske nej ved folkeafstemningen i juni i anden række, omend det ikke er uvæsentligt.

Afstemningen viste, at det ene land, der fik lov til at stemme om traktaten – det land hvor EU er mest populært (ifølge Eurobarometer) – stemte nej. Et tilsvarende resultat ville have været sandsynligt i andre lande. Men at selv de såkaldte eliter er uenige, er ligeså problematisk, selv om det ofte overses.

Det er derfor, der er grund til at se nærmere på topmødet som et slags *case study*.

Bruxelles september 2008

De 27 medlemslande mødtes andægtigt, men resultatet var, høfligt sagt, intetsigende. EU's partnerskabsaftale er lagt på is. Topmødets slutdokument sagde, at "Forholdet mellem EU og Rusland er ved en skillevej. Der er spørgsmål der må rejses".

Det tog de ikke megen notits af i Moskva. Det er EU, der har behov for russernes olie og naturgas. Dmitrij Medvedev, Vladimir Putin og Gazprom kan finde andre kunder til oliebutikken, der ikke stiller irriterende spørgsmål om udenrigspolitik og menneskerettigheder – som for eksempel Folkerepublikken Kina – et land, der som bekendt ni ud af ti gange stemmer sammen med Rusland i FN's Sikkerhedsråd.

Så udtalelsen betyder ikke meget, og får næppe praktisk endelige symbolsk betydning. Topmødeudtalelsen betyder i bedste fald, at EU's stats- og regeringschefer har sagt *fy, fy skamme* til Rusland. Dermed har de kun vist Unionens magtesløshed.

Det er EU's udenrigspolitiske problem i en nøddeskal, at den imponerende institutionelle arkitektur ikke kan omsættes i politisk vilje – og slet ikke i handling. Så lad os for en stund gå tilbage til den forkastede traktat og indholdet af den – samt hvorfor det er relevant.

EU's handlingslammelse

Mange var skuffede, da de irske vælgere stemte nej til en traktat, der ville have givet EU en de facto udenrigsminister. Men spørgsmålet er, hvad EU overhovedet skal med en udenrigsminister – for slet ikke at nævne en præsident – hvis man ikke kan blive enige om noget så relativt enkelt som en fælles holdning til Ruslands ekspansive udenrigspolitik.

Ved at udstille ikke blot deres magtesløshed, men også deres uegnethed, har topmødet ikke blot undergravet stats- og regeringschefernes diplomatiske position, men også vist, at Europa spiller en birolle i konflikten i Georgien, mens USA spiller en langt større rolle.

For så vidt er situationen ikke meget anderledes end i 1990'erne, hvor EU var tavse vidner til folkemordet i Bosnien-Hercegovina, og hvor den Europæiske Union var magtesløs over for (primært) serbiske overgreb mod primært muslimske befolkningsgrupper.

Dengang i 1990'erne måtte der amerikansk indgriben til for at sikre, at freden blev genoprettet og krigen sluttet. Det samme var tilfældet i 1999, da Europa spillede en begrænset rolle i forbindelse med konflikten i Kosovo. Her måtte USA for anden gang gribe ind, mens EU spillede en begrænset birolle som heppekor og med symbolske britiske bidrag til amerikanske bombetogter over Beograd.

Det var denne pinlige situation, der var en af grundene til, at EU-landene inkorporerede ideen om en fælles udenrigsminister og en fælles præsident.

Med nye institutioner skulle det gøres muligt for Fællesskabet at være mere handlekraftigt over for fremtidige kritiske situationer både på det europæiske kontinent og ude i den vide verden.

Man hævdede, at disse institutio-

nelle nydannelser var endnu mere påkrævede på et tidspunkt, hvor den Europæiske Union bestod af ikke seks, ikke tolv, men syvogtyve medlemmer. Stemmevægtene måtte revideres således, at det blev lettere at foretage beslutninger.

Der kan være grund til at se nærmere på spørgsmålet om stemmevægte – om ikke andet så for at blive erindret om, hvor byzantinske reglerne er.

Ifølge den gældende Nicetraktat skal der i Rådet, hvis det skal mønstre et såkaldt kvalificeret eller dobbelt flertal, sikres opbakning fra 258 ud af 345 stemmer (dvs. 74 procent af medlemslandene). Dette flertal skal ydermere repræsentere 62 procent af EU's borgere.

Det kvalificerede flertal er den primære måde at træffe beslutninger på, hvis der ikke kan skabes konsensus. De fire indbyggermæssigt største lande Tyskland, Storbritannien, Frankrig og Italien har 29 stemmer, mens Spanien og Polen har 27 stemmer.

Forfatningstraktaten, som blev forkastet af Frankrig og Holland (men vedtaget ved folkeafstemninger i Spanien og Luxembourg), foreslog 55 procent af medlemslandene samt 65 procent af befolkningen. Denne model blev foreslået, fordi den i højere grad reflekterer størrelsen på befolkningerne og sætter skub i de større landes magt. Det var især populært i Tyskland og Storbritannien, men blev en anstødssten i

Polen, hvor præsidenten endnu ikke har underskrevet traktaten, selvom den er blevet ratificeret i parlamentet.

Efter folkeafstemningerne i 2005 blev emnet genåbnet, og medlemslandene nåede trods modvilje fra de større lande (især Tyskland) frem til et kompromis. Ifølge dette vil de nuværende stemmeregler fra Nice-traktaten gælde frem til 2014.

I en overgangsperiode frem til 2017 vil de nye regler om 55 procent af medlemslandene og 65 procent af befolkningen være gældende, men stemmевægtene fra Nice-traktaten kan tages i brug i stedet, hvis et medlemsland ønsker det. Og det er endda kun den forsimplede udgave. Måske er det grund til at gå op til et højere teoretisk niveau. For dette handler ikke så meget om esoteriske stemmeregler, som det handler om politik.

Charles de Gaulle

Une constitution, c'est un esprit, des institutions, une pratique. "En forfatning er dens ånd, dens institutioner og den praktiske brug". Sådan, lettere frit oversat, sagde den franske præsident Charles de Gaulle på en pressekonference i 1964.

Dette er ikke stedet, endsige tidspunktet, til at diskutere om Lissabontraktaten er en forfatning. Diskussionen om, hvorvidt Forfatnings-traktaten, som blev nedstemt af franskmænd og hollændere i 2005,

er identisk med – eller forskellig fra – den traktat, som et flertal af de irske vælgere forkastede i 2008, er mere udtryk for en politisk vurdering end den er udtryk for juridisk sagkundskab. Men hvad man end mener om sagen, så er Lissabontraktaten et dokument, der indfører nye politiske institutioner – og dermed har traktaten (ligesom Rom-, Maastricht og Amsterdam-traktaten) en forfatningsmæssig karakter. Alle disse traktater indfører en magtdeling mellem institutioner og begrænsninger i magtudøvelsen. En forfatning er et sæt af regler, der opdeler regler, rettigheder og institutionelle beføjelser.

Ud fra en neutral definition er Lissabontraktaten dermed en *forfatning*.

Det er ikke ment kontroversielt, men rent definatorisk. Og det er her Charles de Gaulles observation kommer ind.

Den store franske statsmand vidste, hvad hans nuværende kollegaer ikke synes at være opmærksomme på, nemlig dette, at en forfatning – eller et politisk system – ikke blot er resultatet af regler og institutioner, men også et resultat af holdninger, følelser og det, som franske forfatningsteoretikere med et ord hentet fra filosofen Alexis de Tocqueville kalder *mœurs* og som vi kan oversætte til vaner, kultur og følelser i bredeste forstand.

Den Femte Republiks forfatning, som de Gaulle skrev og fik gennem-

ført i slutningen af 1950'erne, var ikke bare et system, der indførte et præsidentielt styre, et forfatningsråd og andre ændringer. Det franske politiske system blev ikke kun ændret ved, at der blevet lavet om på forfatningens bogstav. De var også et resultat af, at der blev lavet om på forfatningens ånd – dens *esprit*.

De stridigheder og den opfattelse af politik, der eksisterede under den Fjerde Republik i 1950'erne (hvor Frankrig var uregerlig og havde mange kortlivede regeringer) blev ændret ved, at der opstod en ny ånd, men også en ny *practique* – en ny forfatningspraksis. Men det var kun fordi der eksisterede *un esprit*, en fælles kultur, som de Gaulle og hans ministre kunne henvise til, at dette politiske system havde succes.

Dette er også problemet for EU som politisk projekt. Det er ikke institutioner, EU mangler, men en fælles forfatningsånd og en fælles opfattelse af, hvad der er den bærende ide. Politiske institutioner er kun en lille delmængde af en forfatning.

Og det er derfor topmødet i Bruxelles er så væsentligt. For den minimalistiske sluterklæring viser, at der nok eksisterer et fælles set af spille-regler, men der mangler et fælles set af *mœurs* – af kulturelle vaner og politisk kultur – og ikke mindst en fælles *esprit*.

Hinsides Irland

Afstemningen i Irland har ført til

mange overvejelser om, hvordan Europa kommer videre. Den irske regering har iværksat en undersøgelse af, hvilke faktorer der lå bag vælgernes dom over Lissabontraktaten. Selv den franske præsident Nicolas Sarkozy tog til Irland i juli og lyttede til hver af modstanderorganisationerne. De fik tre minutter hver! At Sarkozys besøg ikke blev opfattet som hjælpsomt af den irske premierminister Brian Cowen, er der ikke grund til at dvæle ved, men det siger måske en del om den gensidige politiske forståelse landene imellem – eller rettere sagt mangel på samme.

Selvom den irske regering siger, at det endnu er for tidligt at diskutere en ny folkeafstemning – en afstemning, der er påkrævet i henhold til landets forfatning – tegner der sig allerede nu konturerne af et kompromis.

Ifølge dette vil de små lande få lov til at beholde deres kommissærer. Der vil angiveligt også blive indført en protokol, som bekræfter, at Lissabontraktaten ikke får indflydelse på irsk neutralitetspolitik og på landets (meget) restriktive abortregler i et land, der to gange har afvist at indføre kvinders ret til at vælge svangerskabsafbrydelse.

Ikke alle i Irland er begejstrede herover. Declan Ganley, den excentriske millionær, som brugte over en million euro på at føre kampagne imod Lissabontraktaten, har afvist at gå på kompromis. Han er ikke alene om denne kompromisløse hold-

ning. Men der er kommet mildere toner fra oppositionspartiet Sinn Fein. Partiet vil gerne i regering, og hvis de kan sammensmede et kompromis vil de have vist deres regeringsduelighed.

Så selvom meningsmålinger i skrivende stund (august 2008) tyder på, at der er endnu større modstand mod Lissabontraktaten end i juni, er det ikke umuligt, at en protokol kan vinde tilslutning fra vælgerne – lidt på samme måde som danskerne ombestemte sig og stemte *ja* til Edinburgh-kompromiset i 1993, efter de i 1992 havde stemt *nej* til Maastrichttraktaten.

Men denne løsning er langt fra ideel. Nogle vil hævde, at selv denne udvej er problematisk, fordi valget til Europa-Parlamentet næste år skal foregå efter de nye regler. Men det er – selvom det er alvorligt nok – kun et administrativt problem. Men den slags kan løses af kreative embedsmænd, og dem er der ikke mangel på i EU-systemet.

Men alt dette løser ikke det helt fundamentale problem. Og dette er, at en forfatning ikke kun er institutioner, men også de føromtalte holdninger og følelser, kort sagt; *ånd, institutioner og praktisk brug*, for igen at henvise til Charles de Gaulle.

Og to af disse – ånd og praksis – eksisterer ikke. Selvom EU havde vedtaget de nye regler, og endda bedre institutioner, ville der ikke være blevet opnået enighed om en mere manifest holdning over for

Rusland, hvis det da havde været ønskværdigt. For EU-landene er ikke enige. Sovjetunionens gamle nabolande er skeptiske over for Moskva, mens landene i Vesteuropa og især Tyskland er mere milde over for den store og olierige nabo i øst. En sådan uenighed er ikke forenelig med en politisk union. Man kunne ikke tænke sig en tilsvarende uenighed mellem for eksempel amerikanske delstater.

Jean-Jacques Rousseau

Kan der gøres noget ved det? Det er i hvert fald ikke noget nyt problem i den politiske tænkningens historie. Faktisk er det et emne, der har optaget filosoffer og andre teoretikere i adskillige hundrede år.

For tohundrede år siden – i nationalstatens spædeste barndom – foreslog den fransksprogede schweiziske filosof Jean-Jacques Rousseau (der dengang var specialkonsulent for den polske regering) sine arbejdsgivere i Warszawa, at de ikke bare skrev en forfatning, men at de også måtte udvikle en fælles ånd. For kun hvis man etablerede en fælles kultur og sikrere sig, at en sådan havde mulighed for at gro, kunne man gradvist nå frem til en politisk kultur, der kunne sikre landets uafhængighed og frihed, som Rousseau skrev i værket *Considerations Sur Le Gouvernement De Pologne* – eller “Overvejelser over Polens Forfatning”. Rousseau foreslog, at polak-

kerne lærte af spanierne og brugte sport til at skabe sammenhold.

“Hvad ville spanierne være uden tyrefægtning”, spurgte filosofen retorisk. Han påpegede dermed, at intet politisk fællesskab kan etableres eller opretholdes uden en fælles kultur og et åndeligt fællesskab.

Man kan selvsagt ikke sammenligne Polen i det 18. århundrede med hele Europa i det 21. århundrede, men der er nogle af de samme problemer. De er blot værre i tilfældet Europa. For mens polakkerne trods alle deres forskelligheder havde en fælles religion og et nogenlunde fælles sprog, er ingen af de to ting tilfældet i Europa som helhed.

Europa er et kludetæppe af forskelligheder. Det gør det umuligt at appellere til fælles myter og en fælles fortid. Og det er ikke muligt, at skabe en fælles europæisk nationalsport på samme måde som Rousseau forestillede sig i 1771.

Hele denne lange udredning kan virke filosofisk – og dermed verdensfjern – for mange almindelige læsere, især for praktisk orienterede politikere, der ønsker handling frem for langhåret teori og analyse. En sådan indstilling er forståelig, men ikke dermed rigtig. For i denne situation er sagen den, at de europæiske lande mangler et fælles grundlag.

At finde dette er den store ubekendte, den cirkelns kvadratur, som ingen form for variabel geometri har kunnet løse. Hvis ikke der fin-

des en form for fælles grundlag, er det de europæiske landes skæbne at være småstater i randområdet til Rusland.

Magtpolitik

Henry Kissinger beklagede sig engang over, at man ikke kunne ringe til et enkelt telefonnummer, hvis man ville tale med Europa. Svaret på dette problem er ikke at oprette et telefonabonnement i Bruxelles for den nye fælles udenrigsminister, men at skabe grundlag for en fælles holdning.

Denne har som nævnt manglet ved topmødet. Hvad er alternativerne da? Måske, at EU bestræber sig på noget mindre og løsere. For det er i realiteten blevet konsekvensen. Tiden er løbet fra EU i den form, som det var tiltænkt af Romtraktatens forfattere. Vi er i realiteten tilbage ved det nationernes Europa, som de Gaulle advokerede.

Charles de Gaulles arvtager, Frankrigs præsident Nicolas Sarkozy, havde en vis moderat succes med sit mæglingsforsøg i begyndelsen af konflikten. Men da han blandede hele EU ind i problematikken, svandt troværdigheden ind. For pludselig skulle der findes enighed. Og man kunne end ikke blive enige om, hvem der havde ansvaret for krigen.

Frankrig kunne spille rollen som mægler, fordi det ikke var part i konflikten. Det kan EU ikke af den

grund, at mange medlemslande er fjendtligt indstillede over for Rusland. Det samme kan andre lande, men kun hver for sig.

En koalition kan kun bestå, hvis der er et minimum af enighed og interesser. Efter EU's udvidelse mod øst er Unionen blevet så stor, at man ikke kan opnå enighed. Og dette vil ikke blive ændret, selvom Lissabontraktaten bliver vedtaget. Institutioner er meningsløse uden politisk enighed.

Reaktionen over for den russiske invasion af Georgien har dermed banket endnu et søm i den politiske unions ligkiste og vist, at det er en fiktion at tale om en fælles europæisk holdning i sikkerhedspolitikken.

Det er en tragedie hvis man ser det som et politisk mål, at EU udgør en stor og sikkerhedspolitisk modvægt til USA, Rusland og Kina. Dette mål giver kun mening, hvis man ved, hvad EU vil. Og det ved EU

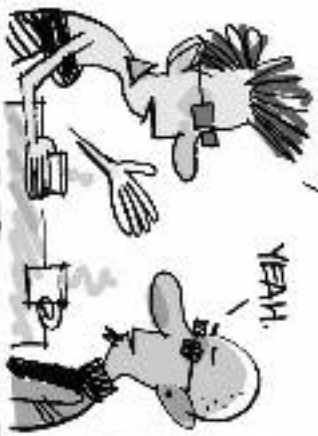
ikke. Alle landene ønsker, at Europa skal være en modvægt, men indholdet af denne politik er altid, at Fællesskabet skal føre fransk, tysk eller engelsk udenrigspolitik. Og da disse er forskellige, er der ikke mulighed for at skabe resultater i praksis.

Winston Churchill sagde engang lettere hånligt, at "Indien ikke er et land, men et geografisk begreb – lidt ligesom ækvator". Noget af det samme kunne siges om EU. De næste måneders udvikling vil angiveligt føre til en form for institutionelt kompromis. Men det vil ikke ændre afgørende på EU's handlekraft og politiske betydning. Institutioner er kun rammer og er i sig selv betydningsløse, hvis de ikke hviler på et fælles politisk grundlag, på en fælles ånd.

Mads Qvortrup er professor i statskundskab ved Robert Gordon University i Skotland og udenrigspolitisk journalist på Information.

JAVALAND THE SWIMMING BEAR AND THE SILENT SCREED

THE CANDIDACY OF OBAMA IS HISTORIC, DUDE.

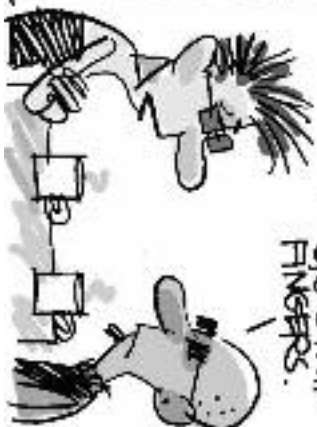
SH. AL GORE WITH A PERSONAL-

HE'S ONE OF "THEM!"

I'M NOT SURE AMERICA IS "READY," DUDE. CROSS YOUR FINGERS.

HE'S A-- YOU KNOW--

DON'T MAKE A BIG DEAL OUT OF IT. NO ONE WILL NOTICE. HE BOWLS, RIGHT?

Tredje kvartal 2008

Den 25. august mistede endnu en dansk soldat livet i Afghanistan, da en vejsidebombe sprang under det køretøj, som skulle bringe forsyninger frem til en af den afghanske hærs fremskudte stillinger i Helmand-provinsen. Hermed nåede de danske tab op på 19 menneskeliv, hvoraf 11 stammer fra i år.

Det tal viser i sig selv noget om den voksende intensitet i kampene i Afghanistan. Få dage før det nye danske tab blev ti soldater fra franske eliteenheder dræbt i baghold kun 50 km fra Kabul, og over 20 blev såret. Vurderingen fra de franske officerer er, at talebanere og andre oprørere råder over stadig flere soldater med stadig bedre træning og udrustning.

De samme meldinger kommer fra lederne af ISAF-styrkerne i landet og den amerikanske generalstabschef, general Michael Mullen. I juni oversteg antallet af amerikanske tab i Afghanistan tabene i Irak, og *New York Times* konstaterede i en reportage 26. august, at landets næststørste by, Kandahar, ikke længere er sikker. Tilsvarende kontrollerer forskellige oprørsgrupper store områder kun 40-50 km fra Kabul.

Det officielle danske svar på den-

ne situation er, at indsatsen i Afghanistan er mere nødvendig end nogensinde.

“Og hvis vi trækker os ud nu, inden den afghanske regering og de afghanske sikkerhedsstyrker kan håndhæve deres autoritet i landet, risikerer vi, at Taleban med tiden vil genindføre deres middelalderlige regime i Afghanistan. Så vil vi være lige vidt”, skrev forsvarsminister Søren Gade (V) i en kronik i *Politiken* 18. august.

Den danske Afghanistan-politik går fortsat ud på at styrke den civile opbygning i landet og gøre det muligt for den afghanske hær at overtage stadig flere opgaver. Derfor vil Danmark sende en militær træningsenhed til Afghanistan, skrev Søren Gade i kronikken.

Problemet er, at den afghanske hær kun gør meget langsomme fremskridt ifølge vurderinger fra amerikanske, britiske og canadiske officerer. Sikkerhedsstyrkerne, herunder politiet, er stort set ikke-eksisterende uden for Kabul, og efter angrebet på de franske soldater nær Kabul, bortførelser og attentater mod repræsentanter for udenlandske NGO'er er flere af dem ved at trække sig ud af landet eller ved at

mindske deres tilstedeværelse.

Trods de vanskelige udsigter er der fortsat bred støtte til den danske Afghanistan-indsats i Folketinget, hvor Socialdemokraterne står bag regeringens linje.

EU-stormvejr går over Danmark

Dansk Folkeparti bidrog til dagspressens trængte økonomi ved midt i sommerperioden at sætte store annoncer i aviserne. I annoncen svinger en mand med en europæisk stjernekrans om halsen sin hammer for at knuse nationalstaternes ret.

Manden med det skarpe blik og det store overskæg symboliserer de dommere fra EF-domstolen, der med en afgørelse i en irsk sag om udlændingepolitik samtidig anbragte 'flere bomber' under dansk udlændingepolitik, herunder 24 års reglen og rettigheder for unionsborgers udenlandske ægtefæller.

En nærmest chokeret integrationsminister, Birthe Rønn Hornbech (V), reagerede i statsminister Anders Fogh Rasmussens (V) feriefravær ved at kalde dommerne "embedsmænd uden noget som helst folkeligt mandat", og hun lagde op til et dansk oprør mod domstolen.

Det meste af pressen og stort set samtlige danske EU-jurister bortset fra professor Hjalte Rasmussen betegnede det som dels en dårlig politisk ide, dels som halsløs gerning.

Ved sin hjemkomst forsøgte statsministeren at sætte tingene på plads

ved at konstatere, at den danske udlændingelovgivning står fast, og at Danmark sammen med andre lande vil indlede en dialog med Europa-Kommissionen om afgørelsen. Regeringens støtteparti, Dansk Folkeparti, kaldte hans reaktion alt for forsigtig, mens han kunne notere støtte fra Socialdemokraterne.

Svaret fra eksperterne og – i en forsigtigere formulering fra Europa-Kommissionen var – at domstolens afgørelser ligger fast.

"I et eller andet omfang bliver Danmark nødt til at rette ind. Man kan ikke bare sætte alt i bero", lød det fx fra EU-forskeren Thomas Gammeltoft-Hansen fra DIIS i (*Politikken*, 6. august), og EU-ekspert Marlene Wind fra Københavns Universitet mente samme sted, at den politiske proces kan tage flere år.

Hvis Danmark ikke 'retter ind', risikerer vi sager anlagt af enten utilfredse unionsborgere eller af Europa-Kommissionen. En af dens opgaver er at sikre, at medlemslandene overholder politiske beslutninger og afgørelser fra EU's instanser, herunder EF-domstolen. Det er ikke mindst i de små landes interesse, og et dansk bidrag til svækkelse af domstolen og Europa-Kommissionen vil være et selvmål af historiske dimensioner.

Der er med andre ord masser af problemer.

Udlændingepolitikens fremtid er mere end usikker. Det åbne opgør med EU-systemet, som Dansk Folke-

parti kræver som betaling for fortsat støtte til regeringen, vil sætte Danmark i en helt umulig situation i forhold til både Europa-Kommissionen og flere medlemslande.

Statsministeren skal overbevise Dansk Folkeparti om, at han forsøger at påvirke andre EU-lande og Europa-Kommissionen til evt. at skærpe dele af den fælles udlændingepolitik. Men han skal finde formuleringer, som ikke yderligere vil styrke den latente danske EU-skepsis.

Forude venter nemlig flere indenrigspolitiske EU-slag. Efter det irske nej til Lissabon-traktaten opgav statsministeren ganske vist at gennemføre en eller flere folkeafstemninger om de danske undtagelser fra EU-traktaten, så længe det 'irske spørgsmål' ikke er afklaret. Det gav ham mindst et års udsættelse, for afklaringen af irlernes stilling finder næppe sted i første halvår af 2009, og der er valg til Europa-Parlamentet i 2009.

Men danskerne skal før eller senere stemme om undtagelserne, og flere ministre fra en borgerlig og principielt meget EU-venlig regering har foræret EU-modstandere til både højre og venstre masser af ammunition, når slaget om undtagelserne går i gang. Integrationsministerens udtalelser om EU-systemet som 'udemokratisk' og om EF-dommerne som 'skrivebordsgeneraler' er fx en foræring til modstanderne, og der er flere saftige citater at hente

fra andre borgerlige politikere og flere socialdemokrater.

Engagement i Georgien

I globaliseringen kan ingen som bekendt gemme sig, og selv små lande og begivenheder kan få vældig betydning. Det lærte vi, da bladtegninger fra Århus satte alverdens hovedstæder i tumult. Og hvis nogen havde troet, at små samfund i Kaukasus som de georgiske løsrivelsesprovinser Sydossetien og Abkhasien primært var lækkerier for sociologer, skulle sommeren lære dem, dels at det ikke var tidsspilde, da NATO-topmødet i april skændtes om optagelse af Georgien (og ikke besluttede at sige ja), dels at selv et (andet) lille fjernt land som Danmark kan have en stemme, det er værd at lytte til, når store interesser tørner sammen.

Hvis NATO-topmødet havde åbnet sine arme for Georgien, var det hele måske blevet anderledes. Men i hvert fald: Da Georgien i august sendte sine soldater ind i Sydossetien fra syd for at holde sammen på landet, var Rusland hurtigt til modsat at sende sine militære styrker ind fra nord, og sommerens blodige minikrig var en kendsgerning.

For Rusland forekom det opmuntrende at markere sin storhed. For Georgien var det en bitter påmindelse om, at NATO-medlemskabet var afvist i foråret. For NATO og EU blev krigen og den efterfølgende

russiske anerkendelse af Sydossetiens og Abkhasiens 'suverænitet' et vink om, at hverken halv- eller helhjertede samarbejdstilbud til Rusland havde svækket russiske krav om respekt for dets interesseområder i det gamle Sovjets centralasiatiske rand.

Men hvad var Danmarks rolle? Vel, vor udenrigsminister Per Stig Møller, som i april havde været blandt fortalere for, at man gav Georgien og Ukraine løfter om optagelse i NATO, var under krisen i tæt kontakt med såvel sin amerikanske kollega, Condoleezza Rice, og Frankrigs Bernard Kouchner, der begge fandt det værd at lytte til danskeren, ikke alene på grund af hans engagement, men især på grund af hans gode kontakter i Georgien, Sydossetien og Abkhasien. Danmark var i øvrigt også blandt de første stater til at love nødhjælp til området.

Det var (efter bogen) dog den aktuelle EU-formand, Frankrigs Nicolas Sarkozy, der rejste til Moskva for på EU's vegne at kræve en russisk tilbagetrækning fra Georgien. Soldaternes exit trak alligevel noget ud, og EU's markeringer afholdt ikke den russiske præsident Dmitrij Medvedev fra bagefter at anerkende Sydossetien og Abkhasien.

Tyrkisk dilemma

Et af EU's mest betændte spørgsmål – om vi skal optage Tyrkiet som medlem ligesom i NATO – kunne

sidst i juli være afmonteret, hvis den tyrkiske forfatningsdomstol havde forbudt regeringspartiet AKP og banlyst dets leder, ministerpræsident Recep Tayyip Erdogan, fra at deltage i politik.

Et forbud ville i al overskuelig fremtid have lagt låg over tyrkiske forhåbninger om EU-medlemskab – for modstanderne af Tyrkiet i EU ville det have vakt glæde, for tilhængerne skuffelse (men måske også lettelse, konfliktpotentialer tagt i betragtning). Men nej, den tyrkiske anklagemyndighed kunne ikke overbevise forfatningsdomstolen om, at AKP arbejder efter en skjult dagsorden om at gøre Tyrkiet til en religionsstat, islamisk stat. AKP-regeringen fortsætter. EU's dilemma består.

Og så er nedtællingen til næste års valg til Europa-Parlamentet begyndt. Hvis en af Venstres forventede topkandidater kan bestemme, gælder det om at gøre EU til noget 'spændende og lækkert' (*Fyns Stiftstidende*). Hvem taler sådan? Det gør nuværende DR-studievært, Morten Løkkegaard, der ligesom mange tidligere tv-folk skyder sig ind i toppen af politik, hvis man hertil kan regne kandidatfeltet til Strasbourg-parlamentet. Det bliver formentlig et af valgkampens temaer og dilemmaer. For hvis sidste valg til Europa-Parlamentet vitterlig var præget af toppolitikeres deltagelse (Poul Nyrup Rasmussen, Anders Samuelsen, Gitte Seeberg, Mogens Camre og Junibevægelsernes Jens-Peter Bonde –

hvoraf ingen genopstiller), synes det kommende valg snarere at blive domineret af yngre håbefulde og solide håndværkere end af stjerner.

Venstre vil øjensynligt foruden TV-studieværten satse på manden, der ikke rigtig var plads til på Christiansborg, Jens Rohde. Begge skal konkurrere med Anne E. Jensen, som allerede har erfaring fra parlamentet, men kæmper med anonymitet, og desuden tidligere folketingsmedlem og EU-ordfører Charlotte Antonsen og en mand, som det vil overraske ikke så få, at Venstre allerede har haft i parlamentet, Ole B. Sørensen.

I Socialdemokratiet skal den unge Dan Jørgensen forsøge at løfte arven fra Poul Nyrup i samarbejde med to nuværende parlamentsmedlemmer, som måske gør et stort arbejde i Strasbourg, men ikke har gjort sig anerkendt hjemme: Christel Schaldemose og Britta Thomsen.

De konservative mistede som bekendt Gitte Seeberg til Ny Alliance, som hun siden også har vendt ryggen. Nu skal det mangeårige parlamentsmedlem Christian Rovsing tegne de konservative – skønt partiet i skrivende stund arbejder på at finde et tungere navn.

Junibevægelsen skal for første

gang klare sig uden bevægelsens mangeårige fyrtårn, Jens-Peter Bonde. Det bliver ikke nemt for Hanne Dahl.

Kun SF og Dansk Folkeparti sætter store navne i spil. For SF gælder det Margrethe Auken, som både har en vældig folketings- og Europa-Parlamentserfaring bag sig. For Dansk Folkeparti gælder det Morten Messerschmidt, en omstridt komet i folketingsgruppen med potentiale til også at skabe nyheder og blæst omkring sig i Strasbourg.

De Radikale var sidst på sommeren knapt i gang med at kigge på Europaparlamentet. Hvis aviserne havde ret, skulle en tidligere kirkeminister, Johannes Lebech, strides med den unge cand. scient. pol. (uddannelse nævnes, når erfaring savnes), Sofie Carsten Nielsen.

Det var Margareth Thatcher, der noget nedladende engang talte om 'Mickey Mouse-parlamentet' i Strasbourg. *Politikens* lederskribent foreslog i august et nyt navn, 'Mik og Mak-parlamentet' – efter de to ukendte nevøer.

Michael Seidelin er udenrigspolitisk analytiker på Politiken. Anders Jerichow er kronikredaktør på Politiken og redaktør af Udenrigs.

LANDE I LOMMEFORMAT

fra Det Udenrigspolitiske Selskab

Jorden rundt under 1000 kr. om året

Med et abonnement på LANDE I LOMMEFORMAT kan man nu få et geografisk leksikon, som dækker alle verdens ca. 200 lande. De fleste lande har deres eget hæfte, men nogle samles i grupper på to eller tre. Serien opfatter flere end 140 hæfter på gennemsnitlig 32 sider.

LANDE I LOMMEFORMAT giver hurtig, men grundig information. I lædig og overskuelig form præsenteres hvert lands geografi, befolkning, religion, sprog, kultur, historie, forfatning, økonomi, politik og meget mere.

LANDE I LOMMEFORMAT udgives i otte regionale pakker med én hvert halve år. Hver pakke opdateres således hvert fjerde år. Tredje udgave af serien er indledt i foråret 2005 med Vest- og Sydeuropa efterfulgt af Øst- og Centraleuropa, Nordamerika, Caribien og Oceanien, Syd- og Mellemamerika, Syd- og Østasien og Vest- og Centralasien. I år er vi nået til seriens sidste pakker: Syd- og Østafrika og Nord- og Vestafrika, og i foråret 2009 starter vi forfra.

LANDE I LOMMEFORMAT sælges både i abonnement og i løssalg. Abonnementsprisen er kun 27 kr. pr. hæfte – eller under 1000 kr. om året inklusive kassetter. Man betaler først for hæfterne, når man har fået dem, og abonnementet kan opsiges, når de senest tilsendte er betalt.

I løssalg koster hæfterne 39 kr. plus porto.

Løssalgsprisen for medlemmer af Det Udenrigspolitiske Selskab og abonnenter på Udenrigs er 27 kr. plus porto.

✂

Jeg er interesseret i LANDE I LOMMEFORMAT og ønsker

_____ **Abonnement** med 33% rabat og gratis kassetter.
Den seneste regionspakke tilsendes straks.

Sæt x her _____ og få alle otte pakker for kun 2000 kr. inkl. forsendelse.

_____ **Brochure** og gratis **prøvenummer**

Navn:

Adresse:

Postnr/by:

Det Udenrigspolitiske Selskab · Amaliegade 40 A · DK 1256 København K
Fax 45 33148520 · E-mail lil@udenrigs.dk

Det Udenrigspolitiske Selskab

er en almennyttig, uafhængig forening, grundlagt i oktober 1946. Selskabets formål er at fremme kendskabet til og interessen for udenrigspolitiske spørgsmål. Selskabet tager ikke stilling til noget politisk problem. Kun redaktion og forfattere hæfter for de i Selskabets publikationer offentliggjorte meninger.

Som medlem kan optages enhver dansk statsborger, hvis medlemskab skønnes gavnligt for Selskabets formål.

Udlændinge med særlig tilknytning til Danmark kan optages som associerede medlemmer uden stemmeret. Institutioner og virksomheder kan optages som kollektive medlemmer.

Selskabets protektor

Hans Kongelige Højhed
Kronprins Frederik

Selskabets æresmedlemmer

Henrik Henriques

Selskabets bestyrelse

Merete Ahnfeldt-Møllerup,
arkitekt, p.hd.
Bodil Nyboe Andersen,
præsident for Dansk Røde Kors
Suzanne Brøgger, *forfatter*
Michael Ehrenreich, *redaktør*
Uffe Ellemann-Jensen,
tidl. minister, Selskabets formand
Lykke Friis, *prorektor*
Troels Frøling, *generalsekretær*

Kjeld Hillingsø, *generalløjtnant*

Erik Hoffmeyer, *dr.polit.*

Anne E. Jensen, *cand.polit.*

Anders Jerichow, *journalist*

Anne Knudsen, *chefredaktør, dr.phil.*

Suzanne Lassen

Steen Langebæk, *landsretssagfører*

Anna Libak, *journalist*

Mogens Lykketoft, MF,

tidligere minister

Finn Lynge, *seniorrådgiver*

Siegfried Matlok, *chefredaktør*

Ida Nicolaisen, *seniorforsker*

Herbert Pundik, *journalist*

Tøger Seidenfaden, *chefredaktør*

Vibeke Sperling, *journalist*

Niels Thygesen, *professor, dr.polit.*

Selskabets bibliotek

er et offentligt tilgængeligt specialbibliotek inden for udenrigs- og international politik i bred bestand. Bibliotekets samlinger omfatter

- Danske og udenlandske tidsskrifter
- Diverse håndbøger og bibliografier.
- Elektroniske opslagsværker.

Biblioteket har ca. 100 danske og udenlandske tidsskrifter i fast abonnement.

Biblioteket er åbent man.-fre. kl. 12-16, eller efter aftale. Henvendelse kan desuden ske på tlf. 3314 8886 i samme tidsrum.

udenrigs

63. årgang

Grundlagt af Erik Seidenfaden og Steen Gudme

Udkommer marts, juni, september og december

Redaktionen af dette nummer sluttet 29.09.2008

Abonnementspris 250 kr., institutioner 400 kr.

Udgives med støtte fra Knud Højgaards Fond og Oticon Fonden

Udgiver

Det Udenrigspolitiske Selskab

Amaliegade 40 A, DK-1256 København K

Telefon 3314 8886, fax 3314 8520

E-mail udenrigs@udenrigs.dk

www.udenrigs.dk

Redaktion

Anders Jerichow (ansvarshavende)

Brita Vibeke Andersen

Anna Libak

Redaktionskomité

Svend Aage Christensen

Michael Ehrenreich

Ib Faurby

Nanna Hvidt

Anne Knudsen

Tøger Seidenfaden

Vibeke Sperling

Frede Vestergaard

Uffe Østergård

Direktion

Klaus Carsten Pedersen

Sekretariat

Brita Vibeke Andersen

Produktion

Skagen Bogtrykkeri og Rounborgs grafiske hus

Omslagsill.: Per Marquard Otzen

ISSN 1395-3818